

CSONGRÁD MEGYE
TERÜLETFEJLESZTÉSI STRATÉGIAI PROGRAMJA

Készítette:

**a Magyar Tudományos Akadémia
Regionális Kutatások Központja
Alföldi Tudományos Intézet
Békéscsabai Osztálya**

Békéscsaba – Szeged, 2001. november

TARTALOM

Előzmények, a tervezés jellege, alapelvek.....	4
Célpiramis (I.).....	6
A programok és prioritások kapcsolódásai.....	7
A programok ütemezése	8
1. FEJLESZTÉSI PRIORITÁS	
A megye gazdasági szerkezetének megújítása	9
1.1 fejlesztési program A szolgáltatások kiemelt fejlesztése	10
1.2. fejlesztési rogram A versenyképes ipari vállalkozások erősítése, új ipari termelőbázisok létrehozásának ösztönzése	15
1.3. fejlesztési program Az élelmiszergazdaság fejlesztése, az integráció (mezőgazdasági termelés, feldolgozás, értékesítés) elősegítése	20
1.4. fejlesztési program A vállalati struktúra arányosabbá tétele, a középvállalkozások erősítése	27
1.5. fejlesztési program A K+F szektor fejlesztése és az innováció-transzfer feltételeinek javítása	32
2. FEJLESZTÉSI PRIORITÁS	
A gazdasági kapcsolatok élénkítése: a tőke-, áru-, személy- és információáramlás feltételeinek javítása	37
2.1. fejlesztési program A külső gazdasági kapcsolatok erősítése	38
2.2. fejlesztési program Összehangolt, aktív marketingpolitika.....	42
2.3. fejlesztési program A turizmus fejlesztése	45
2.4. fejlesztési program A közlekedési törzshálózatok fejlesztése, a nemzetközi összeköttetések javítása.....	51
2.5. fejlesztési program A szállítási és logisztikai szerepkörök erősítése	57
2.6. fejlesztési program Az információs technológiák társadalmazása.....	60
2.7. fejlesztési program Az energiaellátás fejlesztése	64
3. FEJLESZTÉSI PRIORITÁS	
Differenciált és összehangolt emberierőforrás-gazdálkodás: a humán tőke stratégiai elemeinek fejlesztése, a leszakadó társadalmi csoportok helyzetének javítása.....	68
3.1. fejlesztési program A regionális oktatási, egészségügyi és kulturális szerepkörök erősítése.....	69
3.2. fejlesztési program A térségi centrumok középfokú ellátó intézményeinek, funkcióinak fejlesztése	73
3.3. fejlesztési program Az alapellátás települési rendszereinek stabilizálása	79
3.4. fejlesztési program A foglalkoztatási esélyek javítása az aktív foglalkoztatáspolitikai kiemelt kezelésével és a képzési-átképzési-továbbképzési rendszer fejlesztésével	83

4. FEJLESZTÉSI PRIORITÁS

A térségi kapcsolatok erősítése; régióépítés 88

4.1. fejlesztési program A Duna–Körös–Maros–Tisza Regionális Együttműködés erősítése 89

4.2. fejlesztési program A Dél-Alföldi Régió megszilárdítása tudatos megyei szerepvállalással 95

4.3. fejlesztési program A kistérségi együttműködések fejlesztése, társadalmasítása 101

4.4. fejlesztési program A helyi, kistérségi és megyei jelentőségű közlekedési összeköttetések fejlesztése 105

4.5. fejlesztési program A tanyás térségek speciális problémáinak kezelése 111

5. FEJLESZTÉSI PRIORITÁS

Egészséges emberi környezet biztosítása 117

5.1. fejlesztési program Vízgazdálkodás 118

5.2. fejlesztési program Területhasználat, talajvédelem 123

5.3. fejlesztési program Az ökológiai hálózat fejlesztése és a természeti értékek védelme 128

5.4. fejlesztési program A településkörnyezet fejlesztése (Integrált környezetkímélő infrastruktúrák) 132

5.5. fejlesztési program Az épített környezet fejlesztése és védelme 138

Monitoring 141

ELŐZMÉNYEK, A TERVEZÉS JELLEGE, ALAPELVEK

Csongrád megye területfejlesztési tervdokumentációja sorában jelen tervezet a vonatkozó jogszabályok alapján elkészített stratégiai program. Ennek megfelelően e munka szerves folytatása az 1999-ben elfogadott Csongrád Megye Területfejlesztési Konceptiójának és az annak kiinduló pontját képező helyzetértékelő kötetnek. A kötet kidolgozása óta eltelt évek természetesen Csongrád megyében is fontos változásokat hoztak. Azon fejlesztési programok esetében, ahol e változások a koncepcióban megfogalmazottakhoz képest indokoltá tették a fejlesztési stratégia módosítását, a program tartalmát (megvalósítás mechanizmusai) kifejlő részben igyekeztünk erre felhívni a figyelmet, egyúttal röviden vázolni az új tendenciákat és azok következményeit. A munka során törekedtünk az információk széles körű összegyűjtésével és a szükséges szakmai konzultációk lefolytatásával „naprakész” anyagot készíteni, a regionális fejlődést alapvetően meghatározó legfontosabb tényezők azonban az átmenet időszakában s az Európai Unióhoz való csatlakozás folyamatában lényeges változásokon mehetnek át, ezért a területi tervezésnek e tervtípus esetében is folyamatos tevékenységet kell jelentenie. Továbbra is rendszeresen ellenőrizni kell a megyei stratégia céljainak megvalósulását, a rövid, közép- és hosszú távú programok (illetve projektek) alakulását, egyúttal a változó körülményekhez igazodóan korrigálva a feladatokat.

A program készítése során az országos területi politikában megtestesülő tervezési elvekhez, szemlélethez igazodva azt feltételeztük, hogy a területi átalakulás lehetséges forgatókönyvei időben váltakozva követik egymást, s a polarizált, majd a közepesen koncentrált fejlődést már az EU-csatlakozás után röviddel kiegyensúlyozott területi fejlődés követi, amelyben Csongrád megye képes lesz belső erőforrásaira építve a szükséges külső források bevonásával a területi folyamatok érdemi befolyásolására.

A területfejlesztési programok részletes tartalmi követelményeit szabályozó rendeletnek megfelelően a program kidolgozásakor a hangsúlyt a célok összefüggő rendszerére (célpiramis) és az azok megvalósításához szükséges legfontosabb feladatok végrehajtásának lehetséges módozataira helyeztük. A jogszabályok értelmében az ennél részletesebb tartalmi leírások már az ún. operatív programok feladatkörébe tartoznak. Ezek kidolgozásának sorrendjét a megyei területfejlesztési tanács konkrét döntései értelmében a rendelkezésre álló források függvényében – tekintettel azok folyamatos és esetleges lényegi változásaira – szükséges meghatározni. A programok rangsorolása ezért e ma nehezen prognosztizálható körülmények folyamatos figyelembevételével történhet.

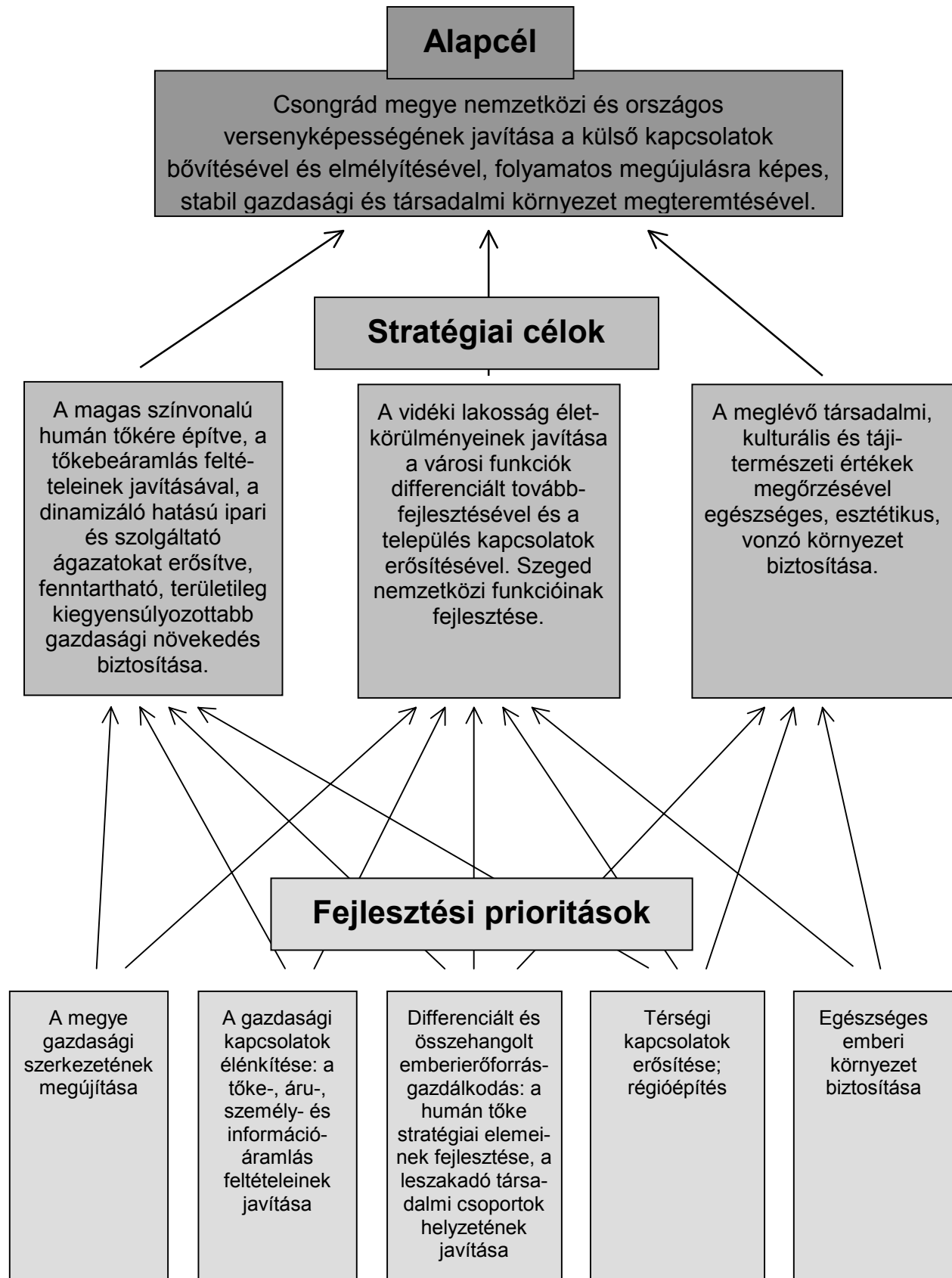
E tervdokumentum az Európai Unióban alkalmazott, a hazai regionális politika gyakorlatának is megfelelő legfontosabb alapelveket követi. Olyan programokat próbál felvázolni, amelyek lehetőséget kívánnak adni a területfejlesztési szereplőknek önálló mozgásterük kihasználására (szubszidiaritás), feltételezik a hatáskörök decentralizációját, erőteljesen ösztönzik a közreműködő szervezetek összetételében, működésében, a szereplők kapcsolatrendszerében érvényesíteni kívánt partnerséget, illetve a tervezés

és megvalósítás nyilvánosságát, demokratizmusát, valamint követik a fenntartható fejlődés elvét.

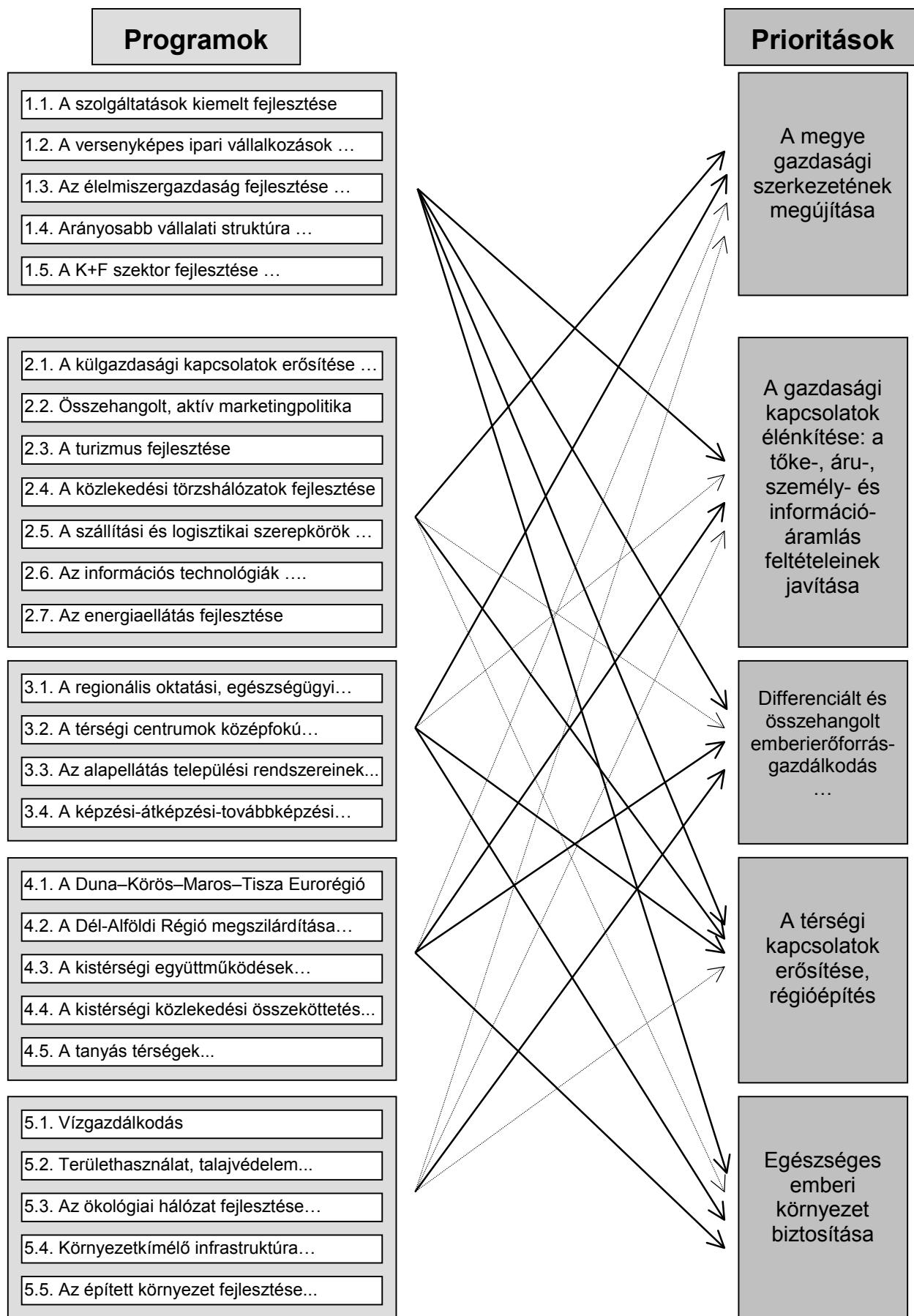
Csongrád megye területfejlesztési programja az önerőre támaszkodó területi fejlődést támogatja, ami megvalósíthatatlan a megyei szervezetek, kistérségi fejlesztési társulások, helyi önkormányzatok, gazdasági szereplők, civil szervezetek és a lakosság aktív közreműködése nélkül.

A jogszabályokban előírt egyeztetések után, a felmerült vélemények figyelembevételével átdolgozott dokumentumot a Csongrád Megyei Területfejlesztési Tanács az 52/2001. (X.24.) TT. sz. határozattal jelen formában elfogadta.

CÉLPIRAMIS (I.)

A PROGRAMOK ÉS PRIORITÁSOK KAPCSOLÓDÁSAI

A PROGRAMOK ÜTEMEZÉSE

A program neve	Indítása	Várható hatása
1.1. A szolgáltatások kiemelt fejlesztése	Rövid táv	Középtáv/Hosszú táv
1.2. A versenyképes ipari vállalkozások...	Azonnal	Rövid táv/Középtáv
1.3. Az élelmiszergazdaság fejlesztése...	Rövid táv	Középtáv
1.4. Arányosabb vállalati struktúra...	Rövid táv	Középtáv/Hosszú táv
1.5. A K+F szektor fejlesztése...	Rövid táv	Középtáv/Hosszú táv
2.1. A külgazdasági kapcsolatok erősítése...	Azonnal/Rövid táv	Rövid táv/Középtáv
2.2. Összehangolt, aktív marketingpolitika	Azonnal	Középtáv/Hosszú táv
2.3. A turizmus fejlesztése	Azonnal/Rövid táv	Középtáv
2.4. A közlekedési törzshálózatok fejlesztése	Rövid táv	Hosszú táv/Nagytáv
2.5. A szállítási és logisztikai szerepkörök...	Rövid táv	Hosszú táv
2.6. Az információs technológiák...	Azonnal	Középtáv
2.7. Az energiaellátás fejlesztése	Rövid táv	Középtáv/Hosszú táv
3.1. A regionális oktatási, egészségügyi...	Azonnal/Rövid táv	Középtáv/Hosszú táv
3.2. A térségi centrumok középfokú...	Rövid táv	Középtáv/Hosszú táv
3.3. Az alapellátás területi rendszereinek...	Rövid táv	Középtáv/Hosszú táv
3.4. A képzési-átképzési-továbbképzési...	Azonnal/Rövid táv	Középtáv/Hosszú táv
4.1. A Duna–Körös–Maros–Tisza Eurorégió	Középtáv	Hosszú táv
4.2. A Dél-Alföldi Régió megszilárdítása...	Azonnal	Középtáv/Hosszú táv
4.3. A kistérségi együttműködések...	Azonnal	Rövid táv/Középtáv
4.4. A kistérségi közlekedési összeköttetés...	Rövid táv	Középtáv/Hosszú táv
4.5. A tanyás térségek...	Rövid táv	Hosszú táv
5.1. Vízgazdálkodás	Azonnal	Hosszú táv
5.2. Területhasználat, talajvédelem	Rövid táv	Hosszú táv
5.3. Az ökológiai hálózat fejlesztése...	Azonnal	Hosszú táv
5.4. Környezetkímélő infrastruktúra...	Azonnal	Hosszú táv
5.5. Az épített környezet fejlesztése...	Rövid táv	Hosszú táv/Nagytáv

Megjegyzés: Rövid távon a 0–2 éves, középtávon a 3–6 éves, Hosszú távon a 7–15 éves, nagytávon a 15 éven túli időtávot értjük, egybehangzóan a területfejlesztésre vonatkozó törvények, határozatok és rendeletek értelmezésével.

1. FEJLESZTÉSI PRIORITÁS A MEGYE GAZDASÁGI SZERKEZETÉNEK MEGÚJÍTÁSA

Célok

A helyi erőforrásokra és humán tőkére épülő, intenzív, ugyanakkor területileg kiegyensúlyozottabb gazdasági növekedés feltételeinek biztosítása, a falvak gazdasági bázisának diverzifikálása (horizontális beszállítói kapcsolatok).

Külső tőkebefektetők bevonása az ipari szerkezet megújítása és az élelmiszergazdaság integrációjának elősegítése céljából.

Az iparban versenyképes, erős középvállalati háttér, az agrárszférában az integráció elősegítése, a szolgáltató szektorban a helyi, illetve térségi hálózatok erősítése.

Minőségi (EU-normáknak is megfelelő) követelmények felállítása, elérése, illetve ennek ösztönzése valamennyi ágazatban.

Programok

1.1.

A szolgáltatások kiemelt fejlesztése

1.2.

A versenyképes ipari vállalkozások erősítése, új ipari termelőbázisok létrehozásának ösztönzése

1.3.

Az élelmiszer-gazdaság fejlesztése, az integráció (mezőgazdasági termelés, feldolgozás, értékesítés) elősegítése

1.4.

A vállalati struktúra arányosabbá tétele, a középvállalkozások erősítése

1.5.

A K+F szektor fejlesztése és az innováció-transzfer feltételeinek javítása

1.1 FEJLESZTÉSI PROGRAM

A SZOLGÁLTATÁSOK KIEMELT FEJLESZTÉSE

A program célja

A program elsődleges célja a szolgáltató szektor piaci és nem-piaci szereplőinek bevonásával, valamint kapcsolatrendszerük bővítésével az üzleti információk áramlásának felgyorsítása és megkönnyítése. Ennek érdekében egyrészt a rutin-jellegű termelői szolgáltatások elérhetőségének javítására, másrészt a megye helyzetéből adódó előnyök (formálódó nemzetközi gazdasági kapcsolatok) kiaknázásához elengedhetetlen intézményi keretek felállítására, valamint a szektor szereplői közötti koordinációra van szükség. A program céljai közé tartozik a fenti feladatok megoldása és a szolgáltatások általános színvonalának javítása mellett a felhasználók (gazdasági szervezetek) képességének javítása az információk befogadására és felhasználására.

A lakossági szolgáltatások szektorában a piaci szereplők meghatározó szerepe ellenére is megjelentek területfejlesztési feladatok: a program célja a lakosság életfeltételeinek javítását is szolgáló kereskedelmi ellátottság területi egyenlőtlenségeinek kezelése.

A program tartalma (a megvalósítás mechanizmusa)

A szolgáltató tevékenységek a termelő folyamatok valamennyi szakaszában jelen vannak, növelik a termékek hozzáadott értékét, s ezzel a gazdaság egészének teljesítőképességét. Elérhetőségük meghatározza a lakosság életkörülményeit, közérzetét, továbbá a vállalkozások fejlődési lehetőségeit. A megye gazdasága már ma is a szolgáltatásokra épül. Az ágazat súlya várhatóan tovább növekszik – törekedni kell arra, hogy az eddigieknél jóval nagyobb szerephez jussanak a nagy jövedelmezőségű üzleti szolgáltatások. A jelenlegi, koncentrált térszerkezet oldásával biztosítani kell a megye községeiben élők számára is a kereskedelmi és egyéb lakossági szolgáltatások elérhetőségét. Az üzleti szolgáltatások kiegyenlítettebb eloszlásával, továbbá a szolgáltató centrumok nemzetközi szerepköreinek erősítésével ugyanakkor javíthatók a vállalkozások működésének és fejlődésének feltételei a megye peremhelyzetű településein is.

1.1.1. alprogram

A pénzügyi, jogi és piaci információkhoz való hozzájutás feltételeinek javítása

- A pénzügyi, jogi-szabályozási és piaci információk áramlása szervezeti (együttműködési) kereteinek kialakítása, a szakmai szervezetek, az MVA, a kamarák, az ITD Hungary, az EU-információs irodája, a Gazdasági Minisztérium, a Külügyminisztérium és az önkormányzatok szerepének és feladatainak meghatározása.
- A piaci szereplők (elsősorban az üzleti szolgáltatásokat nyújtó gazdasági szervezetek) bevonása az információk áramoltatásába, közvetítésébe (az információtömeg csoportosítása, szelekciója az egyes vállalkozások sajátos igényeihez igazítva).

- Az információáramlás technikai kereteinek kialakítása a piaci szereplőkre (internet-szolgáltatók, kábeltévé-társaságok, gazdasági tevékenységet segítő szolgáltatásokat nyújtó vállalkozások), a települési önkormányzatok kiépülő informatikai rendszerére, valamint a Csongrád Megyei Önkormányzat információs bázisára (TeIR) támaszkodva.
- A fogadókészség javítása, képzési programok, tréningek szervezése a megyében működő kis- és középvállalkozások vezetői/szakemberei számára (marketingismerek, üzleti információk kezelése, hasznosítása, elektronikus adatforrások elérése, tőzsdei, minőségbiztosítási, logisztikai ismeretek, az Európai unióval és a hazai pályázatokkal kapcsolatos ismeretek).
- Mezőgazdasági termékvásárlási és információs szolgáltatási hálózat kiépítése a térségi szerepkörökkel rendelkező településeken, a szakmai szervezetek, piaci szereplők, önkormányzatok és a fogyasztási szövetkezetek részvételével.

1.1.2. alprogram

Szeged nemzetközi üzleti információs és szolgáltató szerepének erősítése és kiaknázása

- A városban koncentrálódó intézmények tevékenysége eredményeként Szeged szerepe elsősorban az információáramlás megalapozásában, továbbá a határmenti együttműködések pályázati lehetőségeinek kiaknázásában erősödött (Üzleti Információs Központ, Agrár- és Vidékfejlesztési Tanácsadó Központ; Nemzetközi Tisza Bizottság; közös román–magyar–jugoszláv gazdasági információs adatbázis létrehozása, hármas határ menti üzleti találkozók, konferenciák, Euro Info Centre). A város és a megye nemzetközi gazdasági kapcsolatrendszerének vállalati dimenziói külső tőkeforrások bevonásával erősíthetők rövid távon, ezért a felhalmozódó tudás- és kapcsolati tőkében rejlő lehetőségekről a fejlett országokból érkező befektetők széles körét is tájékoztatni kell (Szeged, illetve Csongrád megye mint befektetői hídfoállás erősítése).
- A Szegeden koncentrálódó intézmények és az ott felhalmozódó információk előnyeiből (a formális kapcsolatok működtetésének alacsony költségei, illetve az informális kapcsolatrendszerek működése eredményeként) a helyi vállalkozók nagyobb eséllyel részesedhetnek, az 1.1.1. alprogramban vázolt információs és képzési-tájékoztatási rendszer ezért a megyei vállalkozások közös programokba történő bevonásának, illetve a nemzetközi (határmenti, nyugat-európai) üzleti kapcsolataik megalapozásának is fontos eszköze lesz.

1.1.3. alprogram

A nemzetközi vásárok, rendezvények körének bővítése és összehangolása

- Sokfunkciós, nemzetközi szerep betöltésére is alkalmas, állandó kiállítási terület kiépítése a megyeszékhelyen.

- A megye gazdasági prioritásaihoz, valamint a megye gazdasági szervezeteinek igényeihez igazodó (tematika, bérleti díjak) vásárprogramok kialakítása.
- A megyei rendezvények koordinációja, az ahhoz szükséges bizottság felállítása az érintett önkormányzatok részvételével és a CSMKIK koordinációjával.
- A vásárok tematikájának a Dél-Alföld marketing-programjába történő beillesztése; együttműködés a régióbeli vásárszervezőkkel a tematika és a vásárnaptár összeállításában.

1.1.4. alprogram

A szolgáltatások minőségi paramétereinek javítása

A minőségbiztosítás és -ellenőrzés kiterjesztése a szolgáltatások teljes körére, a fogyasztóvédelem hatékonyabb működtetése az abban tevékenykedő szervezetek munkájának összehangolásával, (megyei) védjegy bevezetésével. A bevásárló turizmus és a „KGST-piacok” működésének átfogó szabályozása.

- A szolgáltató szektorban (különösen az üzleti szolgáltatásokban) az üzleti partnerség kialakításában meghatározó az informális (személyes) kapcsolatrendszer szerepe. Ez a mechanizmus például a specializált üzleti szolgáltatásoknál a külföldi befektetők szerepének növekedése esetén – akik más módon (pl. szakmai szervezeteken keresztül) választanak szolgáltatót – versenyhátrányt jelenthet a megye szolgáltatói számára. Ezért a CSMKIK koordinációjával, megyei fejlesztési források bevonásával szükség van minősítési tanúsítványok megszerzésének ösztönzésére (bemutatók, tájékoztatók), amelyre további forrásokat (az egyes vállalkozások esetében) a Széchelyi Terv is biztosít.
- A forráshiánnyal küzdő (helyi piacokon megjelenő) megyei kisvállalkozások számára a szakmai és érdekvédelmi szervezetek együttműködésével minőségi megyei tanúsítvány is kiállítható (pl. kereskedelem, lakossági szolgáltatások), amelyek odaítéléséről az említett szakmai szervezetek által felállított szakmai kollégiumok dönthetnek évente.
- A KGST-piacok és az azokhoz kötődő bevásárló turizmus érintett települések határain túlnyúló kedvezőtlen hatásainak enyhítését a települési rendezési tervek (megyei, kistérségi) koordinációjával (azokon belül az érintett piacok működésének környezeti és gazdasági szabályozásával) kell megoldani.

1.1.5. alprogram

Új típusú kiskereskedelmi szolgáltatások elérhetőségének biztosítása

- A tartós fogyasztási cikkek és az élelmiszer-áruházak elérhetőségének javítása megfelelő csomagterrel rendelkező „bevásárló” tömegközlekedési céljáratok indításával. Ezt nagyban segítheti egy, az illetékes közlekedési vállalat, a kereskedelmi szervezetek és az érintett önkormányzatok bevonásával összehívott egyeztető fórum megszervezése.

- A nagy alapterületű, várhatóan regionális vonzással is bíró kereskedelmi beruházásokkal kapcsolatos döntések megyei, illetve kistérségi szintű egyeztető fórumainak kialakítása és működtetése.

Felelős szervezetek	<i>Dél-Alföldi Regionális Területfejlesztési Tanács</i> – a Csongrád megyén kívüli szereplők (szolgáltatók, intézmények) bevonása, munkájuk összehangolása, információ-közvetítés <i>Csongrád Megyei Kereskedelmi és Iparkamara</i> – felhasználói igények felmérése, közvetítése
Résztvevő intézmények	Csongrád Megyei Agrárkamara Csongrád Megyei Önkormányzat Csongrád Megyei Területfejlesztési Tanács MVA Csongrád megyei irodái Szakmai szervezetek (MTESZ, szakmai kamarák) ITD Hungary Ipari parkokat működtető szervezetek MFB Rt. Makói Vállalkozói Övezet munkaszervezete Mórahalmi Agráripari Park Kistérségi társulások Települési önkormányzatok Gazdasági Minisztérium Oktatási Minisztérium Megyei Volán-vállalatok Megyei székhelyű takarékszövetkezetek; Takarékbank Rt. Üzleti Információs Központ Agrár- és Vidékfejlesztési Tanácsadó Központ Vállalkozások és egyéb gazdasági szervezetek
Pénzügyi források	Széchenyi Terv (Vállalkozáserősítő Program, Regionális Gazdaságépítési Program, Aktív Foglalkoztatási Célok Támogatása Phare-programok, ISPA, SAPARD Kormányzati cél- és címzett támogatások (BM) Területfejlesztési Célelőirányzat (TFC) Területi Kiegyenlítést Szolgáló Fejlesztési Célú Támogatások (TEKI) Önkormányzati források MVA forrásai ITD-Hungary forrásai Új Kézfogás Közalapítvány MFB Rt. forrásai Vállalkozói tőke, banki hitelek

Eredmények, eredménymutatók	Az üzleti információs rendszer felállítása és kapacitásainak (szolgáltatásainak) kihasználtsága A vállalkozásokra jutó üzleti szolgáltató szervezetek számának alakulása kistérségi szinten A kihelyezett vállalkozói hitelek összegének alakulása kistérségenként és településenként A megyében rendezett kiállításokon és szakvásárokon résztvevő megyei és külföldi vállalatok számának változása A minőségbiztosítással rendelkező szolgáltató szervezetek számának változása A kereskedelmi centrumok látogatottságának alakulása és a látogatók lakóhely szerinti megoszlásának változása
--	--

Legfontosabb hatások

Az üzleti információk áramlási feltételeinek javítása, a helyi vállalkozásokra szabott hitelvezési feltételek, az üzleti szolgáltatások színvonalának és elérhetőségének általános javulása nem csupán a vállalkozások működési feltételeit javítják, de segítik a stratégiai vállalati döntések megalapozását (vállalkozásalapítás, tevékenységei körök meghatározása, átalakítása, üzleti partnerek kiválasztása, telephelyválasztás stb.) s versenyképességük javítását is. Ezzel jelentősen javulnak a megyei vállalkozások felkészülésének feltételei az egységes európai piacra történő belépésre. Ugyanakkor a szektor növekedése és a szolgáltatások minőségi paramétereinek javulása hozzájárul a megye gazdasági teljesítményéhez, továbbá az itt élő népesség életkörülményeinek javulásához. A lakossági és üzleti szolgáltatások elérhetőségének javításával (közlekedési feltételek javítása, telekommunikációs hálózatok kihasználása) segíthetők a periférikus helyzetű településeken élők és az ott működő vállalkozások, csökkenthető a szektor térszerkezetének erős nagyvárosi koncentrációja, térben kiegyenlítettebb fejlődés indulhat el a megyében.

Kapcsolódás más tervekhez

Európai Területfejlesztési Perspektívák

Széchenyi Terv

Országos Területfejlesztési Konceptió

Dél-Alföldi Régió Területfejlesztési Konceptiója és Programja

Csongrád Megye Területrendezési terve

Csongrád megye kistérségeinek területfejlesztési koncepciói és programjai

Csongrád megye kistérségeinek agrár- s vidékfejlesztési programjai

1.2. FEJLESZTÉSI ROGRAM
A VERSENYKÉPES IPARI VÁLLALKOZÁSOK ERŐSÍTÉSE,
ÚJ IPARI TERMELŐBÁZISOK LÉTREHOZÁSÁNAK ÖSZTÖNZÉSE

A program célja

Hosszú távon is versenyképes, egyenletesen gyors növekedésre alkalmas, folyamatosan megújuló, belső szerkezetében átalakult ipari szektor kialakítása, a fejlődéshez hiányzó elemek megteremtése.

A program tartalma (a megvalósítás mechanizmusa)

Az EU-csatlakozás küszöbén álló Magyarországon egy megye fejlettségének mércéje a folyamatosan megújuló, külpiacokon is versenyképes gazdasági bázis. Ennek alapjai a hagyományos ipari ágazatok átalakulása, fejlődése és új ipari termelő bázisok megteremtése. A területfejlesztési politika feladata a gazdasági szerkezet megújításának külső tőke bevonásával történő, illetve a megye belső erőforrásaira épülő ösztönzése, amely hosszú távon biztosítja a növekedés feltételeit, a lakosság életminőségének javítását a hátrányos helyzetű településeken éppen úgy, mint a dinamikus centrumokban.

1.2.1. alprogram

Külső tőkeforrások bevonása a megye gazdaságának megújítása érdekében

A megye termelő ágazatai mai tőkeellátottsági szintjük mellett csak részlegesen képesek átvenni a hazai fejlett térségekre jellemző termelési és exportdinamikát. A fejlődés gyorsítása, a felzárkózás elősegítése érdekében szükséges külső eszközök bevonása a megye gazdaságába.

- Külső tőkebefektetők bevonása az ipari szerkezet megújítása elősegítése céljából.
- A szerkezetváltás meggyorsítása érdekében külső tőkeforrások mobilizálása és letelepítése a megyében másodlagos privatizáció, zöldmezős beruházások és az ipari parkok révén, illetve a meglévő kapacitások (telephelyek) felmérésével és újrahasznosításával.

1.2.2. alprogram

Fejlődőképes kis- és középvállalkozások támogatása a termelő szektorokban

A belső erőforrások elhanyagolása kettős (duális) gazdasági struktúra kialakulásához vezethet. Ennek elkerülésére a perspektivikus középvállalati kör kiemelt támogatása javasolt a termelő ágazatokban.

- Az iparban versenyképes, erős középvállalati háttér, a helyi és térségi hálózatok erősítése.

- A helyi erőforrásokra és humán tőkére épülő, intenzív, ugyanakkor területileg kiegyensúlyozottabb gazdasági növekedés feltételeinek biztosítása (horizontális beszállítói kapcsolatok).
- Bekapcsolódás a beszállítói programba, csatlakozás a hazánkba betelepedett multinacionális cégek partneri köréhez, alvállalkozói kapcsolatok kiépítése.
- Helyi kis- és középvállalkozások részvételére alapozva ipari klaszterek kialakítása (horizontális, vertikális, integrátori típusok)

1.2.3. alprogram

Minőségi termelés felé történő elmozdulás

A közelgő Európai Unió csatlakozás nem csupán országos szinten követeli meg a harmonizációt az Unió normákkal, de az egyes gazdasági szereplőknek is fel kell készülniük a megváltozó versenyterre. A túlélés hosszú távon is biztos módja a minőségi termelés, szolgáltatás lehet.

- Minőségi (EU-normáknak is megfelelő) követelmények felállítása a megyében, ezek elérésének ösztönzése valamennyi ágazatban (Megyei Minőségi Díj).
- Minőségbiztosítási és környezetgazdálkodási minősítési rendszerek terjesztése, az EU-szabványok és -előírások átvétele, beépítése a termelési folyamatba.
- Az innovációs folyamat meggyorsítása, a kutató- és fejlesztő intézmények, illetve a vállalkozói szféra közötti kapcsolatok erősítése, az eredmények hasznosításának ösztönzése, elősegítése középtávon.

1.2.4. alprogram

Ipari parkok fejlesztése, megyei koordináció

Az ipari szerkezetváltás egyik leghatékonyabb eszközét az Ipari Park típusú fejlesztések jelenthetik. A megyében már elegendően nagy számban vannak Ipari Park címet elnyert területek, a gyenge pontot a specializáció és a stratégia hiánya jelenti, melyet csak megyei szinten lehetséges egyeztetni az érdekelt szereplőkkel.

- Az Ipari Park címet nyert területek gyors, világos célrendszer (ágazati specializáció) szerinti fejlesztése. A tevékenységek lehető legszélesebb spektrumának megkötése a megye ipari parkjaiban kifelé egységes, széles körű kínálattal, közös (megyei) marketinggel.
- Tematikus parkok alapítása elsősorban az innovációigényes húzóágazatokra specializálva. Technológiai parkok létesítése a hagyományos ágazatok megújítására.

1.2.5. alprogram

A vállalkozói övezet kiemelt fejlesztése

A vállalkozói övezetek alapításakor a cél a periférikus helyzetű, gazdasági szempontból elmaradott térségek számára kiemelt kedvezmények nyújtása volt. E lehetőségek kiaknázása messze elmarad a lehetséges szinttől.

- A Makói Vállalkozói Övezetben rejlő lehetőségek kiaknázása, intenzív kooperáció ösztönzése a hármaskör határ zónájában, az övezet térbeli kiterjesztése a tágabb határmenti sávban.
- Az övezet fejlődését gátló infrastrukturális hiányosságok oldása.
- Az országos szintű kedvezmények mellé megyei és helyi szintű speciálisan célzott további kedvezmény-csomag kialakítása.

1.2.6. alprogram

A műszaki felsőoktatás fejlesztése

- A műszaki felsőoktatás alapjainak megteremtése, az oktatás vállalati kapcsolatrendszerének fokozatos kiépítése. A közép- és felsőfokú oktatáshoz kapcsolódó kutató-fejlesztő bázis és piaci kapcsolatainak ösztönzése hosszú távon.
- Ennek előkészítése során részletes igényfelmérés és a megvalósítás különféle lehetséges módozatainak feltárása szükséges. A konkrét tervek elkészítésekor kiemelten figyelni kell a szükséges műszaki bázis megteremtésére és a gazdasági kapcsolatok intézményesülésére.
- A műszaki képzés regionális (nemzetközi) szerepének és kapcsolatrendszerének megalapozásához az aradi, temesvári és szabadkai felsőfokú oktatási intézményekkel a további együttműködési lehetőségek (képzés, kutatás-fejlesztés) feltárása, intézményi-személyi feltételeinek megteremtése.

Felelős

szervezetek

Csongrád Megyei Területfejlesztési Tanács

- ipari parkok összehangolt fejlesztése

Csongrád Megyei Kereskedelmi és Iparkamara

- partnerkapcsolatok építése, gazdasági és intézményi szereplők közötti kapcsolattartás, beszállítói igények és lehetőségek feltérképezése, a megyei vállalkozások marketingje

ITD Hungary

- külső források bevonása; EU-szabványokkal, előírásokkal és elérhető támogatásokkal kapcsolatos információk közvetítése

MVA Csongrád megyei irodái

- beszállítói kapcsolatok lehetőségeinek feltérképezése a CSMKIK-val közösen

Résztvevő intézmények	Kistérségi társulások Települési önkormányzatok Dél-alföldi Regionális Fejlesztési Tanács Oktatási Minisztérium Csongrád Megyei Agrárkamara Szegedi Tudományegyetem Szakképző intézmények Csongrád Megyei Munkaügyi Központ Makói Vállalkozói Övezet munkaszervezete Ipari parkokat működtető szervezetek MFB Rt. Gazdasági minisztérium Magyar Innovációs Szövetség EU Info-központok Vállalkozások és egyéb gazdasági szervezetek
Pénzügyi források	Széchenyi Terv (Vállalkozáserősítő Program, Regionális Gazdaságépítési Program, Aktív Foglalkoztatási Célok Támogatása) Phare-programok, ISPA, SAPARD, Világbank forrásai Kormányzati cél- és címzett támogatások (BM) Vidékfejlesztési Célelőirányzat (VFC) Területfejlesztési Célelőirányzat (TFC) Területi Kiegyenlítést Szolgáló Fejlesztési Célú Támogatások (TEKI) OMFB, MVA, OFA forrásai Külföldi, lehívható hitelek (japán, bajor, baden-württembergi) Duna–Tisza Regionális Fejlesztési Rt. forrásai Ipar Műszaki Fejlesztéséért Alapítvány forrásai Vállalkozói tőke, banki hitelek
Eredmények, eredménymutatók	Fajlagos GDP növekedése GDP ágazati szerkezetének alakulása Külpiaci értékesítés arányának változása és ágazati megoszlása Külföldi befektetések volumene, az azokhoz kapcsolódó munkahelyek számának változása A külföldi tőkével működő szervezetek értékesítésének alakulása és részesedésük az adott ágazat kibocsátásából (megyei és országos szinten) Foglalkoztatottak ágazati megoszlása Munkanélküliségi ráta alakulása Személyi és vállalkozói jövedelmek változása Ipari parkokban megtelepedett cégek száma, kibocsátásuk, létszámuk alakulása Vállalkozói övezetben létesült vállalkozások száma Hazai és nemzetközi vásárokon kiállító megyei cégek száma A megyében rendezett kiállításokon résztvevő hazai és külföldi szervezetek számának alakulása Minőségbiztosítással rendelkező társaságok száma Megalakult ipari horizontális hálózatok résztvevőinek száma Műszaki felsőoktatás hallgatóinak száma A megyében benyújtott szabadalmak számának alakulása

Legfontosabb hatások

A fenti lépések megvalósítása nyomán Csongrád megye gazdasága szervezettebb, versenyképesebb, strukturálisan korszerűbb állapotba kerülhet az Európai Unió csatlakozás után várhatóan felerősödő versenyhelyzetben. A külföldi tőke beáramlásának elmaradása a strukturális átalakulást veszélyezteti. A belső erőforrások elhanyagolása duális gazdaság kialakulásához vezethet. A termelés minőségi oldalának gyengülése már rövid távon a versenyképesség és a piaci pozíciók romlásában jelentkezik. A speciális ipari és vállalkozási terek potenciáljának ki nem aknázása az innovációk terjedésének lelassulását, a belső verseny értelmetlen növekedését, a strukturális változás lassulását eredményezheti. A műszaki felsőoktatás fejlesztésének elhanyagolása a vállalkozói, illetve a helyi közép- és felsővezetői garnitúra utánpótlását veszélyezteti.

Kapcsolódás más tervekhez:

Széchenyi Terv

Országos Területfejlesztési Konceptió

Dél-Alföldi Régió Területfejlesztési Konceptiója és Programja

Csongrád Megyei Marketing Stratégia (vitaanyag)

Csongrád Megyei Beszállítói Program

Csongrád Megye Közoktatást Érintő Feladatellátási, Intézményhálózat Működtetési és Fejlesztési Terve

Csongrád Megye Területrendezési Terve

Csongrád megye kistérségeinek területfejlesztési koncepciói és programjai

Csongrád megye kistérségeinek agrár- és vidékfejlesztési programjai

Makói Vállalkozói Övezet Fejlesztési Stratégiája

Településfejlesztési koncepciók

Ipari Park programok

1.3. FEJLESZTÉSI PROGRAM
AZ ÉLELMISZERGAZDASÁG FEJLESZTÉSE,
AZ INTEGRÁCIÓ (MEZŐGAZDASÁGI TERMELÉS, FELDOLGOZÁS, ÉRTÉKESÍTÉS)
ELŐSEGÍTÉSE

A program célja

A minőségorientált piacgazdasági kihívásoknak megfelelő integrált, magas feldolgozottságú, exportképes termékeket előállító élelmiszergazdaság kialakítása.

A program tartalma (a megvalósítás mechanizmusa)

Csongrád megye élelmiszergazdasága az országos átlagnál kedvezőbb képet mutat, ami nagyrészt a belterjes termelési szerkezetnek és a termelők szakmai felkészültségének tudható be. E tényezők erősítik a megye agrártárségeinek népességmegtartó képességét. A hagyományos agrárstruktúra, a termelők innovációs készsége és a megye oktató- és kutatóbázisa megfelelő alapot jelent az európai piacokon is versenyképes élelmiszergazdaság fejlődéséhez.

1.3.1. alprogram

A termelési szerkezet átalakításának gyorsítása, a megyei hungarikumok termelésének és feldolgozásának elősegítése, a zöldség és gyümölcs-termelés feldolgozó szektorának támogatása

Az EU-csatlakozás követelményei további változásokat tesznek szükségessé az agrárszektor szerkezetében. Az élelmiszergazdaság fejlesztésében a megyei népesség érdekeinek határozottabban kell megjelenie. Az EU-tárgyalások zárószakaszában a gabona-hús hegemonia korszakának hagyatékaként még létező szerkezeti ellentmondások viszonylag gyors felszámolása előnyös pozíciót teremthet. Az élelmiszergazdaságra is vonatkozó K+F erőforrások hasznosítása szembejelenítve szerény mértékű, s egyidejűleg a megye szűken értelmezett mezőgazdaságában keletkezett új érték nagy hányada az élelmiszergazdasági termékpályák csatornáin elhagyja a megyét. A húsupar kivételével a kertészeti és biotermelési ágazatok feldolgozó és forgalmazó szakaszai megyén kívülre települnek. A kifejezetten megyei jellegű hungarikumok – szegedi paprika, makói hagyma, szatymazi őszibarack stb. – térhódítása megállt, esetenként visszaesett. A megyében hagyományosan magas színvonalú zöldség- és gyümölcs-termelés feldolgozó szektora teljesítményében lényegesen elmarad a lehetőségektől. Ez utóbbi termelési területek kiemelt támogatása a szükséges szerkezetátalakítás fontos motorja lehet. A helyi feldolgozó kapacitások stabilizálását és bővülését az EU-piacok fogadókészségének függvényében célszerű ösztönözni.

Az abrakfogyasztó állatfajoknak a megye keleti részén és nagyhatárú településein elért magas tenyésztési szintje nem hoz megfelelő profitot, ami különösen a nagyobb – iparszerű gabonatermeléssel és állattenyésztéssel foglalkozó – gazdaságok számára súlyos nehézségeket okoz. A tőkeforgás sebességében közismerten hátrányos gabona-,

iparinövény-termeléshez szükséges jelentős ipari eredetű anyagok és eszközök nagyarányú felhasználásának költségei nem, vagy csak kimondottan lassan térülnek meg. Az elmúlt évtizedben romló árárányok, az ennek következtében jellemző eladósodás, illetve az állami költségvetés juttatásainak szerény mértéke az igényesebb termelőket szerkezet módosításra ösztönzi. A hagyományosan egyszerű termelési szerkezetnek már részleges módosítása is előnyöket ígér (vetőmag, csemegekukorica, fehérjedús növények, gyógy- és fűszernövények, vöröshagyma, fokhagyma, gyökérzöldségek, kínai kel, újborgonya stb.). Ehhez azonban a piacszervezés és az erős piaci kiszolgáltatottság megszüntetése szükséges.

1.3.2. alprogram

Az állattenyésztés és állattermék-feldolgozás fejlesztése

A megye állattermékfeldolgozó kapacitása megyén túli nyersanyag fogadására is képes. A tejtermelés, valamint a sertés- és baromfitenyésztés kapacitásai növelhetők - minimálisan a korábban elért színvonalukig. A takarmányforrások, főképp a rét-legelőterületek korszerűbb hasznosítása valamint a megyei abraktermelés mértéke mind a juhászat és a húsmarhaágazat, mind pedig a sertés- és baromfiágazatok bővítésére reális lehetőséget nyújtanak.

A hagyományos megyén belüli kapcsolati rendszer továbbfejlesztése és újjáélesztése, a megye keleti és nyugati fele mezőgazdasága között: a nyugati rész kertészeti ágazataihoz, a keleti megyerész takarmány- és trágyafeleslegei stabilizáló és az időjárási anomáliák hatását mérséklő szerepet tölthet be.

A Tiszától keletre eső részek állattenyésztési ágazatai minimálisan a már korábban létező szintig fejleszthetők, mind a húsmarhatartás, mind a juhászat, mind az abrakfogyasztó ágazatok tekintetében. Így az agrárpiacok hektikus változásainak a termelőkre háruló káros hatásait helyi erőforrások célszerű felhasználásával is lehetne mérsékelni. Egyben a helyi feldolgozóipar teljesebb kapacitáshihasználása is elérhető lenne.

Az állategészségügyi színvonal megőrzésével és továbbfejlesztésével lehetővé válik az exportkövetelmények várható szigorodásának előnyös kihasználása. Emellett az ugyancsak állattenyésztést érintő állatjóléti EU-s előírások is kielégíthetőkké válnak.

A megye állattenyésztésének helyi oktatási és tudományos hátterének fokozott kihasználásával az állati eredetű különlegességek, hungarikumok erőteljesebb piachódításához is források teremthetők.

1.3.3. alprogram

Kertészeti ágazatok fejlesztése

A megye hagyományosan magas színvonalú és meghatározó fontosságú szőlő, gyümölcs és zöldségtermelésében egyrészt a természeti erőforrások hagyományosan magas szintű hasznosítása, másrészt az EU-s szintű tudományos és oktatási háttér objektív alapot teremt a továbbfejlődéshez. A kiskunsági homokhátság délkeleti peremén

kialakult nagy hagyományú szőlő-bor ágazat piaci szerepének - különösen a hazai fogyasztókörben - várható bővülése szilárd szervezeti alapokon fejleszthető tovább. Az egyre korszerűbb őszibaracktermesztés példamutató piacgazdasági szervezete, mint a HANGYA tagszervezete a termelési bizonytalanság kárait enyhíti a nagyobb biztonságú piaci értékesítés lehetőségével. A termelők a homokhátság előnyeit társítják az egész tenyészidőszakra kiterjedő gyümölcsfaj és fajtaválaszték telepítésével és művelésével. Az ültetvénykultúrák további térhódításával a piaci kereslet függvényében mérsékelni lehet a relatíve mostoha talajviszonyok negatív hatásait. Az ültetvénytelepítés bővíti a helyi foglalkoztatási lehetőségeket és növeli a térség népességmegtartó képességét. Erősíti ezt a hatást a szövetkezeti tároló-hűtő kapacitás folyamatos bővítése.

A nagy hagyományú hagyma-, paprika- és korai burgonyatermelés, valamint az öntözési lehetőséget hasznosító más zöldségfajok termesztése a helyi lakosság munka- és kereseti lehetőségeit stabilizálja.

Összességében mind a zöldség-, mind a gyümölcs-, mind pedig a szőlő-bortermelésben a tudás- és munkaigényes ágazatok jól szolgálják az egész megye agrárgazdaságának belterjes fejlődését és ösztönzik a tartósítóipar és általában az élelmiszerfeldolgozás és -kereskedelem fejlődését.

1.3.4. alprogram

Az Európai Unió követelményeinek megfelelő intézményi és szervezeti háttér kialakítása

A szerkezeti problémák ellenére ígéretes változások is bekövetkeztek a megye mezőgazdaságában. A megye nyugati területeinek viszonylag gyenge termőképességű talajain a gazdálkodás és az ágazatfejlesztés határozottan piacképes szempontú összehangolt fejlesztése valósult meg.

Az ágazattársítások szerencsés aránya és intézményi megalapozása, valamint a korszerű termékpályás szemlélet elterjedése biztató alapokat teremt az EU-csatlakozáshoz. Az ismételt piacgazdasági krízisek kivédése céljából szükséges az EU-konform piacgazdasági rendszer megyei kiépítése a TÉSZ-ek szervezeti hálózatának megteremtése útján. A katalizáló szerepű újtípusú mórakalmi termékpályás szövetkezés példáján mind a növénytermesztési, mind az állattenyésztési ágazatok egyértelműen piacképes szempontú összehangolt fejlesztése valósítható meg. Ez kiemelkedő lehetőségeket jelenthet a társulási megállapodás időszakosan és folyamatosan pályázott kvótáinak, illetve azok hihetetlenül alacsony kihasználtságának tükrében. Ezen összetett termelési szerkezetbe a tanyákon nevelt baromfi és főként libatenyésztés is beleillik. Ehhez külföldi tőkével korszerű feldolgozó üzem nyújthat folyamatos piacot a termelőknek.

Mindezt nagyban segítheti az új típusú termékpályás szövetkezetek hálózatának kiépítése (elsősorban az állattenyésztési és kertészeti ágazatokban), a már meglévő szervezetek fejlesztése (agráripari park, közraktár-szövetkezetek, legelő- és víztársulások, gépkörök, hegyközségek, erdőbirtokosságok), illetve aukciós piacok kialakítása.

1.3.5. alprogram

A környezetkímélő termelés támogatása

A Tisza-völgyben jellegzetesen belterjes ágazatcsoportok alakultak ki mind a növénytermelésben, mind az állattenyésztésben. Emellett az időszakosan vízborította területeken kibontakozott a korszerű gyephasználat és erdősítés is. A növénytermelésben a vizes biotópok, a zöldségtermesztés széles faj- és fajtaválasztékát foglalják magukba, a meleg talajok a kiskunsági homokvidék határterületei a gyümölcsstermesztésnek és a szőlőkultúrának adnak helyet. Ezek mindegyike a korszerű, s az EU-piacok követelményeit kielégítő termékszerkezet és termékminőség szintjén jelenik meg, és ad az átlagnál magasabb jövedelmet. A termelők igényessége és a termelési technológiák magas színvonala határozottan összefügg az ültetvénytulajdonosok és a zöldségtermesztők országos átlagot lényegesen meghaladó képzettségi szintjével, és nem kis mértékben járulnak hozzá a részfoglalkoztatottak viszonylag magas arányához. A gyümölcs és zöldségtermelés valamint az állattenyésztés színvonala a megyében lényegesen magasabb az országos átlagnál. Az itt előállított tenyészanyag mind a növénytermelés, mind az állattenyésztés területén az EU-piacon érvényes igényszintet eléri és a megyén kívüli termelők számára is értékesítési bázis lehet.

E folyamatokat tovább segíti a termelés környezetbarát jellegének "befogadása", az agrártér szerkezetének humánelvű (közjavak előállítását előnyben részesítő) alakítása (birtokszerkezet racionalizálása, erdősítés, fásítás, defláció elleni védelem, vizes élőhelyek revitalizálása, természetvédelmi funkciók gyarapítása stb.) is

A munka- és tudásigényes belterjes irányú fejlődés, az üvegházi, fóliás, továbbá öntözéses termelés, a tájtermelés (fehérje- és vitamindús, illetve biotermékek, hungaricumok) és a vetőmag- és szaporítóanyag-előállítás területén fontos tartalékok vannak a megyében, ezek kihasználása, ösztönzése komoly lehetőségeket tárhat fel. A nagy hagyományú tiszai halászat különleges jelentőségű színfoltja nemcsak a mezőgazdaságnak, hanem a turisztikai ágazatnak is.

1.3.6. alprogram

A meglévő szellemi erőforrások kihasználása, fejlesztése,

A távlatilag gyökeresen átalakuló piaci igényekhez alkalmazkodó élelmiszergazdasági struktúra kialakítása érdekében a megye szellemi erőforrásainak (K+F bázisok, oktatás, kutatás) kiaknázása és hasznosítása kiemelt feladat.

- A K+F programok bővítése és az elért eredmények, valamint a hazai és nemzetközi tapasztalatok gyakorlatba való átültetésének gyorsítása.
- A szaktanácsadás rendszerének korszerűsítése, mintagazdaságok szervezése.
- Rendszeres továbbképzési programok (népfőiskola) beindítása.
- Az agrár középiskolák tananyagának a fejlesztési célokhoz való igazítása.

- A tudományos ismeretterjesztés, tájékoztatás kiterjesztése, ebben a regionális, megyei, helyi média szerepének erősítése.
- Az EU-s rendszerű élelmiszerminőség-biztosítás megvalósítása. szellemi erőforrások fokozottabb igénybevételével.

A fenti feladatok megvalósításával kialakítható egy integrált, tudás alapú élelmiszer-gazdaság-fejlesztés.

1.3.7. alprogram

A vállalkozások és azok együttműködésének (hálózattá szerveződésének) ösztönzése

- Kis- és középvállalkozások létrehozásának támogatása helyi mezőgazdasági nyersanyagok feldolgozása céljából, elsősorban a nagyipari keretektől idegen tevékenységi körökben (pörkölő-, savanyító- és aszalóüzemek, szesz- és sörfőzdek, biobrikett-üzemek).
- A családi gazdaságok tevékenységének diverzifikálása, többfunkciós vállalkozások (termelés, feldolgozás, szolgáltatás) támogatása az élelmiszergazdaságban.
- Az értéknövelő áruegységkészítési (post-harvest) feladatok termelőnél történő elvégzésének támogatása a termelői jövedelmek növelése és a környezetszennyezés mértékének csökkentése céljából.
- A mezőgazdasági termékek termelői érdekközösségekre, szövetkezetekre épülő értékesítése, a megye lakosságának és élelmiszer-feldolgozó kapacitásainak lehető legnagyobb arányú ellátása helyi (megyei) termékekkel.

Mindezek mellett sajátos lehetőséget hordoz a magyar-jugoszláv kapcsolatok gyökeres átalakulása, ami „kaput nyithat” a vajdasági és a megyei élelmiszergazdaság széles körű kooperációjához.

Felelős szervezetek	<i>Csongrád Megyei Agrárkamara</i> – élelmiszergazdaság fejlesztése, integráció elősegítése <i>Dél-Alföldi Agro-Bio Innovációs Centrum</i> – élelmiszergazdaságban megjelenő innovációk terítése <i>MVA Csongrád megyei irodái</i> – kisvállalkozások alapításának ösztönzése a periférikus térségekben, integrációjuk elősegítése <i>FVM Csongrád Megyei Hivatala</i> – élelmiszergazdasági integráció elősegítése
----------------------------	---

Résztvevő intézmények	Csongrád Megyei Területfejlesztési Tanács Falugazdászok Kistérség-fejlesztési megbízottak Vidékfejlesztési menedzserek Helyi önkormányzatok Csongrád Megyei Agrártudományi Egyesület A megyében működő agráripari Rt-k (kiemelten a Hód-Mezőgazda Rt.) Erdészeti Szaporítóanyag Termesztési Központ Halászati és Vízgazdálkodási Kutatóintézet A régió felsőoktatási intézményei Oktatási Minisztérium Szegedi Biológiai Központ Gabonatermesztési Kutatóintézet Kht. Hagyma Terméktanács (Makó) Vállalkozások és egyéb gazdasági szervezetek
Pénzügyi források	Vidékfejlesztési Célelőirányzat (VFC) Területfejlesztési Célelőirányzat (TFC) Területi Kiegyenlítést Szolgáló Fejlesztési Célú Támogatások (TEKI) Phare-programok, ISPA, SAPARD, Világbank forrásai Önkormányzati források MVA forrásai MFB Rt. forrásai OFA forrásai Külföldi, lehívható hitelek (japán, bajor, baden-württembergi) Vállalkozói tőke, banki hitelek
Eredmények, eredménymutatók	GDP ágazati szerkezetének alakulása Foglalkoztatottak részletes (al-)ágazati megoszlása Beadott és elfogadott szabadalmak száma, a megyei K+F eredményekből hasznosított és bevezetett termékek, eljárások az agrárszektorban Hazai és nemzetközi vásárokon kiállító megyei agrárcégek számának növekedése A külpiaci értékesítés aránya a mezőgazdasági szervezetek árbevételeiből Hungaricumok és tájspecifikus termékek arányának alakulása a vetésterületből Az öntözött területek aránya a megművelt területből Új fajok és fajták bevezetése és elterjedése (aránya a vetésterületből illetve az állatállományból) Élelmiszergazdasághoz kapcsolódó integrációk és résztvevők számának változása

Legfontosabb hatások

A mezőgazdaság, élelmiszergazdaság versenyképességének javítása elengedhetetlen feltétel a megye meglévő hátrányainak leküzdésében, a periférikus területek leszakadásának megállításában, a települések népességmegtartó képességének javításában. A fent vázolt programok hozadéka kettős, legfontosabb hatásaként javíthatja a lakosság életszínvonalát, csökkentheti a munkanélküliséget, növelve a munkából származó jövedelmeket, ezzel a helyi keresletet többek között a kereskedelem és a szolgáltatá-

sok iránt. Az anyagi gyarapodáson túl a gazdasági fejlődés hatásaként mérséklődhet az elvándorlás, javulhat az aktivitási ráta, nőhet a fiatalok helyben tartásának esélye. Mindezek mellett a célzott szerkezeti módosulások fontos hatása a környezet terhelésének csökkenése, az egészséges és esztétikus környezet megteremtése az itt élők és az ide látogatók számára.

Kapcsolódás más tervekhez

Országos Területfejlesztési Konceptió

Dél-Alföldi Régió Területfejlesztési Konceptiója és Programja

Dél-Alföldi Régió Agrár- és Vidékfejlesztési Konceptiója és Programja

Csongrád Megye Területrendezési terve

Csongrád megye kistérségeinek területfejlesztési koncepciói és programjai

Csongrád megye és kistérségeinek agrár- és vidékfejlesztési programjai

Településfejlesztési koncepciók

1.4. FEJLESZTÉSI PROGRAM
A VÁLLALATI STRUKTÚRA ARÁNYOSABBÁ TÉTELE,
A KÖZÉPVÁLLALKOZÁSOK ERŐSÍTÉSE

A program célja

A program célja a megyei vállalkozások működési feltételeinek javításával, valamint a horizontális és vertikális szerveződések kialakításának ösztönzésével rugalmas, innovációk fogadására is képes és külső piacokon is versenyképes vállalkozói kör bővítése és megerősítése, a vállalati méretstruktúra aránytalanságaink csökkentése. A struktúrált, kiegyensúlyozott vállalkozói szféra kialakulásának előfeltétele az információs infrastruktúra fejlesztése, a források feltárása és koordinációja, valamint a minőségbiztosítási rendszerek elterjedése.

A program tartalma (a megvalósítás mechanizmusa)

A gazdaság hosszú távú fejlődésének egyik meghatározó eleme a rugalmas, külső piacokon is versenyképes kis- és középvállalkozói kör. A megye vállalkozási aktivitása magas, ám a gazdasági szervezetek méretstruktúrája aránytalan. Elsősorban a rugalmas, beszállítói szerepre alkalmas, innovációkra is képes középvállalkozói kör megerősítésére van szükség, amely segíti a megye gazdaságának folyamatos alkalmazkodását a változó gazdálkodási környezethez.

1.4.1. alprogram

Inkubátorházak kialakítása

Az inkubátorházak kialakítása és működtetése bővíti azon kisvállalkozások körét, amelyek közül versenyképes középvállalkozások emelkedhetnek ki már középtávon, azaz a stratégiai program megvalósításának időintervalluma alatt.

- A szolgáltatásokkal kapcsolatos vállalkozói igények felmérése.
- A fogadókészség felmérése az érintett településeken (térsgégi szolgáltató centrumokban), intézményekben.
- Üzleti terv készítése, ehhez kapcsolódva annak meghatározása, hogy nyereség-orientált (magas vállalkozási aktivitású térségek) vagy non-profit szervezetek (periférikus helyzetű, gyenge aktivitású térségek) keretében működő intézményre van-e szükség. A folyamatban fel kell használni a már működő inkubátorházak alapításának és működtetésének tapasztalatait.
- Az inkubátorház(ak) felállításához szükséges források feltárása; a területfejlesztési források felhasználása prioritásainak meghatározása (fejlett térségekben a gazdasági szerkezet-átalakításnak és az innovációs képesség javításának, míg a lezakkadó térségekben a foglalkoztatásnak és a helyi gazdaság stabilizálásának kell elsőbbséget kapnia).

- Az inkubátorház(ak) feladatainak meghatározása (nyújtandó szolgáltatások köre, preferált ágazatok, illetve vállalati kör kijelölése és az azokhoz kapcsolódó speciális szolgáltatások).
- Az ipari parkok mint az üzleti szolgáltatások potenciális telephelyei-hasznosítási lehetőségeinek feltárása; az üzleti szolgáltatásokat nyújtó szervezetek letelepedésének ösztönzése (marketingtevékenységgel, bérletidíj-kedvezményekkel, információs infrastruktúra kiépítésével, a kialakítandó üzleti információs hálózathoz való csatlakozási lehetőség biztosításával), az ipari park strukturális sajátosságaihoz igazodó, az ott működő szervezetek tevékenységét segítő szolgáltatások támogatása.

1.4.2. alprogram

Vállalkozói együttműködések ösztönzése

Beszállítói, alvállalkozói szerepet betöltő kis- és középvállalkozások betelepülésének ösztönzése az ipari parkokba, a partner vállalat (elsősorban külföldi nagyvállalatok zöldmezős beruházásainak) környezetében. A vállalkozói övezet lehetőségeit kihasználva kis- és középvállalkozások fejlesztése a periférikus helyzetű DK-csongrádi térségben.

- Megyei Marketing Koordinációs Kht. felállítása, amely naprakész információkkal és marketing-tevékenységgel segíti a megye kis- és középvállalkozásainak beágyazódását, szervezeti integrációját a regionális, országos, illetve nemzetközi gazdasági folyamatokba.
- A megyében működő vállalkozásoknak a Gazdasági Minisztérium beszállítói célprogramjába történő bekapcsolódási lehetőségeinek és feltételrendszerének megismertetése az érintett (érdeklődő) szereplőkkel.
- Információk gyűjtése és közvetítése a beszállítatók igényeiről, az együttműködési feltételekről a megyei vállalkozások számára, különös tekintettel a minőségbiztosításra, az EU-szabványok és ágazati előírások átvételére.
- A kereskedelemben működő hazai és nemzetközi hálózatok nagyléptékű (térségi jelentőségű) fejlesztéseivel kapcsolatos döntések egyeztetése, koordinációja a potenciális megyei beszállítókkal (élelmiszeripar).
- A beszállítói szerepre alkalmas kis- és középvállalkozások kiválasztása (auditálása), és támogatása potenciális partnerekként történő bemutatásukkal a nemzetközi és regionális vásárokon, kiállításokon, szakmai fórumokon, továbbá megjelenésük biztosításával a fejlett információs hálózatokon.
- A (térségi) ágazati szereplők (ipari, illetve ipari és szolgáltató vállalkozások) közötti együttműködési lehetőségek feltárása, az információáramlás feltételeink biztosítása a beszállítói pályázatokon történő eredményesebb (közös) szereplésük érdekében.

1.4.3. alprogram

Minőségbiztosítási tanúsítvány megszerzésének ösztönzése

A vállalkozások integrációs törekvései és a külföldi partnerkapcsolatok létesítésére irányuló törekvések zsákutcába juthatnak a nem megfelelő termelési eljárások, szervezési hibák, illetve a termékekkel (szolgáltatásokkal) kapcsolatban felmerülő minőségi kifogások miatt. A minőségbiztosítási tanúsítványok megszerzésének ösztönzése, elősegítése az EU-csatlakozás közeledtével sürgető feladattá vált elsősorban annak érdekében, hogy a megye vállalkozásai megőrizték, illetve javítsák piaci helyzetüket.

- Tájékoztató csomag összeállítása a minőségbiztosítás feltételeiről és a megszerzés mechanizmusáról, illetve az információk eljuttatása a vállalkozásokhoz az üzleti információs rendszeren keresztül.
- Minőségbiztosítással rendelkező, illetve annak megszerzésére készülő vállalkozások, továbbá beszállítói kapcsolódási pontokat kereső szervezetek feltérképezése, regisztrálása.
- A támogatandó (innovatív, potenciális beszállító, integrátori szerepet betöltő) kis- és középvállalkozások körének meghatározása (a társasági mérlegbeszámolók alapján) és minőségbiztosítási tanúsítványuk megszerzésének támogatása.

1.4.4. alprogram

Térségi horizontális együttműködési hálózatok kialakítása

- Ágazati prioritások és fejlesztési tervek megfogalmazása, az egyes ágazaton belüli és ágazatok közötti potenciális kapcsolódási területek feltárása, az együttműködések megszervezése, a potenciális partnerek bevonása.
- Területi és ágazati klaszterek kialakítása: stratégiai szövetségek létrehozása az azonos térségben és/vagy meghatározott termékcsoporthoz előállításában érdekelt szereplők között, melyek kellő piaci erővel rendelkeznek ahhoz, hogy saját tevékenységi körükben piacot befolyásoló hatással rendelkezzenek.
- Partner adatbázisok, befektetési atlaszok összeállítása és folyamatos karbantartása a partnerválasztás segítésére.
- Ipari szellemi műhelyek felkarolása, kialakítása a termékfejlesztés és -tervezés human alapjainak megteremtésében szerepet játszó intézmények, valamint a gazdasági szervezetek együttműködésével. A saját tervezésű, egyedi termékeket előállító szervezetek piacra jutásának elősegítése marketing-szolgáltatások biztosításával.

1.4.5. alprogram

A vállalkozások tőkeellátottságának, illetve hitelhez jutási feltételeinek javítása

- Forrástérkép készítése a vállalkozások számára elérhető hitel- és támogatásai lehetőségekről, az információk folyamatos áramoltatása a gazdasági információs rendszeren keresztül.
- A rendelkezésre álló források koordinációja a megye gazdaságfejlesztési prioritásának megfelelően.
- Új források bevonása, koncentrációja a szerkezet-átalakítás és a versenyképesség növelése érdekében; a regionális (megyei) bank feladatainak pontos rögzítése.
- Megyei Marketing Koordinációs Kht. felállítása, befektetési kérdőívek összeállítása az igények és lehetőségek rendszeres felmérése céljából, befektetés-szervezés (információáramlás biztosítása, partner-keresés és -közvetítés), garanciavállalási rendszer kidolgozása a megye iránti befektetői bizalom erősítésére.

Felelős szervezetek	<i>Csongrád Megyei Területfejlesztési Tanács, illetve megalakulása után a Megyei Marketing Koordinációs Kht.</i> – ipari parkok működésének, fejlesztésének összehangolása, inkubátorházak kialakítása, ágazati-térségi horizontális szerveződések létrejöttének ösztönzése, vállalatközi együttműködés ösztönzése, befektetés ösztönzése, marketing <i>Csongrád Megyei Kereskedelmi és Iparkamara</i> – gazdasági szereplők közötti közvetítés horizontális szerveződések elősegítésére és a forráshiány enyhítésére, illetve az ezekhez szükséges információs bázis felállítása és működtetése; minőségbiztosítási információk közvetítése <i>MVA Csongrád megyei irodái</i> – kisvállalkozások alapításának ösztönzése a periférikus térségekben, integrációjuk elősegítése a közép- és nagyvállalati hálózatokba
----------------------------	---

Résztevő intézmények	ITD Hungary Csongrád Megyei Munkaügyi Központ Ipari parkokat működtető szervezetek Makói Vállalkozói Övezetet munkaszervezete Csongrád Megyei Agrárkamara FVM Csongrád Megyei Hivatala MFB Rt. Kereskedelmi bankok Gazdasági minisztérium Oktatási Minisztérium – OMFB Kistérségi társulások Dél-alföldi Regionális Fejlesztési Tanács Vállalkozások és egyéb gazdasági szervezetek
-----------------------------	--

Pénzügyi források	Phare-programok, SAPARD, Világbank forrásai Olasz-magyar bilaterális segélyprogram Széchenyi Terv (Vállalkozáserősítő Program, Regionális
--------------------------	--

	Gazdaságépítési Program, Aktív Foglalkoztatási Célok Támogatása Kormányzati cél- és címzett támogatások (BM) Területfejlesztési Célelőirányzat (TFC) Területi Kiegyenlítést Szolgáló Fejlesztési Célú Támogatások (TEKI) Önkormányzati források MVA forrásai ITD-Hungary MFB Rt. forrásai Vállalkozói tőke, banki hitelek
--	---

Eredmények, eredménymutatók	Inkubátorházak számának, az ott elérhető szolgáltatások összetételének változása Megyei székhelyű, beszállító szerepet betöltő vállalkozások száma, a kormány beszállítói programjába bekapcsolódott szervezetek száma Minőségbiztosítási tanúsítványt szerzett, megyei székhelyű szervezetek száma Horizontális szerveződések száma, az azokba bekapcsolódott szervezetek és gazdasági eredménymutatóik (kül- és belföldi értékesítés alakulása, foglalkoztatás) alakulása; A kis- és középvállalkozói szektor teljesítményének alakulása (árbevétel, foglalkoztatás, exportteljesítmény), beruházásaik alakulása; A szféra szerepének, súlyának alakulása a megye gazdaságában (részesedésük a GDP-ből és a foglalkoztatottakból, ágazatonként).
--	---

Legfontosabb hatások

A megye gazdaságában (értéktermelés, foglalkoztatás) meghatározó szerepet töltenek be a kis-és középvállalkozások, melyek piacaik, kapcsolatrendszerük révén is erősen kötődnek a megyéhez, településükhöz. A programok végrehajtásának eredményeként ebben a vállalati körben a rugalmas, beszállítói szerepre alkalmas, innovációk adaptációjára is képes csoportok megerősödése várható, amelyek kulcsszerepet játszanak egyrészt a megye gazdaságának a változó gazdálkodási környezethez történő folyamatos alkalmazkodásában, másrészt az integrált vállalati/ágazati struktúrák (vertikális és horizontális szerveződések) kialakításában és működtetésében. E szervezetek a periférikus helyzetű települések gazdaságának stabilizálásában – integrátorként és foglalkoztatóként – fontos szerepet tölthetnek be.

Kapcsolódás más tervekhez

Széchenyi Terv

Országos Területfejlesztési Konceptió

Dél-Alföldi Régió Területfejlesztési Konceptiója és Programja

Csongrád Megyei Beszállítói Program

Csongrád megye kistérségeinek területfejlesztési koncepciói és programjai

Makói Vállalkozói Övezet Fejlesztési Stratégiája

Településfejlesztési koncepciók

Ipari Park programok

1.5. FEJLESZTÉSI PROGRAM
A K+F SEKTOR FEJLESZTÉSE ÉS
AZ INNOVÁCIÓ-TRANSZFER FELTÉTELEINEK JAVÍTÁSA

A program célja

A program célja a kutató-fejlesztő intézmények, szervezetek, illetve a potenciális felhasználók közötti információcsere megalapozása. Ugyanakkor az innováció-orientált fejlesztések feltételeit (befogadó közeg) is meg kell teremteni, elsősorban forrás-koordinációval és -koncentrációval, a terület- és gazdaságfejlesztés eszközeinek felhasználásával (ipari parkok, vállalkozói övezet) a vállalatközi együttműködések (integrációk) elősegítésével, valamint az újdonságok befogadása humán alapjainak megteremtésével. A program célja a potenciális partnerek felkutatása, a kapcsolatteremtés elősegítése és egy "kritikus felhasználói tömeg" (innováció-orientált vállalkozások száma, tőkeereje, kereslete az újdonságok iránt) megteremtése, amely a tudás-alapú fejlődés bázisa – a megye gazdaságának legversenyképesebb eleme – lehet.

A program tartalma (a megvalósítás mechanizmusa)

A kutató-fejlesztő szférában született eredmények új termékek, eljárások, tevékenységi körök megjelenését eredményezik, megteremtve ezzel a gazdaság megújulásának alapjait. Csongrád megye rendelkezik a legnagyobb vidéki kutatóbázissal, kiemelkedő a szerepe a természet- és élettudományok területén, de a műszaki fejlesztések tekintetében messze elmarad az innovációkban élenjáró térségektől. A szektor szellemi bázisa és intézményi keretei a gazdaság megújításának kiindulópontjai lehetnek, ám jelenleg az eredményeknek csupán töredéke hasznosul a megye határain belül. A gazdaság adaptációs képességének javítása és a K+F tevékenységek spektrumának bővítése lehetővé teszik, hogy a megye szellemi erőforrásai egy rugalmas, folyamatos megújulásra képes gazdasági struktúra kialakítását szolgálják.

1.5.1. alprogram

Az információcsere alapjainak megteremtése

A program első fázisa az eredmények potenciális felhasználói (gazdasági szervezetek, intézmények) és a kutatók, fejlesztők közötti információcsere alapjainak megteremtése (adatbázisok létrehozása).

- A megyében működő kutatóhelyek, azok infrastruktúrája, az ott dolgozó kutatók, kutatási témáik, illetve nemzetközi és hazai szakmai kapcsolataik feltérképezése, kataszterbe foglalása (műszerek, szabadalmak, a gazdaságban alkalmazható tudományos eredmények stb.).
- A fenti eredmények alapján Csongrád megye helyének meghatározása egyrészt a Dél-Alföld Regionális Innovációs Stratégiájában, másrészt a Nemzeti Kutatás-fejlesztési Programban.

- A megye gazdasági szervezeteinél jelentkező igények felmérése, közvetítése.
- Technológiai Transzfer Centrum felállítása és világos célrendszer szerinti fejlesztése, operatív szervezet létrehozása a Centrumban, amely a gazdasági szervezetek igényeit közvetíti régióban működő oktatási, felsőoktatási és kutató-fejlesztő helyek felé.
- Az információáramlás feltételeinek megteremtése a K+F intézményei és szervezetei, illetve a felhasználók között: az információáramlás technikai feltételeinek megteremtése, a későbbiekben találkozók, fórumok szervezése az érintettek (érdeklődők) részvételével.
- A Regionális Technológia Transzfer Centrum térségi hálózatának (innovációs ügynökségek) kiépítése, a gesztor intézmények, szervezetek kiválasztása, megyei koordinációs iroda felállítása.

1.5.2. alprogram

A fejlesztési források feltárása és koordinációja

A kutatási eredmények megyén belüli hasznosításának ösztönzése az e célra felhasználható források felkutatásával és a források koncentrált, projektszerű felhasználásával. Regionális innovációs alap létrehozása kockázati tőke jellegű befektetések céljából.

- Közös pályázatok kidolgozásának támogatása (OMFB, EU-keretprogramok, Széchenyi Terv).
- Az ipari parkok, (megyei, illetve regionális szinten) összehangolt fejlesztése (ágazati specializáció), speciális inkubátorházak létrehozása, s ott az innovációk megvalósításához és fogadásához szükséges feltételek biztosítása (műszaki infrastruktúra, üzleti és technikai jellegű szolgáltatások). (Összhangban az 1.1. és 1.4. programokkal)
- Elsősorban az innovációkat megvalósító/létrehozó, másodsorban az azokat alkalmazó kis- és középvállalkozások tőkeellátottságának javítása, hitelhez jutásuk megkönnyítése (forrástérkép-készítés, forrás-koordináció, befektetés-szervezés, garancia-vállalás, segítségnyújtás pályázatok készítéséhez).
- Regionális kockázati tőke-társaság létrehozása a K+F intézmények, az érdekelt gazdasági szervezetek (fejlesztők, felhasználók), a területfejlesztés intézményei és a regionális (megyei) pénzintézet részvételével az új eredmények helyi gazdaságban történő hasznosításának felgyorsítására.
- Horizontális együttműködési hálózatok kialakítása: termelő/szolgáltató szervezetek, illetve kis- és nagyszervezetek partnerkapcsolatainak megszilárdítása egy-egy termékcsoport előállítására, új eljárások bevezetésével, amelyek kereteit az ipari parkokban kialakítandó, innovációk fogadását segítő inkubátor házak szolgáltatják (összhangban az 1.4. programban foglaltakkal).

1.5.3. alprogram

A műszaki fejlesztés humán erőforrásainak biztosítása (kutatás, fejlesztés, adaptáció)

- A megyében működő, innovációkat megvalósító kis- és középvállalkozások feltérképezése. Modellek kidolgozása a kutató- és fejlesztő intézetek, illetve a kisszervezetek együttműködésére vonatkozóan.
- A műszaki felsőoktatás (1.2.6. pontban részletezett) fejlesztése a műszaki innovációk humán alapjainak megteremtésére, összhangban a megyei (régióbeli) gazdasági szereplők igényeivel és a kijelölt gazdaságfejlesztési stratégiai irányokkal.
- A legújabb eredményeket leíró tematikus/ágazati kiadványok, segédanyagok készítése és terjesztése, pályázatok, ösztöndíjak kiírása (megyei vállalatok bevonásával), amelyek a helyi gazdaság által hasznosítható eredmények elérését ösztönzik.
- Az információs technológiák társadalmasítása révén (2.6. program) a fenti információs anyagok folyamatos frissítése és eljuttatása a vállalkozások és intézmények minél szélesebb köréhez.
- A munkaerő-áramlás feltételeinek megteremtése a felsőoktatás és a K+F-szféra, illetve a gazdasági szervezetek között: speciális információs bázis létrehozása (közvetítés céljára) az érintett intézmények és a kamarák részvételével.
- A (technológiai, szervezési, termék-) innovációk fogadása/adaptációja humán alapjainak megteremtése a középfokú oktatás feltételeinek javításával, felnőttoktatási projektek szervezésével, a kis- és középvállalkozások vezetőinek tájékoztatásával.

Felelős szervezetek	<i>Csongrád Megyei Területfejlesztési Tanács</i> – az érdekelt gazdasági, területfejlesztési és kutató-fejlesztésben működő szereplők közötti információáramlás biztosítása; ipari parkok összehangolt, innováció-orientált fejlesztése <i>Szegedi Tudományegyetem</i> – K+F finanszírozási igények és eredmények adatbázisának felállítása, különös tekintettel az alkalmazott kutatásokra; a kijelölt gazdaságfejlesztési irányokhoz kapcsolódó képzési feladatok kidolgozása <i>Unicotec Kht.</i> – K+F programcentrum működtetése, a régióbeli (Csongrád megyei és egyéb dél-alföldi) szereplők együttműködését igénylő projektek szervezése, működtetése
----------------------------	--

Résztvevő intézmények	Dél-alföldi Regionális Fejlesztési Tanács Megyei K+F intézmények (SZBK, GKI, DATE Állattenyésztési Kar, kórházak), valamint azok hazai és külföldi partner-intézetek Csongrád Megyei Önkormányzat Magyar Innovációs Szövetség Csongrád Megyei Kereskedelmi és Iparkamara Csongrád Megyei Agrárkamara Ipari parkokat működtető szervezetek MFB Rt.
------------------------------	---

	Gazdasági minisztérium Oktatási Minisztérium – OMFB ITD Hungary Városi önkormányzatok Vállalkozások és egyéb gazdasági szervezetek
Pénzügyi források	EU 5. számú keretprogram Széchenyi Terv (Vállalkozáserősítő Program, Regionális Gazdaságépítési Program, Aktív Foglalkoztatási Célok Támogatása Kormányzati cél- és címzett támogatások (BM) Oktatási Minisztérium, OMFB forrásai Nemzeti Kutatás-fejlesztési Program forrásai MFB Rt., MVA forrásai A Dél-alföldi Regionális Fejlesztési Tanács K+F programcentrumra elkülönített forrása Kockázati tőketársaságok forrásai Vállalkozói szakmai szervezetek önálló bevételei (Kamarák) Önkormányzati források Ipar Műszaki Fejlesztéséért Alapítvány forrásai Vállalkozói tőke, banki hitelek
Eredmények, eredménymutatók	A kutatás-fejlesztési együttműködések száma (kutatóhely-kutatóhely, kutatóhely-gazdasági szervezet), közös pályázatok számának növekedése és az elnyert támogatások értéke A megyei szervezetek, intézmények által benyújtott szabadalmak számának változása Sikeres innovációk száma a megyei gazdasági szervezeteknél A kutatói-ipari, kutatói-agrárszféra kapcsolatok, megbízások száma és értéke A helyi ipar és az agrárágazat alkalmazkodó- és versenyképességének növekedése (exportteljesítmény, hozzáadott érték) Kockázati tőkével megvalósuló projektek száma

Legfontosabb hatások

A megyében működő kutatóhelyek közötti, illetve a kutatóintézmények és a gazdasági szereplők közötti információcsere intézményi (technológiai transzfer centrum, kutatási-vállalkozási kapcsolattartó ügynökség) és technikai kereteinek felállítása eredményeként felgyorsul a két szférán belüli, illetve azok közötti információáramlás sebessége, és így a kutatási és fejlesztési eredmények szélesebb körben ismertté válnak. Ezzel párhuzamosan várhatóan bővül a közös projektek, pályázatok köre, amelyben növekvő számban vesznek részt megyei székhelyű vállalkozások is a kutatóintézmények mellett. A pályázati források felhasználása, valamint az újdonságok bevezetését segítő (finanszírozó) pénzügyi intézmény (kockázati-tőke-társaság) működésének eredményeként növekszik a fejlett technológiát alkalmazó és új termékek bevezetésére vállalkozó szervezetek száma. Mindez nem csupán a megye gazdasági teljesítményének általános javulását segíti elő (a helyben előállított hozzáadott érték növekedése révén), de olyan vállalati kör megerősödését is, amely a megyében felhalmozott szellemi tőkére építkezik, ezért hosszú távon stabil és (külföldön is) versenyképes eleme lesz a helyi gazdaságnak.

Kapcsolódás más tervekhez

Európai Területfejlesztési Perspektívák

Széchenyi Terv

Országos Területfejlesztési Konceptió

Dél-Alföldi Régió Területfejlesztési Konceptiója és Programja

Dél-Alföldi Régió Innovációs Stratégiája

Csongrád megye kistérségeinek területfejlesztési koncepciói és programjai

SZTE-Szeged Megyei Jogú Város Technológiai Transzfer Centrum program

Megyei K+F intézmények kutatási tervei

2. FEJLESZTÉSI PRIORITÁS

A gazdasági kapcsolatok élénkítése: a tőke-, áru-, személy- és információáramlás feltételeinek javítása

Célok

A határok elválasztó szerepének oldása, települési, térségi, regionális együttműködés fokozása. A korábban periférikus helyzetű térségek gazdaságának dinamizálása, a megyén belüli egyensúlytalanságok oldása. Regionális centrumok együttműködésének segítése, Szeged regionális és nemzetközi szerepkörének további erősítése.

A megye társadalmi, táji és természeti értékeinek bemutatása, jövőkép meghatározása, a hosszú távon is vonzó, esztétikus környezet biztosítása érdekében. A hazai és külföldi befektetők számára vonzó megyekép kialakítása, a beáramló tőke orientációja a térségi, települési sajátosságok hangsúlyozásával, a kiegyenlítettebb területi fejlődés érdekében.

A fenntartható fejlődés elve alapján a megye vonzerőinek kihasználásával, magas színvonalú szolgáltatások nyújtásával versenyképes turisztikai termékek kialakítása, azok piacra juttatása, a megye imázsának és külső kapcsolatainak erősítése, a tartózkodási idő és a bevételek növelése.

A gazdaság területileg kiegyensúlyozottabb fejlődése érdekében az áramlási tengelyek, gócok elérhetőségének, a csatlakozási lehetőségeknek a biztosítása minden település számára, felkínálva egyúttal hasznosításuk lehetőségeit is.

Programok

2.1.

A külső gazdasági kapcsolatok erősítése

2.2.

Összehangolt, aktív marketing-politika

2.3.

A turizmus fejlesztése

2.4.

A közlekedési törzshálózatok fejlesztése, a nemzetközi összeköttetések javítása

2.5.

A szállítási és logisztikai szerepkörök erősítése

2.6.

Az információs technológiák társadalmasítása

2.7.

Az energiaellátás fejlesztése

2.1. FEJLESZTÉSI PROGRAM

A KÜLSŐ GAZDASÁGI KAPCSOLATOK ERŐSÍTÉSE

A program célja

A megye gazdasági szerkezetének nyitottabbá tétele, a külpiaci megmérettetés ösztönzése, a megyehatáron túlnyúló gazdasági kapcsolatrendszer erősítése, a megye termékei számára potenciális piacok feltárása.

A program tartalma (a megvalósítás mechanizmusa)

A megye már földrajzi fekvése miatt is alapvetően rá van utalva a „megyehatárt átlépő” szemléletre. A kiemelkedő adottságként megjelenő hármass határzóna egyedülálló lehetőséget jelenthet a gazdasági együttműködések, a termelési tényezők áramlása terén. Románia maga is EU-tagjelölt, így a csatlakozási tárgyalások előrehaladása nyomán a jogharmonizáció is növekszik a két ország között, ami kiszámíthatóbbá teszi a kétoldalú kapcsolatokat, függetlenül a kormányváltásoktól. Jugoszlávia hosszú elszigeteltség után lassan újraintegrálódik az európai rendszerbe, így a gazdasági együttműködés is lassan visszatérhet a normális kerékvágásba.

2.1.1. alprogram

A külgazdasági kapcsolatok alapjainak megteremtése

A külgazdaság fejlesztése nem képzelhető el a konkrét együttműködések előkészítő alapozás elvégzése nélkül. A konkrét eredmények realizálása érdekében el kell hárítani a ma még meglévő akadályozó tényezőket.

- Határon túlnyúló kapcsolatok támogatása, rendszeres nemzetközi kiállítások, szakmai konferenciák, üzletember-találkozók rendezésével, befektetői konferenciák, prezentációk, különös tekintettel az Duna–Körös–Maros–Tisza Eurorégió belüli együttműködésekre (összhangban a 4.1. programmal).
- A vállalkozók nyelvismeretének javítása, mindenek előtt a meghatározó és perspektivikus üzleti partnerek anyanyelvének elsajátítása.
- Gazdasági és nyelvi képzés fejlesztése a közép- és felsőfokú oktatási centrumokban, a fiatal generációk közötti könnyebb kapcsolatteremtés elősegítésére, különös hangsúlyt fektetve a szomszédos országok nyelvének, kultúrájának megismertetésére.
- A kamarák erőfeszítéseinek támogatása a vállalkozások külkapcsolatainak fejlesztésében (összhangban a megyei marketing-koncepció súlypontjaival), olyan megbízható adatbázisok rövid határidővel történő összeállítása és folyamatos karbantartása, melyek orientálhatnak a partnerválasztásban.
- Befektetési kalauz (havi gyakoriságú periodika) készítése és folyamatos karbantartása, megjelentetés magyar és angol nyelven a Gazdasági Minisztérium kiadványa-

ként, s terjesztése a Magyar Turizmus Rt., illetve az ITD-H hálóján belül, a szomszédos országokban, illetve az Európai Unióban jelentkező üzleti lehetőségekről, illetve Internet honlap indítása e témában.

- A nemzetközi jelentőségű áramlási tengelyek kiépülésének elősegítése, a kiegészítő tengelyek fejlesztése, az áramlások (közút, vasút, víziutak, energetikai hálózatok) elé tornyosuló akadályok lebontása.
- A gazdasági fejlődést akadályozó infrastrukturális hiányosságok oldása, felszámolása együttes fellépéssel, pályázatokkal.
- Testvérmegyei kapcsolatok intenzívebb kihasználása.

2.1.2. alprogram

Speciális térségi, települési kitörési lehetőségek a külgazdaság terén

Az egyes települések, térségek speciális adottságai más-más lehetőséget nyújtanak a külgazdasági kapcsolatok fejlesztéséhez. A pontos számbavételt követően egyedi stratégiák kidolgozására lesz szükség.

- Térségi adottság-leltár elkészítése a külgazdasági kapcsolatok szempontjából. Egyedi térségi külgazdasági stratégiák kidolgozása.
- A határt átlépő gazdasági együttműködések számának növelése, határmenti centrumok közötti kapcsolatok fejlesztése már rövid távon.
- Testvérvárosi, testvér-települési kapcsolatok építése, a meglévőkben rejlő gazdasági lehetőségek kihasználása.
- A makói vállalkozói övezet lehetőségeinek jobb kihasználása, hosszabb távon az övezet térbeli kiterjesztése, az országhatárral érintkező zóna dinamizálása. A meglévő befektetési és adókedvezmények kiegészítése további megyei és települési kedvezményekkel, ezek hatásos kiejánlása a potenciális partnerek felé.

Felelős szervezetek	<i>Csongrád Megyei Kereskedelmi és Iparkamara</i> – megye- és országhatáron átnyúló gazdasági kapcsolatok bővítése, információ-áramlás feltételeinek javításával, az érdekelt szereplők számbavétele, a résztvevők feladatainak megfogalmazása <i>Csongrád Megyei Önkormányzat</i> – DKMT működésének ösztönzése, közös programok kidolgozása, Phare-CBC programok koordinálása, testvérmegyei kapcsolatok fejlesztése
----------------------------	--

Résztvevő intézmények	Csongrád Megyei Területfejlesztési Tanács Kistérségi társulások Települési önkormányzatok Csongrád Megyei Agrárkamara Csongrád Megyei Munkaügyi Központ ITD Hungary MÁV Rt. Csongrád Megyei Közútkezelő Kht.
------------------------------	---

	AKA Rt. Makói Vállalkozói Övezet munkaszervezete Vásár- és kiállításszervezéssel foglalkozó szervezetek Helyi, megyei és regionális média; internet-szolgáltatók A DKMT-ben résztvevő megyék, tartományok önkormányzatai Külügyminisztérium Gazdasági Minisztérium Határőrség Vállalkozások és egyéb gazdasági szervezetek
Pénzügyi források	Kormányzati cél- és címzett támogatások (BM) Területfejlesztési Célelőirányzat (TFC) Területi Kiegyenlítést Szolgáló Fejlesztési Célú Támogatások (TEKI) Munkaerő-piaci Alap, OFA forrásai Regionális Fejlesztési Rt. forrásai ITD Hungary forrásai MVA forrásai Útfenntartási és fejlesztési előirányzat központilag kezelt része Phare-programok, ISPA, Világbank forrásai EBRD-hitelek, EIB-források, külföldi országhitelek Önkormányzati források Kis- és középvállalkozói Hitelprogram Koncessziós magántőke (AKA, DAP, vízi- és légiközlekedés) Vállalkozói tőke, banki hitelek
Eredmények, eredménymutatók	Az exporthányad növekedése ágazatonként Eurorégiós együttműködések számának növekedése Határmenti együttműködések száma Nemzetközi résztvevőkkel szervezett kiállítások, vásárok száma, külföldi résztvevők arányának növekedése Üzletember találkozók száma külföldi résztvevőkkel Megyei Vállalkozói Almanach kiadása több idegen nyelven (német, angol, francia, szerb, román) Partnerkereső és befektetési lehetőségekről tájékoztató Internet honlap működése (tartalom, látogatók száma) Nyelvi képzésben résztvevők száma: világnyelvek, illetve szomszédos országok nyelvei

Legfontosabb hatások

A megye külső gazdasági kapcsolatainak fejlesztése ki kell, hogy kényszerítse a helyi gazdasági szereplők versenyképességének növekedését. A megye gazdasága már ma is nyitott a külső hatásokra, ezek adaptációjának gyorsítása, a rugalmas reagálás képessége azonban részben még hiányzik. A külpiacok felé történő erősebb nyitás egy hatékonyabb, az európai munkamegosztásba jobban beágyazott, széles körű és sokoldalú kapcsolatrendszerrel bíró térségi gazdasági rendszert, hálózatot formálhat ki. A külső piacok szerepének elhanyagolása, a megye gazdaságának bezárkózása saját földrajzi határai közé értékes fejlődési potenciáloktól fosztaná meg a gazdasági szereplőket, elkényelmesítve, rugalmatlanná téve a domináns piaci pozícióban lévő, vezető cégeket. Ez hosszabb távon a térség gazdasági értelemben vett gyengüléséhez, a versenypozíciók romlásához vezethet.

Kapcsolódás más tervekhez

Európai Területfejlesztési Perspektívák

Széchenyi Terv

Országos Területfejlesztési Konceptió

DKMT Eurorégió Fejlesztési Stratégiája

Dél-Alföldi Régió Területfejlesztési Konceptiója és Programja

Csongrád Megyei Marketing Stratégia (vitaanyag)

Csongrád Megye Közoktatást Érintő Feladatellátási, Intézményhálózat Működtetési és Fejlesztési Terve

Csongrád megye kistérségeinek területfejlesztési koncepciói és programjai

Makói Vállalkozói Övezet Fejlesztési Stratégiája

Településfejlesztési koncepciók, Ipari Park programok

2.2. FEJLESZTÉSI PROGRAM

ÖSSZEHANGOLT, AKTÍV MARKETINGPOLITIKA

A program célja

Valós, a megye értékeit, egyedi adottságait kiemelő imázs megteremtése a különböző célcsoportok számára, egységes megyekép kialakítása, az egyedi marketingtörekvések koordinálása, hatékonyabb képviselete.

A program tartalma (a megvalósítás mechanizmusa)

Csongrád, gazdasági mutatóit tekintve az ország legkeletibb fekvésű „nyugatias” fejlettségi jegyeket mutató megyéje. Mind az értéktermelésben, mind a társadalmi szerkezetben felismerhetők a modern fejlődés jegyei. A megye hiteles megismertetése a potenciális befektetői körrel alapvető fontosságú, melyhez nélkülözhetetlen a megyei, térségi, ágazati, települési marketing megtervezése. Ennek értelmében rendkívül fontos a marketingprogramok, tevékenységek, elképzelések összehangolása, mégpedig felülről lefelé építkezve, azaz a megyei szintű marketingtervekkel kell az alacsonyabb szintek elképzeléseit harmonizálni.

2.2.1. alprogram

Adottságok felmérése, elsődleges adatforrások összeállítása

- Első lépésében a megye és települései (marketing-) adottságainak részletes feltárására van szükség. Hangsúlyozni kell a kapcsolódási lehetőségeit a közeli vonzó célterületekhez, központokhoz. Összehangolt, aktív megye-marketing, Csongrád megye egésze, illetve részei (települések, kistérségek, tájak) jobb érdekérvényesítése, gyorsabb ütemű fejlődése, az erősebb belső kohézió érdekében.
- A gazdaság területén telephelykataszter-felmérés elvégzése, megyei üzleti kalauz elkészítése, megyei „Ki Kicsoda” összeállítása, befektetési lehetőségek kínálatának, a helyi kedvezmények rendszerének feltárása.
- A helyi termékek védjeggyel való ellátása, megyei integrált minőségbiztosítási rendszer kialakítása a szakmai szervezetek részvételével.
- Kistérségi szinten a stratégiai célok, a kívánatos fejlődési irányok egyértelmű rögzítése. Térségi szintű információs rendszerek létrehozása, ezek üzemeltetése, rendszeres információcseréje más térségi hálózatokkal.

2.2.2. alprogram

A „marketing-mix” elemeinek kialakítása

- A marketing-stratégia feladata a megye arculatának kialakítása, bemutatása hazai és külföldi fórumokon (információs hálózatok, média, személyes találkozók), s egyben „zsinórmértékül” szolgálva a térségi, ágazati, települési marketing-koncepciók

számára. Fontos eszköz lehet a helyi rendezvények összekapcsolása a megye nevével, „logo”-jával, jelmondatával.

- Az elektronikus média (helyi/térségi, regionális, országos) közvélemény-formáló hatására építve a megyei marketinget szolgáló információk tudatos közvetítése. A marketing hangsúlyos elemeinek bemutatása, rögzítése, a velük való azonosulás megteremtése.
- Az írott sajtó (helyi és megyei lapok) széles körű ismertségét felhasználva a fejlesztési elképzelések és programok megismertetése a széles közönséggel, a megye imázsa főbb elemeinek megjelenítése, a megyei szintű kötődés erősítése.
- Az Internet-ben rejlő potenciálok teljes körű kihasználása a megyekép kedvező irányba történő megváltoztatása érdekében. Megyei szinten koordinált információ-szolgáltatás, megyei szintű keresőrendszer kifejlesztése.
- Települési szinten elsősorban az arculat meghatározása, a helyi identitás erősítése a cél. Eszközei a közösségfejlesztési célú programok, hagyományőrző, hagyományteremtő rendezvények (kiemelkedő személyiségek bemutatása, termelési hagyományok felelevenítése), közösségi aktivitást erősítő megmozdulások. Az egyes projektek folyamatosan indíthatók a források és a helyi aktivitás függvényében.

2.2.3. alprogram

A marketing-stratégia megvalósítása

- Az elkészülő koncepciók megvalósításának előfeltétele az érintett szereplők együttműködése, a hiányzó formális és informális szálak kiépülése.
- A megyei TelR-ben rejlő információs potenciál kihasználása, az adatbázis folyamatos karbantartásával és szélesítésével.
- Megyei szinten hosszabb távon lehetséges létrehozni egy operatív szervezetet (Marketing Koordinációs Kht.), mely a marketingtevékenységhez csatlakozó információs feladatokat (is) végezhetné.

Felelős szervezetek	<i>Csongrád Megyei Területfejlesztési Tanács, illetve megalakulása után a Marketing Koordinációs Kht.</i> – koordináció <i>ITD-Hungary</i> – gazdasági marketing <i>Dél-Alföldi Regionális Marketing Igazgatóság (DARMI)</i> – területi marketing
----------------------------	--

Résztvevő intézmények	Csongrád Megyei Önkormányzat Helyi, megyei és regionális média; internet-szolgáltatók Kiállítás-szervező és vásár-rendező vállalkozások Szegedi Tudományegyetem Marketing Tanszék Kábeltelevíziós, digitális műsorszóró társaságok Kistérségi társulások, Települési önkormányzatok
------------------------------	--

	Dél-Alföldi Regionális Idegenforgalmi Bizottság Civil szervezetek, alapítványok Vállalkozások és egyéb gazdasági szervezetek
Pénzügyi források	Széchenyi Terv (Turizmusfejlesztési Program) Phare-programok, Világbank forrásai EBRD-hitelek, EIB-források, külföldi országhitelek Kormányzati cél- és címzett támogatások (BM) Vidékfejlesztési Célelőirányzat (VFC) Területfejlesztési Célelőirányzat (TFC) Nemzeti Kulturális Alap forrásai Regionális Fejlesztési Rt., ITD Hungary forrásai Önkormányzati források Kis- és Középvállalkozói Hitelprogram Vállalkozói tőke, banki hitelek
Eredmények, eredménymutatók	Megyét bemutató tematikus kiadványok számának növekedése Megyei kiállítások száma Kiemelt rendezvények látogatottsága Internetes honlapok számának növekedése, tartalmának gyarapodása A megye szereplése a médiában, a marketing fő elemeinek megjelenési gyakorisága Internet csatlakozási pontok száma Kábeltelevíziós hálózatba kapcsolt lakások száma Teleház programban részt vevő települések száma Térségi információs hálózatok száma, információtartalma

Legfontosabb hatások

Egységes, összefogott megyei marketing kifejtése nyomán Csongrád megye hatékonyan lesz képes bemutatni sajátos értékeit, egyedi potenciáljait a külső szereplők felé, s egyúttal kapaszkodókat, azonosulási lehetőségeket nyújtani a területén élő népesség számára. A megyei szintű marketing-mix minden elemében célcsoportra fókuszált, ezért hatását a megfelelő körben, helyen és időben fejti ki. Széteső vagy éppen nem létező megyei marketing mellett a megye – mint egész – nem részesedik a pozitív hozadékokból, azok csupán néhány településen csapódnak le, tovább élezve a meglévő területi feszültségeket. A belső megyekép hiányosságai ahelyett, hogy integrálnák a helyi társadalmat, hibás üzenetükkel épp az erősödő szegmentáció, a megosztottság felé nyomhatják a megye népességét.

Kapcsolódás más tervekhez

Európai Területfejlesztési Perspektívák

Széchenyi Terv

Országos Területfejlesztési Konceptió

Dél-Alföldi Régió Területfejlesztési Konceptiója és Programja

Csongrád Megyei Marketing Stratégia és Operatív Program

Csongrád megye kistérségeinek területfejlesztési koncepciói és programjai

Településfejlesztési koncepciók

Ipari Park programok

2.3. FEJLESZTÉSI PROGRAM

A TURIZMUS FEJLESZTÉSE

A program célja

A megye gazdaságában ma még csekély szerepet játszó, de adottságai alapján nagyobb fejlődési lehetőségek előtt álló idegenforgalom súlyának növelése. A turisztikai kínálat színesítése, egymásra épülő és egymást kiegészítő elemekből felépülő turisztikai csomagok kialakítása a vendégéjszakák számának növelése és az átlagos tartózkodási idő meghosszabbítása céljából.

A program tartalma (a megvalósítás mechanizmusa)

A megyének építenie kell a Dél-Alföldön és az Eurorégióban kialakuló, megye-, sőt országhatárokon is túlnyúló (külső forrásokkal is támogatott) kapcsolatokra. A fejlesztési feltételekben, idegenforgalmi folyamatokban bekövetkezett változások és a helyi adottságok figyelembevételével az alábbi termékcsoport-fejlesztési irányok határozhatók meg:

2.3.1. alprogram

Rekreáció és egészségmegőrzés – mint turisztikai ágazatok – fejlesztése

- Az egészségmegőrzés és a rekreáció egyre erősebb turisztikai motívumok, ezért közép- és hosszú távon javasolható a megye jelentős gyógy- és termásvíz, illetve gyógyiszap adottságainak hatékonyabb kihasználása, egészségmegőrző centrumok kialakítása, a létesítményekkel már rendelkező településeken (döntően városokban). Új fürdők nyitása csak alapos megfontolás és gazdaságossági számítások elvégzése után ajánlott. Az új fürdők, új létesítmények tervezését meg kell, hogy előzze egy, a vízgazdálkodás lehetőségeit tisztázó, mérlegelő műszaki vizsgálat. A gyógyturizmus háttérfeltételeinek, kiegészítő termékeinek (termálturizmus, wellness, fitness) nagy része adott, a hiányzó elemek megteremtése rövid távon célként tűzhető ki.
- A kerékpározás, túrázás, sportolás, lovasturizmus a különböző hobbiknak hódoló vendégek keresletére épít. Fejlesztése a megye adottságai alapján javasolható. A kerékpáros és gyalogos túrák lineáris (EuroVelo hálózat fejlesztése, kerékpárút hálózat, illetve kijelölt túraútvonalak hálózatának kiterjesztése), a lovasturizmus különböző formái vonalas és pontszerű beavatkozást igényelnek.
- A megye természetföldrajzi adottságai jó lehetőséget nyújtanak a vízparti üdülésre (folyóvizek, tavak, holtágak). A már bevezetett és a kialakulóban levő üdülőtérületeken a fogadási feltételek javításával, a szolgáltatások fejlesztésével jól értékesíthető turisztikai termékek alakíthatók ki (horgászat, vízisportok, üdülőhajózás stb.). A Tisza, a Körös és a Maros menti sávok településeinek felkészülése az öko-, vízi- és kerékpáros turizmusra középtávon lehetséges, a 2.4.3. és a 4.4.2. alprogramokban javasolt létesítmények (kikötők, kerékpárút) megvalósulása esetén.

2.3.2. alprogram

Konferencia-turizmus, kulturális turizmus mint kitörési pont

- Elsősorban Szegeden és a megye történelmi városaiban lehet nagyobb jelentőségű a település kapcsolataira, gazdasági, tudományos, kulturális eseményeire felfűződő üzleti, kongresszusi és konferenciaturizmus. E forma magas színvonalú szolgáltatásokat igényel, de az átlagosnál magasabb egy turistára jutó pénzköltést eredményezhet. Rövid távon reális a megfelelő szálláshelyek kialakítása, konferenciaközpont/konferenciatermek létesítése.
- Nemzeti örökségünk része az Ópusztaszeri Nemzeti Történeti Emlékpark, mely a tágabb térség vonzerőivel kombinálva komplex turisztikai termék formálható. Az Emlékpark koncepciójában foglalt feladatok elvégzése mellett a Bugac–Csongrád–Ópusztaszer térségi együttműködésben való aktív részvételtől várhatjuk a lehetőségek teljesebb kihasználását.
- Kulturális, a kiemelt építészeti és vallási értékekre építő idegenforgalom fejlesztése, melynek részeként el kell készíteni az egyes térségek, települések építészeti-kulturális értékkataszterét (5.4. program)

2.3.3. alprogram

A falusi turizmus lehetőségeinek megteremtése, a meglévő kapacitások fejlesztése

- A falusi vendégfogadás lehetősége számos településen adott. Fejlesztése elősegíti a területi különbségek mérséklődését, pótlólagos jövedelemforrást jelent, mérsékli az életszínvonalbeli elmaradást még a kedvezőtlen adottságú területeken is.
- Ehhez alapfeltétel a vidéki turizmus megszerettetése a potenciális vendégekkel, a kistérségek komplex turisztikai vonzerőinek kihasználása, térségi szintű (vagy táji) kínálat kialakítása, információs pontok, információs irodák működtetése, turisztikai kiadványok megjelentetése és eljuttatása a célcsoportokhoz.
- A közép- és hosszú távra javasolt program a férőhelyek ki- és átalakítását, a vendégfogadók szakmai és nyelvi képzését, az aktív önkormányzati szerepvállalást helyezi előtérbe. Az eddig minősített fogadók döntően a mórakalmi kistérségben koncentrálódnak, ennek térbeli kibővítése szükséges.
- Szakmai képzés és oktatás alapjainak erősítése, a felsőfokú szakirányú képzés (SZTE Idegenforgalmi szakirány a geográfus képzésen belül) bázisának szélesítése.
- A megfelelő infrastruktúrával ellátott tanyás térségek lehetőséget teremtenek a tanyai turizmus fejlesztésére is, ami Csongrád megye egyik speciális adottsága az idegenforgalom területén (4.5. program).

2.3.4. alprogram

Speciális idegenforgalmi funkciók fejlesztése

- A megye potenciális és jelenlegi szerepe az európai áramlási rendszerekben szükségessé teszi a tranzit idegenforgalom, mint speciális turisztikai funkció megjelenítését a fejlesztésre ajánlott témák körében. Ebből a szempontból is fontos a határátkelőknek a 2.4.1. alprogramban szereplő fejlesztése, támogatandó ugyanakkor a határállomások környékén a környezetvédelmi infrastruktúra, illetve egyes kereskedelmi és szolgáltató létesítmények kiépítése is már rövid távon.
- A hetvenes évek óta folyamatosan növekvő jelentőségű kishatárforgalom új fejlődési dimenziót kapott a rendszerváltás után. A bevásárló-turizmus fogadására specializálódott településeken ennek megfelelően speciális fejlesztésekre van szükség (pénzváltóhelyek, parkolási lehetőségek a bevásárlóközpontok körzetében, közlekedés-szervezési befektetések stb.).
- Külön figyelmet kell fordítani a gasztronómiai és borturizmusban (pl. borutak) rejlő önálló, vagy komplex turisztikai termék részeként történő „eladására”, melyek pontszerű, vagy vonalas beavatkozást igényelnek a megyében.
- Csongrád megye vadállománya szintén vonzerő egy speciális, de jól körülhatárolható célcsoport számára, a vadásztatásban rejlő lehetőségek kihasználása még messze van az optimálistól.
- A vendégek – különösen a felső rétegek – fogadása szempontjából előnyös a regionális és sportrepülőterek fejlesztése a megye területén.

Felelős szervezetek	<i>Dél-Alföldi Regionális Idegenforgalmi Bizottság</i> – kiadványok készítése, koordináció <i>Dél-Alföldi Regionális Marketing Igazgatóság</i> – területi marketing <i>Csongrád Megyei Területfejlesztési Tanács</i> – koordináció, falusi turizmus decentralizált támogatása <i>Csongrád Megyei Önkormányzat</i> – kiadványok megjelentetése, egyes alprogramok támogatása
----------------------------	---

Résztevő intézmények	Tourinform Irodák Ópusztaszeri Nemzeti Történeti Emlékpark Magyar Turizmus Rt. Kiskunsági Nemzeti Park Körös–Maros Nemzeti Park Külügyminisztérium Gazdasági Minisztérium Határőrség Helyi, térségi és regionális média Duna–Körös–Maros–Tisza Eurorégió Dél-alföldi Regionális Fejlesztési Tanács Alsó-Tisza Vidéki Vízügyi Igazgatóság Állami Népegészségügyi Tisztiorvosi Szolgálat (ÁNTSZ) mezei és
-----------------------------	--

	városi intézetei MAHART Tours Vállalkozások és egyéb gazdasági szervezetek
Pénzügyi források	Széchenyi Terv (Turizmusfejlesztési Program) Phare-programok, ISPA, SAPARD, Világbank forrásai EBRD-hitelek, EIB-források, külföldi országhitelek Kormányzati cél- és címzett támogatások (BM) Vidékfejlesztési Célelőirányzat (VFC) Területfejlesztési Célelőirányzat (TFC) Területi Kiegyenlítést Szolgáló Fejlesztési Célú Támogatások (TEKI) Nemzeti Kulturális Alap Turizmusfejlesztési Célelőirányzat (GM) Gazdaságfejlesztési Célelőirányzat (GM) Útfenntartási és -fejlesztési Célelőirányzat (KVM) Regionális Fejlesztési Rt. forrásai Önkormányzati források Kis- és Középvállalkozói Hitelprogram Vállalkozói tőke, banki hitelek
Eredmények, eredménymutatók	A kereskedelmi szálláshelyek kapacitásának növekedése A szálláshelyek vendégforgalma, vendégéjszakák száma, külföldi vendégforgalom alakulása Kiemelt rendezvények látogatottsága Turisztikai szervezetek (utazásszervezés, tourinform-irodák, turisztikai egyesületek) számának változása Újra bevezetett turisztikai szolgáltatások terjedése Kijelölt túraútvonalak hosszának növekedése, minőségének változása EuroVelo hálózat hosszának változása a megye területén Idegenforgalmi adóbevételek növekedése Turisztikai fejlesztést célzó benyújtott pályázatok száma, az elnyert támogatás összege Idegenforgalmi kiadványok száma, színvonala

Legfontosabb hatások

A rendszerváltás során kedvezőtlen helyzetbe került térségekben a turizmus erős kiegészítő ágazattá nőheti ki magát, ha a helyi potenciálok ezt lehetővé teszik. A megyében a falusi vendégfogadás, a rekreációs jellegű szolgáltatások szerepe a települések széles körében még erőteljesen fejleszthetők, ami a helyben élő népesség jövedelmi helyzetének javulását, a helyi gazdaság szerkezetének differenciáltabbá válását segítheti elő. A gyógyturizmusban rejlő lehetőségek kihasználása kisebb települési kört érint, ám ott érzékelhető hozadéka lehet nem csupán a turizmus ágazatban, hanem a továbbgyűrűző hatások alapján a teljes helyi gazdaságban. Az üzleti és konferenciaturizmus pozitív hatása nem elsősorban a vendégek pillanatnyi fogyasztásában érhető tetten, áttételes hozadéka partnerkapcsolatok kialakításában, befektetések vonzásában, gazdasági együttműködések kiformálásában jelentkezik.

Kapcsolódás más tervekhez

Európai Területfejlesztési Perspektívák
Széchenyi Terv

Országos Területfejlesztési Konceptió

Országos Területrendezési Terv

Átfogó Fejlesztési Terv

(előzetes, majd végleges) Nemzeti Fejlesztési Terv

Dél-Alföldi Régió Turisztikai Fejlesztési Konceptiója

Dél-Alföldi Régió Turisztikai Középtávú Fejlesztési Programja

Csongrád Megye Idegenforgalmi Konceptiója

Dél-Alföldi Régió Területfejlesztési Konceptiója és Programja

Csongrád megye kistérségeinek területfejlesztési koncepciói és programjai

2.4. FEJLESZTÉSI PROGRAM
A KÖZLEKEDÉSI TÖRZSHÁLÓZATOK FEJLESZTÉSE,
A NEMZETKÖZI ÖSSZEKÖTTETÉSEK JAVÍTÁSA

A program célja

Az elérhetőség javítása révén Budapest, illetve a külső tőke- és innovációforrások közelebb hozása a megyéhez, a térség nemzetközi közvetítő szerepének erősítése és kiaknázása, az intenzív gazdasági növekedés zónájához való csatlakozás. Új, teljesítőképes összeköttetések kiépítésével a közlekedési szerkezet problémáinak (túlzott Budapest-központúság, belterületi tranzitforgalom, lassú és/vagy költséges eljutás) oldása, az életminőség javítása, a régión belüli és az interregionális együttműködések közlekedési feltételeinek megfelelő színvonalú biztosítása.

A program tartalma (a megvalósítás mechanizmusa)

2.4.1. alprogram

A megye nemzetközi és országos közúthálózati elérhetőségének radikális javítása

A megye számára a legsürgetőbb infrastrukturális fejlesztés az M5-ös országhatárig tartó szakaszának megépítése. Ez szerepel a kréta-helsinki folyosók között, és a kormány 2117/1999. sz. határozatában is prioritást kapott, ám az AKA Rt.-nek koncessziós szerződése alapján 2003-ig előjoga van a szakasz megépítésére. A Csongrád Megyei Területfejlesztési Tanácsnak azonnali kezdeményező szerepet kell vállalnia a kormány és az AKA Rt. között folyó tárgyalások felgyorsításáért, illetve mielőbbi sikeres befejezéséért: elsődlegesen a pálya építésének megkezdése, másodsorban az M5 egészének az országos matricás autópálya-rendszerbe való bevonása érdekében. A tárgyalások sikere esetén reálisan 2003-as kezdés és 2004/2005-ös befejezés érhető el, kedvezőtlen esetben 2006-ra lehetséges a pálya országhatárig történő kiépítése az állam, vagy a koncesszor forrásaiból.

Szintén helsinki folyosó, illetve az autópályaépítési kormányprogram prioritást élvező része a többszörös térszerkezeti jelentőségű – az M5-öt a 47-es főúttal, illetve Makóval és a nagylaki határátkelővel összekötő, egyúttal Szeged elkerülő útjaként is szolgáló –, kizárólagos állami finanszírozásban megépítendő M43-as gyorsforgalmi út. Ennek leg-sürgősebben megvalósítandó, kiemelt fontosságú eleme az új Tisza-híd megépítése Tápé mellett. Lehetőleg rövid távon meg kell valósítani a majdani M5 csomópontjától az 5-ös, és 47-es főúton, valamint az új Tisza-hídon keresztül Makóig – de legalább a megerősítendő mai 4412-es útig – tartó első szakasz többi részének megépítését is úgy, hogy legkésőbb az M5 megépülésének idejére ezen keresztül Makóig el lehessen jutni. Második ütemben következhet 2004–2006 között a makói elkerülő út, illetve az országhatárig terjedő szakasz kivitelezése.

A kormányzati ígéretek szerint a jelenleg folyó tervengedélyeztetési eljárást követően már 2001/2002-ben megkezdődhet teljes egészében állami forrásokból a 47-es főút

algyői hídtól Hódmezővásárhelyig tartó, régóta kapacitáshiányos 10,5 km-es szakasznak három szakaszban tervezett négy nyomúsítása. Ezt követően, 2005-2006 körül az új algyői Tisza-híd, illetve a hódmezővásárhelyi déli elkerülő szakasz megépítésével fejeződhet be Szeged és az M5, illetve Hódmezővásárhely között a 2x2 nyomsávós összeköttetés kiépítése. A szakasz gyorsforgalmi úti követelményeknek megfelelő kialakítása (M47) azonban felveti a lassú jármű, illetve a helyi forgalom szétválasztásának igényét, amely együtt járhat új nyomvonal létesítésével is.

E fejlesztéssel, valamint a szekszárdi Duna-híd megépülésével gyakorlatilag eldőlni látszik, hogy a Budapest-irányú pályákra merőleges, regionális jelentőségű transzverzális gyorsforgalmiút-építési elképzelések közül nem a nagyszabású, magánfinanszírozású Déli Autópálya-terv, hanem a kormány által szakaszosan nagytávon kiépíteni tervezett M9-M47 autópálya fog megvalósulni. Ezért a megyének és régiós partnereinek közösen célszerű fellépnie annak érdekében, hogy az M9-es Bács-Kiskun megyei szakasza legalább az 54-es útig, valamint az M8-as és új dunaújvárosi hídja is megépüljön 2010-re, valamint közép-hosszútávon valósuljon meg az M47 teljes hosszában gyorsforgalmi útként való kiépítése is.

A RO-LA terminál, a logisztikai központ és az ipari park fejlődése által kiváltott forgalom alakulásától és az anyagi lehetőségektől függően, az M5 elkészülését követően, de várhatóan legkésőbb középtávon szükségessé válik a tehermentesítő-feltároló szerepű szegedi "nyugati elkerülő út" megépítése, hiszen ez egyaránt felfűzné a RO-LA terminált, az ipari parkot, a repülőtérrel, a Maty-éri rekreációs központot és a tiszai medencés kikötőt, valamint a logisztikai központ szempontjából is fontos szerepe lenne. Mindenképpen támogatást érdemlő fontos feladat a szintbeli közút–vasúti kereszteződések kiváltása, amit 15 éven belül, arányosan ütemezve legalább a vasúti fővonalak és a főútvonalak találkozásának többségénél el kellene érni.

A régió másik két megyéjével egyeztetve, állami közútfejlesztési és megyei, illetve régiós területfejlesztési források felhasználásával kerülhet sor a következő útszakaszok másodrendű főúti jellemzőkkel történő ütemezett kiépítésére:

- (Orosháza–)Nagymágocs–Derekegyház–Szentés (–451-es út új csongrádi elkerülő szakasszal, M5), a kapcsolódó Battonya–Orosháza szakasz, illetve a battonyai határátkelő forgalmától és kiépítésétől függően, várhatóan középtávon;
- a dunaújvárosi híd megépülését követően, várhatóan 2008 után, (M5 –)Kiskundorozsma–Kiskunmajsa(–Soltvadkert–(54-es út, M8) között.

Középtávon szükséges a Kiszombor határállomás–Makó–Hódmezővásárhely–Szolnok közúti kapcsolat minőségének jelentős javítása, a forgalom és a pénzügyi lehetőségek függvényében legkésőbb 2010 körül a mellékúti szakaszok főúttá történő átépítése és a 45. sz. út szentesi elkerülő szakaszának megvalósítása is.

A megye nemzetközi szerepköreinek kibontakozása szempontjából kedvező, hogy – a nemrégiben kiépített nagylakot kivéve – valamennyi Csongrád megyei közúti határátkelő szerepel a Vám- és Pénzügyőrség rövidtávú fejlesztési programjában. Kormányzati és PHARE-forrásokból 2001 végén átadásra kerül a röszei autópálya-határállo-

más, amely az M5-ös megépülése után biztosítani fogja a forgalom zavartalan bonyolítását, 2002-ben pedig befejeződik az új kiszombori nemzetközi személyforgalmi határátkelő és a hozzá vezető út EU-követelményeknek megfelelő kiépítése. A jelenlegi rőszkei átkelő az M5 megépülését követően is üzemelni fog az autópályáról kitiltott járművek, illetve a helyi forgalom számára, ennek felújítását az autópálya-határállomás átadása után tervezi a VPOP. A 2013/2001. sz. kormányhatározat és az előkészítés alatt álló magyar-jugoszláv egyezmény értelmében a tiszaszigeti átkelő rövidesen az EU-állampolgárok számára is megnyílik, a schengeni normáknak megfelelő infrastrukturális fejlesztése pedig 2003 után várható. Így hosszú távon valószínűleg szükségessé válik az M43-ból kiágazó új Maros-hídon keresztül a tiszaszigeti átkelőhöz vezető, egyben Szeged keleti elkerülő útjaként is szolgáló közúti összeköttetés kiépítése. Az említett határozatok alapján schengeni normáknak megfelelő határállomás lesz a szegedi medencés kikötő is. A további, első lépésben szomszédos forgalomra megnyitandó átkelők létesítéséről – elsősorban Ásotthalom és Kübekháza térségében – először megyén belüli egyeztetést, majd a DKMT együttműködés keretében rövid távon tárgyalásokat kell kezdeményezni a külügyi szervekkel.

2.4.2. alprogram

A vasúti közlekedés lehetőségeinek és színvonalának javítása

Az évek óta romló színvonalú Szeged–Cegléd(–Budapest) vasúti fővonal helyzetének javítása a megye közlekedési-logisztikai szerepkörének egyik kulcskérdése, ugyanakkor a MÁV középtávú terveiben csak a Cegléd–Budapest szakasz rekonstrukciója szerepel. Ezért a szintén érintett Bács-Kiskun megyével együttműködve azonnal egyeztetést kell kezdeményezni a közlekedési tárca és a MÁV vezetésével, valamint a potenciálisan érintett egyéb szereplőkkel (pl. logisztikai központ, fuvaroztatók), és kidolgozni a vonal fejlesztésének programját, finanszírozási és kivitelezési terveit. Ennek alapján, elsősorban EU-források felhasználásával középtávon meg kell valósítani a második villamosított vágány rövid távon belüli kiépítését, és az évtized második felében sort kell keríteni a régi nyomvonal teljes rekonstrukciójára, beleértve az érintett szegedi pályaudvarokat is, amelyek révén a vasút nemzetközi forgalmi tengellyé válhatna. Csongrád megye érdekeinek határozott képviselete szükséges továbbá a nagy távon esetlegesen megvalósuló Budapest–Belgrád–Athén nagysebességű vasút nyomvonalának kialakításával kapcsolatosan is.

Gazdasági és politikai jelentőségére tekintettel a dél-alföldi régió másik két megyéjét és a Külügy- és Közlekedési Minisztériumot bevonva, már rövid távon tárgyalásokat kell kezdeményezni a MÁV-val, valamint az érintett román és szerbiai térségek vezetőivel az egykori Nagyvárad–Fiume vasút helyreállításáról, és közös használatú peage-vonalként való működtetéséről. A külső partnerek együttműködése esetén az összeköttetés megvalósulására állami, régiós területfejlesztési és EU-forrásokból középtávon kerülhetne sor. A fejlesztés Csongrád megye területén a rőszkei vonalat Kiskundorozsma, illetve Szeged-Rókus pályaudvarokkal összekötő vágányok megépítését, és a Székkutas–Szeged–Rőszke szakaszok felújítását igényelné. Emellett a Ti-

szától K-re fekvő térség vasúti kapcsolatainak javítása érdekében legalább középtávon mindenképpen sort kell keríteni a Nagytőke–Kungyalu alsó közötti pályaszakasz rekonstrukciójára.

A Szeged–Temesvár, illetve az esetleges Szeged–Arad vasúti összeköttetés megteremtésének első lépése a végleges nyomvonalváltozat(ok) kijelölése és nemzetközi szerződésekben való rögzítése, ami rövid távú feladat. Noha e beruházásnak kiemelt politikai jelentősége is van, az elkészült tanulmányterv kínálta négy alternatíva valamelyike melletti állásfoglalást elsősorban a potenciális fuvaroztatói-utasforgalmi igények és az egyes változatok költség- és eljutási idő-igényének összevetését bemutató tanulmány alapján célszerű megtenni. A választás természetesen eurorégiós egyeztetést, a megvalósítás pedig kormányközi megállapodásokat igényel. A döntést követően a beruházás kivitelezése – amelynek kulcseleme a szegedi vasúti Tisza-híd megépítése – PHARE-források bevonásával 2005-re befejeződhet. Ennek révén – az új összeköttetés forgalmától függően – a későbbiekben lehetőség nyílhat egy Csongrád megyét érintő új európai vasúti tengely kialakulására is.

2.4.3. alprogram

A vízi és légi közlekedés piaci igényeknek megfelelő fejlesztése

Az elmúlt időszak öröndetes trendjei, illetve a témában elkészült tanulmányok előrejelzése alapján középtávon a tiszai vízi szállítás iránti fuvaroztatói igények növekedése prognosztizálható, ami kedvező lehetőségeket jelent Csongrád megye számára. A további fejlődés kulcskérdése ugyanakkor, hogy sikerrel járjon a magyar kormány kezdeményezése a folyó nemzetközi vízi úttá nyilvánítása érdekében. Ennek eredményétől függően, valamint a ténylegesen jelentkező fuvaroztatói igények és a vállalkozói szándékok alapján középtávon kerülhet sor állami források felhasználásával a hajózási feltételek javítására a Csongrád–Kisköre szakaszon, illetve – elsődlegesen vállalkozói tőkével – a hajópark és a kikötői infrastruktúra fejlesztésére (utóbbi elsősorban a szegedi medencés kikötő néhány létesítménnyel való bővítését, illetve a csongrádi kikötő megépítését jelentheti). A megyei területfejlesztés részéről is mindenképpen támogatandó a szegedi kikötő kihasználtságának javítása (a helyi vállalkozások számára folytatott marketinggel, a kikötő belföldi szállításokba való bevonásával), valamint a leginkább rentábilisnak látszó, s viszonylag kis beruházást igénylő turisztikai célú fejlesztések. Alapvetően a dél-alföldi regionális együttműködés keretében szükséges foglalkozni a Duna–Tisza-csatorna esetleges megépítésének és a Körösök hajózásának kérdésével, de – elsősorban a turizmushoz kötődően – érdemes foglalkozni a marosi hajózás fejlesztésének lehetőségével is.

A légi közlekedés esetében a lehetséges légikikötő-helyszínek adottságait és a DKMT Eurorégió közeli városainak konkurens terveit is figyelembe véve, pontos igényfelmérésen alapuló gazdaságossági számítások elvégzése után a Dél-Alföldi Régióban kell rövid időn belül megállapodni a regionális repülőtér-fejlesztések kérdéseiről. A tulajdonossá vált szegedi önkormányzattal folyamatosan egyeztetve mindenképpen támogatni kell a szegedi regionális repülőtér fejlesztését, hogy minden szempontból teljes körűen

alkalmassá váljon az üzleti, turisztikai, illetve egyéb céllal érkező kis- és közepes repülőgépek fogadására és kiszolgálására. Ezen túlmenően, megfelelő forgalmi igények és tőkeerős befektető jelentkezése esetén támogatásra érdemes a Csongrád Megyei Területrendezési Program helykijelölése szerint Szeged–Hódmezővásárhely–Makó térségében létesítendő új regionális repülőtér terve is.

Felelős szervezetek	<i>Nemzeti Autópálya Rt. és AKA Rt.</i> – autópálya hálózat fejlesztése <i>Magyar Államvasutak Rt.</i> – vasúti törzshálózat fejlesztése <i>Csongrád Megyei Állami Közútkezelő Kht.</i> – országos főútvonalak fejlesztése
Résztvevő intézmények	Csongrád Megyei Területfejlesztési Tanács Dél-Alföldi Regionális Fejlesztési Tanács és munkaszervezete Megyei Közlekedési Felügyelet Alsó-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóság Szeged Megyei Jogú Város Önkormányzata Közlekedési és Vízügyi Minisztérium Vám- és Pénzügyőrség Országos Parancsnoksága Külügyminisztérium Gazdasági Minisztérium Határőrség Duna–Körös–Maros–Tisza Eurorégió Csongrád Megye Önkormányzata Vállalkozások és egyéb gazdasági szervezetek
Pénzügyi források	Központi költségvetés beruházási kerete Széchenyi Terv ISPA, Phare-programok KVM Útfenntartási és Fejlesztési Céllelőirányzat EBRD-hitelek, EIB-források, külföldi országhitelek Kormányzati cél- és címzett támogatások (BM) Területfejlesztési Céllelőirányzat (TFC) Területi Kiegyenlítést Szolgáló Fejlesztési Célú Támogatások (TEKI) GM Turisztikai Céllelőirányzat
Eredmények, eredménymutatók	Határátkelők száma a megye jugoszláviai és romániai határszakaszán A megyei határátkelők részesedése a jugoszláv, illetve a román határ összesített forgalmából (átlépett egységjármű, személyek száma, áru mennyisége) közúton, illetve a vasúti, a légi- és a vízi közlekedésben Budapest elérésének időigénye személygépkocsival, illetve vasúton a megye településeiről A Szeged–Arad, Szeged–Szabadka és a Szeged–Temesvár út megtételéhez, valamint a szomszédos megyék nagyobb központjainak eléréséhez szükséges idő vasúton és közúton A legközelebbi gyorsforgalmi út, illetve főútvonal távolsága a megye településeiről Főútvonal-sűrűség (100 km²-re jutó gyorsforgalmi és főutak hossza) Különszintű közúti-vasúti kereszteződések száma

	A megye belvárosi útjainak forgalmi terhelése, az NO_x és a CO szintje a belterületi csomópontokban Megyei közlekedési baleseti statisztikák Az évente a megye főútjaira fordított fenntartási, illetve fejlesztési összegek nagysága A megyét érintő vasúti fővonalak pályaállapot-mutatói, éves áru- és személyforgalmuk (utaskilométer, árutonnakilométer, feladott áruk mennyisége, felszálló utasok száma) A szegedi reptér éves áru- és utasforgalma A szegedi kikötő éves áruforgalma
--	--

Legfontosabb hatások

A nagyterületi kapcsolatokat szolgáló közlekedési vonalak fejlesztése hozzájárul a megye országon belüli és nemzetközi integrációjához, az egyes térségek elérhetőségének javulásához. A javasolt beruházások megrendeléseket hozhatnak a helyi szolgáltatóknak és egyes ipari vállalkozásoknak, megvalósulásuk révén pedig a megye vonzóbbá válik a külső tőkeberuházók és az idegenforgalom számára, javul a vállalkozások versenyképessége és végre kibontakozhat – az itt élők számára is új erőforrásokat teremtve – a térség, illetve Szeged kapu-szerepköre. A gazdaság élénkülésén túl az eljutási lehetőségek bővülése, az elérési idők lerövidülése, a városközpontok közlekedési terhelésének csökkenése is prognosztizálható, amelyeknek közvetlen életminőség-javító hatásuk van. Az országos közlekedéshálózat-fejlesztési és területfejlesztési koncepciókban is szereplő autópályaépítések, és az e dokumentumokban méltánytalanul háttérbe állított vasúti fővonalai rekonstrukció megvalósítása érdekében ezért fokozott megyei fellépés szükséges, annál is inkább, mivel a legsürgetőbb fejlesztések többsége elsősorban hazai, kormányzati forrásokból látszik megvalósíthatónak, s ezekben a Dél-Alföldi Régió másik két megyéje Csongrádnál lényegesen kevésbé érintett.

Kapcsolódás más tervekhez

Az EU közlekedési miniszterei krétai és helsinki konferenciáinak határozata a páneurópai korridorok kialakításáról

EU TINA (Transport Infrastructure Network Assessment) program

Széchenyi-terv

A 2037/2000. sz. kormányhatározattal módosított 2117/1999. sz. kormányhatározat a gyorsforgalmi úthálózat tízéves fejlesztési programjának megvalósításáról

2087/2000. sz. kormányhatározat a határátkelőhelyek fejlesztéséről

2013/2001. sz. kormányhatározat a határátkelőhelyekkel kapcsolatosan az EU-csatlakozás követelményei miatt szükséges intézkedésekről

A magyar gyorsforgalmi úthálózat távlati fejlesztési terve

Az Országos Főúthálózat Távlati Fejlesztési Terve

A magyar vasúthálózat távlati fejlesztése (1997)

Közúti határátkelőhelyek fejlesztési koncepciója (1999)

Folyami hidak komplex fejlesztési koncepciója (2000)

Csongrád megye állami közúthálózatának-fejlesztési terve 1999. VIII. 10.

Csongrád Megye Területrendezési Terve

Országos Területfejlesztési Koncepció

Országos Területrendezési Terv

A Dél-Alföldi Régió Területfejlesztési Konceptiója, illetve Stratégiai Programja

Csongrád megye kistérségeinek területfejlesztési koncepciói és programjai

*Szeged stratégiai fejlesztési programjai ("A Széchenyi-terv és Szeged város kibontakoztatása",
"A Széchenyi-tervhez illeszkedő kiemelt szegedi városfejlesztési programok")*

Településfejlesztési koncepciók

2.5. FEJLESZTÉSI PROGRAM

A SZÁLLÍTÁSI ÉS LOGISZTIKAI SZEREPKÖRÖK ERŐSÍTÉSE

A program célja

Teljesítőképes és korszerű logisztikai központ kialakítása, valamint a közlekedési alágazatok együttműködési lehetőségeinek javítása révén a megye kedvező fekvéséből és a megvalósuló közlekedési fejlesztésekből adódó lehetőségek közvetlen gazdaságélénkítő tényezővé alakítása, a megye (és a régió) termelő vállalkozásai infrastrukturális és üzleti szolgáltatási feltételeinek magas színvonalú biztosítása, költségeik csökkentése, piacrajutási esélyeik növelése, Szeged régióközponti és üzleti szolgáltatási szerepének erősítése.

A program tartalma (a megvalósítás mechanizmusa)

A megyén áthaladó tranzit-áruforgalom szinte kikényszeríti a közlekedési alágazatok együttműködésére épülő, környezetbarát kombinált fuvarozás fejlesztését. Ehhez szükséges legkésőbb középtávon – a 140-es vasútvonal kapacitásbővítése és fejlesztése mellett – a kiskundorozsmai rendező pályaudvar kialakítása, a RO-LA terminál továbbfejlesztése, megfelelő közúti kapcsolatának kiépítése, valamint a konténer-fuvarozás lehetőségeinek javítása. Ez elsősorban a MÁV fejlesztési forrásaiból valósítható meg, ám a területfejlesztési, ISPA-források megcélzása is megkísérélhető. A megnövekedett forgalom jobb kiszolgálása érdekében már rövid távon javítani kell a szegedi kikötő közúti kapcsolatát, és fejleszteni szolgáltatásait.

A tranzitforgalom adta lehetőségek kihasználása a megye gazdasági fejlődésének egyik előmozdítója lehet. A fuvarozókat kiszolgáló kereskedelmi-szolgáltató vállalkozások támogatásával – elsősorban a Széchenyi Terv vállalkozásfejlesztési pályázati lehetőségét kihasználva – is ösztönözni kell, hogy a teherforgalom minél nagyobb része álljon meg a megyében. Még nagyobb a hatása a szállítmányozási, expedíós, raktározási, csomagolási, informatikai stb. feladatokat is magában foglaló logisztikai szolgáltató központ létrehozásának. Csongrád megyének olyan elsőrendű érdekei fűződnek a Szegedi Logisztikai Központ kialakításához, a gyakorlati logisztikai tevékenység megindításához, mint a megye ipari telephelyi értékének erősítése, a tervezett ipari parkok kiszolgálása, a régió áruinak gyorsabb és színvonalasabb piacra juttatása, Szeged megcélzott eurorégiós központi szerepköre. A fejlesztés kapcsán ugyanakkor teljeskörű partnerségre van szükség a legközvetlenebbül érintett Szeged önkormányzatával, illetve – különösen a tervezett logisztikai központok, ipari parkok, vállalkozási-övezetek együttműködési kereteinek meghatározása kérdéseiben – a Dél-Alföldi Régióval.

Első lépésként széles körű egyeztetés alapján, ám a lehető legrövidebb időn belül – a készülő területrendezési tervekkel is összhangban – meg kell hozni és minden potenciális érintettel el kell fogadtatni a végleges döntést a központ helyéről. Ezt követően forgalombecslésen alapuló megvalósíthatósági tanulmányt kell készíttetni és elfogadni; döntően piaci vállalkozói tőkével, a gesztori feladatokat jelenleg is ellátó Praelog Kft-re épülően létre kell hozni a központot üzemeltető gazdasági társaságot; majd – még rö-

vid távon – meg kell kezdeni a beruházást, s ezzel párhuzamosan meg kell indítani a szolgáltatásoknak legalább egy részét. A központ teljes kiépítését középtávon be kell fejezni. A kiépítés és a működtetés döntően vállalkozói tőkéből, illetve állami források (Széchenyi Terv regionális gazdaságépítési program) felhasználásával kell, hogy megvalósuljon, de a fejlesztések forrásigényére és jelentőségére tekintettel – különösen az előkészítő szakaszban és a beruházás első fázisában – szükség lesz jelentős megyei és régiós területfejlesztési, illetve megyei és szegedi önkormányzati források összpontosítására is. A központ sikeres működéséhez alapvető továbbá a kapcsolódó infrastrukturális és informatikai elemek összehangolt fejlesztése, a széles körű marketing-tevékenység és a megfelelő üzemeltetési forma megtalálása, illetve a megye ipari parkjaival létesített teljesítőképés logisztikai kapcsolatok kialakítása is.

A Szegedi Logisztikai Szolgáltató Központhoz kapcsolódva lehetőség van a Csongrádi Logisztikai Decentrum, illetve a Makói Logisztikai Alközpont kialakítására középtávon. Ezen logisztikai alközpont-fejlesztések önállóan nem indokoltak.

Felelős szervezetek	<i>Praelog Kft.</i> – a szegedi logisztikai központ létrehozása, fejlesztése <i>Magyar Államvasutak Rt.</i> – kombinált szállítási lehetőségek fejlesztése
Résztvevő intézmények	Dél-Alföldi Regionális Fejlesztési Tanács és munkaszervezete Szeged Megyei Jogú Város Önkormányzata Szegedi Folyami Kikötő Igazgatósága (kombinált szállítási lehetőségek fejlesztése) Közlekedési és Vízügyi Minisztérium, Gazdasági Minisztérium Vám- és Pénzügyőrség Országos Parancsnoksága Magyar Logisztikai Egyesület Csongrád Megyei Állami Közútkezelő Kht. Vállalkozások és egyéb gazdasági szervezetek DKMT Eurorégió
Pénzügyi források	Központi költségvetés beruházási kerete Széchenyi Terv (Vállalkozáserősítő Program, Regionális Gazdaságépítési Program) ISPA, Phare-programok Területfejlesztési Célelőirányzat (TFC) Vállalkozói tőke, banki hitelek MÁV fejlesztési forrásai
Eredmények, eredménymutatók	A szegedi kikötő áruforgalmának növekedése (feladott és kirakott áruk mennyisége) A RO-LA terminál kamionforgalma a Csongrád és Békés megyei határátkelőkön átlépett kamionokhoz képest A szegedi logisztikai központ szolgáltatási köre, forgalmi adatai, a központot igénybe vevő hazai és nemzetközi cégek száma A megyét érintve kombinált fuvarozással szállított árumennyiség alakulása Naprakész logisztikai információk elérhetőségét biztosító adatbázis működése és internetes hozzáférése

Legfontosabb hatások

A javaslatok megvalósulása hozzájárul a megyei termelő cégek stabilitásának, piacérzékenységének, és reagálóképességének növekedéséhez, végső soron jövedelmezőségük erősödéséhez. Megerősödnek bizonyos szolgáltató tevékenységek, nő az esélye egyes szállításiigényes termelő vállalkozások megtelepedésének, s a logisztikai központ maga is munkahelyeket teremt, illetve nyereséget termel. Növekszik a megyén keresztül haladó tranzitáru-forgalom, ugyanakkor áramlása zavartalanabbá válik, részben vasútra és vízi útra terelődik, környezetkárosító hatása csökken, illetve kisebb területen lokalizálódik. Nő Szeged nemzetközi ismertsége, erősödik régióközponti szerepköre.

Kapcsolódás más tervekhez

Európai Területfejlesztési Perspektívák

Széchenyi Terv

Országos Területfejlesztési Konceptió

Országos Területrendezési Terv

Dél-Alföldi Régió Területfejlesztési Konceptiója és Programja

Csongrád Megye Területrendezési terve

Csongrád megye kistérségeinek területfejlesztési koncepciói és programjai

*Szeged stratégiai fejlesztési programjai ("A Széchenyi-terv és Szeged város kibontakoztatása",
"A Széchenyi-tervhez illeszkedő kiemelt szegedi városfejlesztési programok")*

Településfejlesztési koncepciók

2.6. FEJLESZTÉSI PROGRAM

AZ INFORMÁCIÓS TECHNOLÓGIÁK TÁRSADALMASÍTÁSA

A program célja

A hazánkban is formálódó információs társadalom egyik gócpontjává válni az információs technológiák terjedésének elősegítésével, a gyors fejlődést lehetővé tevő kritikus felhasználói tömeg kialakulásának segítésével.

A program tartalma (a megvalósítás mechanizmusa)

Az információs technológiák (IT) terjedése a kilencvenes évtized egyik legjelentősebb eredménye volt a hazai gazdaságban. Az ezredforduló után már nem a mennyiségi hiányok oldása a cél, hanem a hálózati intelligencia szintjének növelése, a szolgáltatók körének bővítése. Az IT hasznosulása – kellő kontroll hiányában – erőteljesen növeli a területi és társadalmi különbségeket. A periférikus fekvésű terekben az elérhetőséget javíthatja, a fejlődés élvonalában haladó terekben a versenyképességet növelheti jelenlétük. Hatékony eszközei lehetnek a leszakadó társadalmi csoportok újra-integrálásának, de ugyanígy az innovatív társadalmi csoportok továbbfejlődésének is.

2.6.1. alprogram

A telekommunikációs hálózatok és szolgáltatások fejlesztési lépései

Az IT társadalmasításának alapja a magas szintű hálózati intelligenciával jellemezhető, térben egységes minőségi paramétereket felvonultató hálózat megléte, mely elfogadható szintű árképzéssel a potenciális fogyasztók döntő hányada számára elérhető szolgáltatási kínálattal jelentkezik.

- Mikrohullámú technológián alapuló telefonhálózat telepítése a még ellátatlan külterületekre.
- A hálózat teljes körű digitalizálása, hogy az emelt szintű szolgáltatások igénybevételére minden településen lehetőség nyíljon.
- Az fogyasztók mind szélesebb körének optikai kábelhálózatra való felfűzése.
- A fejlett telekommunikációs eszközök és szolgáltatások terjedésének elősegítése, különös tekintettel a megye periférikus térségeire.

2.6.2. alprogram

Informatikai térségi, ágazati fejlesztések

A hálózatok hasznosítása csak átgondolt, koordinált lépéssorozat alapján hozhatja meg a kívánt társadalmi és gazdasági hasznot.

- Internet csatlakozási pontok kiépítése az intézményekben, gazdálkodó szervezetknél és a lakossági fogyasztóknál.

- Információs csomóponti szerep elérése megyei szinten (tartalomszolgáltatás fejlesztése).
- Teleház és tele-falu programok támogatása.
- Térségi szintű informatikai hálózatok kialakítása, a megindult kezdeményezések támogatása. Informatikai háttér folyamatos fejlesztése, információs bázis bővítése, aktualizálása.
- „Intelligens város” projektek indítása, elsődlegesen a "történelmi" városokban.
- Távolsági munkavégzési mintaprojektek beindítása, majd fokozatos kiterjesztése.
- Távorvoslási mintaprogram indítása elsősorban a kistelepüléseken és a tanyákon.
- Távolsági képzési formák fejlesztése, alkalmazásának kiterjesztése (elsősorban a felsőoktatásban, később a post-secondary és a középfokú képzésben is).
- E-gazdaság fejlesztése a megyében (e-business, e-commerce stb.)
- E-szolgáltatásokhoz való hozzáférés szélesebb körű biztosítása (home-banking, home-shopping stb.)
- Az E-közigazgatás fejlesztése Csongrád megyében (melynek egyik alapja a megyei TeIR információs bázisa, másik bázisa az önkormányzati intézmények közötti információs hálózat).

2.6.3. *alprogram*

Az információs technológiák társadalmazása

Kellő társadalmi fogadókészség nélkül a legmagasabb színvonalú technikai-technológiai bázis, a legszínesebb tartalom sem eredményez érzékelhető megújulást, sem a gazdaságban, sem a társadalom szövetében.

- Kábeltelevíziós hálózatok kiterjesztése, technológiai fejlesztése (kétirányú adatátviteli lehetőség megteremtése), melyen keresztül megvalósulhat az aktuális települési, térségi információk terjesztése, illetve az interaktív műsorszerkesztés lehetősége.
- A helyi és megyei írott, illetve a térségi és regionális elektronikus média közösségformáló, értékközvetítő, értékformáló szerepének erősítése.
- Szakmai vásárok, kiállítások szervezése a felhasználói célcsoportok (intézmények, gazdasági szereplők) számára. Tematikus programok szervezése az ifjúság számára.
- "Csodák Palotája" típusú folyamatosan nyitva tartó demonstrációs terület működtetése.

Felelős szervezetek	<i>Szegedi Tudományegyetem</i> – informatikus képzés <i>Csongrád Megyei Önkormányzat</i> – TelR működtetésével kapcsolatos teendők <i>Déltáv Rt.</i> – vezetékes adatátvitel fejlesztése <i>Tiszanet Rt</i> – Internet-alapú tartalomszolgáltatás fejlesztése
Résztvevő intézmények	Antenna Hungária Rt. Mobilkommunikációs társaságok (Westel, Pannon, Vodafone) Helyi, térségi és regionális média Oktatási intézmények Informatikai profilú vállalkozások Telekommunikációs profilú megyei társaságok Internet szolgáltatók Kábeltelevíziós, digitális műsorszóró társaságok Hírközlési Felügyelet Önkormányzati hivatalok, közigazgatási intézmények Teleházak, telekunyhók Vállalkozások és egyéb gazdasági szervezetek
Pénzügyi források	Széchenyi Terv (Vállalkozáserősítő Program, Regionális Gazdaságépítési Program) Széchenyi Terv (Információs Társadalom- és Gazdaságfejlesztési Program) Phare-programok, ISPA, SAPARD, Világbank forrásai EBRD-hitelek, EIB-források, külföldi országhitelek Központi költségvetés beruházási kerete Kormányzati cél- és címzett támogatások (BM) Területfejlesztési Célelőirányzat (TFC) Területi Kiegyenlítést Szolgáló Fejlesztési Célú Támogatások (TEKI) Regionális Fejlesztési Rt. forrásai ITD Hungary forrásai NIIF és OMFB források Önkormányzati források Kis- és középvállalkozói Hitelprogram Vállalkozói tőke, banki hitelek
Eredmények, eredménymutatók	Internetes honlapok száma, azok tartalmának gyarapodása A megye szereplése a helyi, térségi, regionális és országos hírműsorokban A tanyás térségek telefonellátása Internetes csatlakozási pontok száma Kábeltelevíziós hálózatba bekapcsolt lakások száma, ebből a kétirányú kommunikációra alkalmasak aránya Teleház-, telefalú-programban részt vevő települések száma Térségi információs hálózatok száma, információtartalma Távolsági szolgáltatási mintaprojektek száma Az e-gazdaság fejlődése a megyében

Legfontosabb hatások

A megye alapvető adottságai lehetővé teszik egy tudás-alapú fejlődési pálya elindítását már rövid távon. Ennek kedvező hatásai a társadalomra, a gazdaság növekedésére, de a környezeti rendszerekre is nyilvánvalóak. A legnagyobb veszélyforrás egy (információs szempontból) duális társadalmi és gazdasági struktúra kialakulása. Ez nemcsak a fejlődési pályából következő kedvező hatásokat teszi semmissé, de olyan belső strukturális feszültségeket teremt, melyek megoldására, kezelésére a megye jelenlegi lehetőségeit sokszorosan meghaladó forrásokat kellene fordítani.

Kapcsolódás más tervekhez

Európai Területfejlesztési Perspektívák

Széchenyi Terv

Országos Területfejlesztési Konceptió

Nemzeti Információs Stratégia

Nemzeti Információs Infrastruktúra Fejlesztési Program

ÍRISZ-Program

Nemzeti Teleház Program

Nemzeti Távmunkavégzési Program

Dél-Alföldi Régió Területfejlesztési Konceptiója és Programja

Intelligens régió operatív program

Csongrád Megyei Területfejlesztési Konceptió

Intelligens térség, város és teleház programok

Csongrád megye kistérségeinek területfejlesztési koncepciói és programjai

Településfejlesztési koncepciók

2.7. FEJLESZTÉSI PROGRAM

AZ ENERGIAELLÁTÁS FEJLESZTÉSE

A program célja

A gazdaság fejlődéséhez, a lakossági és intézményi igényekhez igazodó, üzembiztos és korszerű energetikai hálózatok és rendszerek kialakítása, változatos primer energiahordozók bevonásával.

A program tartalma (a megvalósítás mechanizmusa)

Az energiaellátás biztosítása a gazdasági igények, illetve a lakossági szükségletek kielégítésének alapfeltétele. A megye gazdaságának kívánatos fejlődési pályára állítása az energiaellátás terén várhatóan többletigények megjelenésében jelentkezik, elsősorban a gazdasági góczokban (döntően a városokban). A lakossági jövedelmek lassú, fokozatos növekedése a háztartások oldaláról is növekvő igényszintet jelez, bár ez a többlet-kereslet területileg és társadalmi rétegek szerint is erősen differenciált lesz.

Másik oldalról, szükséges a meglévő energiaforrások racionálisabb hasznosítása, az ilyen hasznosítást támogató műszaki megoldások terjesztése, a népesség és a gazdasági szereplők tudatos nevelése, tájékoztatása, felvilágosítása.

2.7.1. alprogram

Az energetikai rendszerek fejlesztése, az üzembiztonság javítása

Az energetikai rendszerek és hálózatok biztonságos működése, elégséges kapacitása alapvető feltétele a megye fejlődésének.

- A Békéscsaba–Szeged 400 KV-os távvezeték megépítése már rövid távon.
- A megye területén egy szekunder erőmű létesítése, az esetlegesen jelentkező csúcs-igények zavartalan kielégítésére, ennek beillesztése az országos energetikai célok közé, hatékony helyi lobbitevékenységgel. Az algyői gázturbinás erőmű megvalósítása legfeljebb középtávon, az energetikai liberalizáció megvalósulása nyomán látszik reálisnak.
- A gázhálózat kiépítésének befejezése. Ösztönözve a háztartások, intézmények, üzemek minél nagyobb arányú rákötését. A fejlesztések elsősorban a makói és mórakövi kistérségben koncentrálódhatnak.
- Az előző módon nem elérhető térségekben egyedi energia-ellátási rendszerek telepítése különös tekintettel a külterületek, tanyák speciális problémáira.
- Aktív részvétel a nemzetközi villamosenergia-transzferben, a Balkán felé.
- A tanyavillamosítás – mint a tanyai infrastruktúra-fejlesztés egyik kulcseleme – befejezése, s ezzel párhuzamosan az elavult hálózati és elosztó elemek cseréje.

2.7.2. alprogram

Energia-racionalizálási intézkedések

A program a lakossági, önkormányzati és a vállalkozók ilyen irányú lépéseinek támogatását tűzi ki elsődleges feladatul.

- Az önkormányzatok energiagazdálkodásának felmérése, a beavatkozási területek elhatárolása, illetve, ahol ez megtörtént, a szükségessé vált beruházások forrás-hátterének megteremtése, különös tekintettel a saját erő előteremtésére.
- A közvilágítási rendszerek korszerűsítése (elsősorban a városokban).
- A távhőszolgáltatás korszerűsítése, racionálisabb energiafelhasználási és hasznosítási minták bevezetése és elterjesztése.
- Lakossági egyedi energia-megtakarítási mintaprojektek indítása. Széles körű társadalmi kampány a racionális és takarékos energiahasznosítási formák elterjesztésére.
- Energiaveszteség források feltárása a termelő szférában.
- KKV-k energiatakarékossági célú fejlesztéseinek támogatása elsősorban a termelő tevékenységek területén.

2.7.3. alprogram

Alternatív, megújuló energiaforrások hasznosításának támogatása

- Demonstrációs célú geotermális referencia projektek indítása: Integrált többlépcsős energiaskaskád rendszerű hasznosítás megvalósítására, villamosáram-termelés és direkt hő-hasznosítás összekapcsolására a fenti rendszerben.
- Tudáscentrum-szerep elérése a geotermikus energia felhasználásában (Szeged, Szentes, Hódmezővásárhely).
- Szélenergiát hasznosító mintaprogramok indítása elsősorban külterületen, illetve a mezőgazdaságban, a gyors adaptáció feltételeinek megteremtése az energiatermelés és öntözés területén.
- Napenergia hasznosítását bemutató programok a lakossági fogyasztók minél nagyobb számában való megnyerésére, a felhasználók szélesebb köre számára hozzáférhető technológiák terjedésének támogatása az energiatermelés, vízmelegítés terén.
- Bio-energiaforrások (bio-gáz, energetikai célú erdők hasznosítása stb.) hasznosítása az agrárszférában és az egyedi fogyasztók energiaproblémáinak megoldásában, kiserőművi hasznosítás keretében.
- Egyéb alternatív energiaforrások hasznosítását célzó mintaprogramok indítása, majd a gyakorlatban bevált eljárások elterjesztése (elsősorban a geotermikus ener-

gia nagyobb mértékű felhasználása támogatható, ha a csurgalékvizek biztonságos, környezetkímélő elhelyezése, kezelése megoldott) (5.1. és 5.4. program).

Felelős szervezetek	DÉMÁSZ Rt. – hálózati fejlesztés, minőségi ellenőrzés DÉGÁZ Rt. – hálózati fejlesztés, minőségi ellenőrzés MVM Rt. – hálózati fejlesztés, minőségi ellenőrzés MTESZ illetékes munkabizottsága – felvilágosítás, mintaprojektek menedzselése)
Résztvevő intézmények	Csongrád Megyei Területfejlesztési Tanács Csongrád Megyei Kereskedelmi és Iparkamara Magyar Geológiai Szolgálat Dél-alföldi Területi Hivatal Települési önkormányzatok Vállalkozások, egyéb gazdasági szervezetek, intézmények
Pénzügyi források	Széchenyi Terv (Energiatakarékossági Program) Környezetvédelmi Alap Célelőirányzat (KÖM) Phare-programok, ISPA, SAPARD, Világbank forrásai EBRD-hitelek, EIB-források, külföldi országhitelek Központi költségvetés beruházási kerete Kormányzati cél- és címzett támogatások (BM) Területfejlesztési Célelőirányzat (TFC) Területi Kiegyenlítést Szolgáló Fejlesztési Célú Támogatások (TEKI) Regionális Fejlesztési Rt. forrásai ITD Hungary forrásai MVA forrásai Nagy szolgáltatók forrásai Önkormányzati források Kis- és középvállalkozói Hitelprogram Vállalkozói tőke, banki hitelek
Eredmények, eredménymutatók	A gázhálózatba bekötött települések száma, a gerincre rákötött fogyasztók száma Kiépített és korszerűsített külterületi villamos hálózat hossza Korszerűsített közvilágítási hálózat hossza Felvilágosító kampányban elért szereplők száma Elindított energia-rationálizálási projektek száma A fogyasztóknál mért energia-megtakarítás Alternatív energiaforrások hasznosítását célzó mintaprojektek száma

Legfontosabb hatások

Az energiarendszerek biztonságos működése, a kapacitás problémák megoldása biztos alapot nyújt a megye további fejlődéshez. Az energiafelhasználás racionalizálása érzékelhető megtakarításokat eredményezhet a lakosság, az önkormányzatok és a gazdasági szereplők körében is, s az így felszabaduló források más, fontos célok megvalósítását szolgálhatják. Az alternatív energiaforrások a jelenleginél nagyobb arányú hasznosítása kismértékben segíthet a primer energiahordozókban szegény ország

gondjain, lehetőséget ad a meglévő rendszerek részleges tehermentesítésére, lehetőséget ad az egyedi, gazdaságosan rendszerbe nem köthető fogyasztók biztonságos ellátására. A fenti fejlesztések végrehajtása már középtávon érzékelhetően javítja a környezet állapotát, csökkenti a környezet terhelését, részben a káros anyag kibocsátás mérséklésével, részben a keletkezett hulladékok egy részének újrahasznosításával.

Kapcsolódás más tervekhez

Széchenyi Terv

Országos Területfejlesztési Konceptió

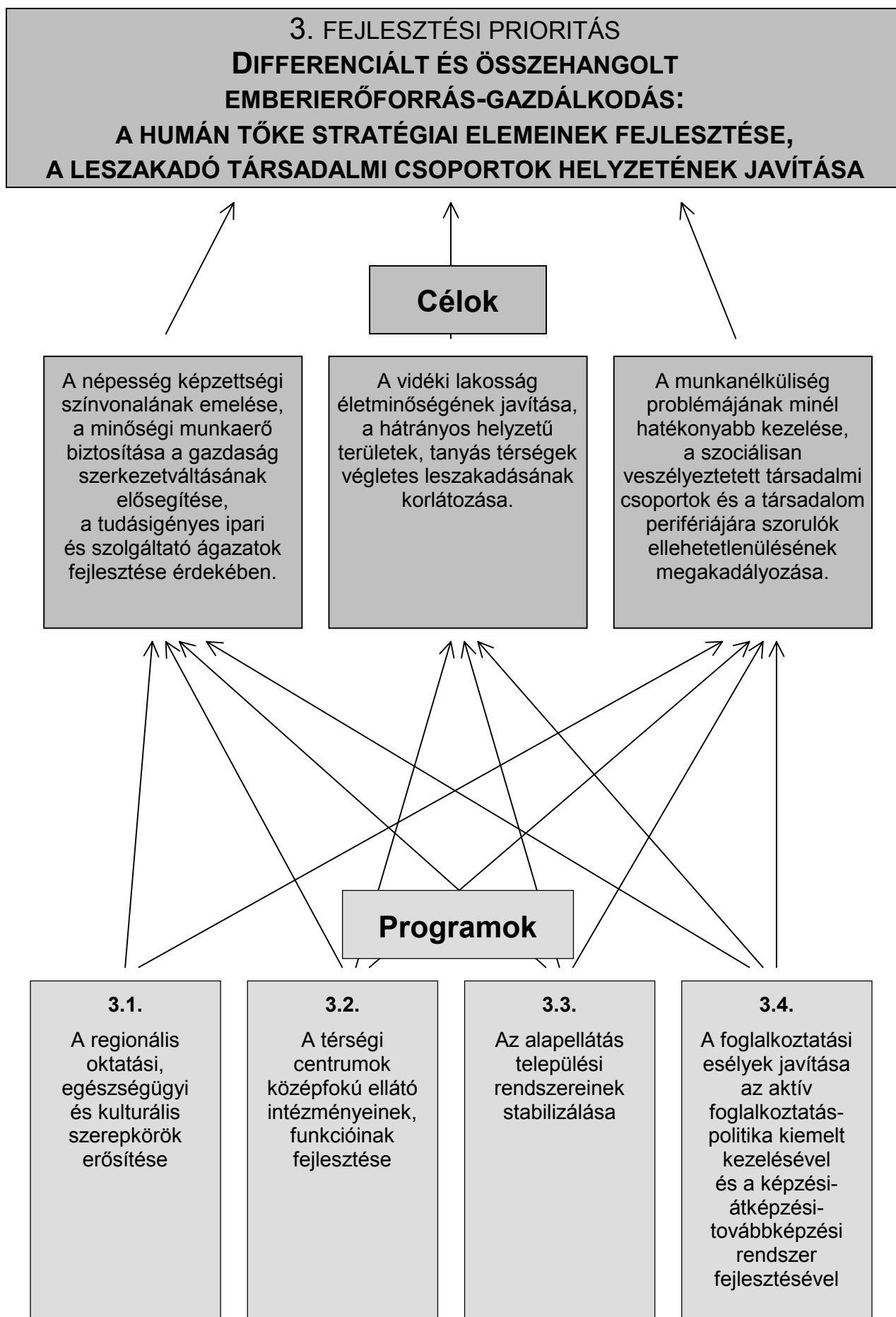
Országos Energiahálózat Fejlesztési Konceptió

Dél-Alföldi Régió Területfejlesztési Konceptiója és Programja

Csongrád Megyei Környezetvédelmi Operatív Program

Csongrád megye kistérségeinek területfejlesztési koncepciói és programjai

Településfejlesztési koncepciók

3.1. FEJLESZTÉSI PROGRAM

A REGIONÁLIS OKTATÁSI, EGÉSZSÉGÜGYI ÉS KULTURÁLIS SZEREPKÖRÖK ERŐSÍTÉSE

A program célja

A meglévő regionális szintű humán szolgáltatások kiterjesztésével és fejlesztésével a megye felsőoktatási, egészségügyi és kulturális szerepköreinek erősítése, ezzel is segítve a gazdaság és a társadalom más területeinek gyorsuló modernizációját.

A program tartalma (a megvalósítás mechanizmusa)

Az intézményi kapcsolatok, együttműködések kiterjesztésével, illetve a regionális szintű humán szolgáltatások kisugárzó hatása révén a szegedi felsőoktatási, felsőfokú egészségügyi, tudományos és kulturális központi szerepköröknek húzó hatást kell gyakorolniuk a társadalom és a gazdaság más területeire is, így az eddiginél lényegesen nagyobb jelentőséget kell kapniuk a megye egészének jövőbeni fejlődésében.

3.1.1. alprogram

A megyei felsőoktatás képzési szerkezetének megújítása, kapcsolatainak szélesítése

- A megye gazdasági szerkezetének modernizálását, a külföldi tőke betelepülésének elősegítését, az ipari húzóágazatok megjelenését és a gazdasági szolgáltatások erősödését nagyban segítené a humán feltételek jelenleginél magasabb szintű biztosítása, melyben kiemelt szerep hárul a felsőoktatás intézményrendszerére.
- A megye kedvező helyzetének minél hatékonyabb kihasználása megköveteli a felsőoktatás és a kutatás-fejlesztés intézményei közötti együttműködés szélesítését, elmélyítését. Ennek érdekében megyei szinten is fontos feladat egy kutatás-fejlesztési adatbázis létrehozása.
- A felsőoktatási, kutatás-fejlesztési szereplők, illetve a gazdasági és politikai élet legfontosabb döntéshozói közötti kapcsolatok kiépítése és hosszabb távú folyamatos működtetése intézményes együttműködési keretek kialakítását igényli.
- A megyei gazdaság modernizációja szempontjából kiemelkedően fontos feladat a műszaki felsőoktatás meghonosítása a megyében.
- A regionális munkaerőpiac változó igényeinek figyelembevétele a felsőoktatás képzési szerkezetének folyamatos felülvizsgálatát, az egyes szakok, karok arányainak esetleges módosítását kívánja.
- Bár a további jelentős létszámbővítés lehetőségei a nappali tagozatos alapképzésben nagyrészt lezárultak, kedvező lehetőségek kínálóznak – az utóbbi évek tendenciáit folytatva – a levelező oktatás, valamint az új, piaci jellegű, a gazdasági igényeket rugalmasabban követni képes képzési formák (akkreditált felsőfokú szakképzés, távoktatás, másoddiplomás képzés, továbbképzések) kiterjesztésére.

- Segíteni kell a felsőoktatási intézmények integrációs folyamatát, nemzetközi (elsősorban a DKMT Eurorégió belüli) kapcsolataik fejlesztését, a meglévő infrastrukturális hiányosságok (kollégium) megoldását, valamint a régió más felsőoktatási intézményeivel való együttműködés kiterjesztését.
- A humán erőforrások hiányával küzdő, elmaradott térségek szakemberhiányának csökkentése érdekében, illetve a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok felzárkózását segítő speciális támogatási formák (ösztöndíjak, letelepedési támogatás stb.) kidolgozása is célszerűnek látszik.

3.1.2. *alprogram*

Szeged felsőfokú, regionális egészségügyi szerepének erősítése

Bár Szeged a Dél-Alföld és Csongrád megye egészségügyi központja, ezt a pozícióját akkor tudja stabilan megőrizni, ha mind a régióban, mind a megyében az innovációk terjedésének kiinduló pontja marad. Ezért indokolt Szeged felsőfokú, regionális egészségügyi szerepének erősítése olyan speciális egészségügyi területek fejlesztésével, melyek hiányoznak a régióból, vagy amelyek országos viszonylatban is egyedinek számítanak. Ehhez fel kell tárni, hogy melyek azok az egészségügyi ágazatok, amelyek alkalmasak arra, hogy további regionális vagy országos szerepkört tölthessenek be. A felmérés eredményeit már rövid távon célszerű egyeztetni a város egészségügyi intézményeinek vezetőivel.

- A program megvalósulásához szükséges egy egységes regionális egészségügyi adatbázis létrehozása, az egészségügyi informatikai rendszer fejlesztése, a felsőfokú egészségügyi intézmények felső- és középvezetőinek vezetői képzése, továbbképzése, az új menedzsment-technikák megismertetése, a minőségbiztosítási rendszerek bevezetése és működtetése.
- A program szervezésében a megyei és a regionális fejlesztési tanács mellett a Szegedi Tudományegyetem Általános Orvostudományi Karának kell vezető szerepet betöltenie, közreműködője ezen kívül Szeged Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatala, az OEP, a DAREK Kht, a Kórházszövetség, az Orvosi Kamara és a DARFT.
- A felsőoktatási és felsőfokú egészségügyi funkciók tervezett fejlesztése szempontjából nélkülözhetetlen az épületállomány elavultságának, kedvezőtlen műszaki paramétereinek ütemezett, folyamatos megszüntetése, továbbá az eszközállomány fejlesztéséhez szükséges források biztosítása.

3.1.3. *alprogram*

A regionális kulturális szerepkörök erősítése

A nemzetközi és regionális szerepkörök erősítésében a turizmus-idegenforgalom fejlesztésében kiemelt jelentőségű regionális kulturális szerepkörök (opera, színház, közgyűjtemények, rendszeres országos és nemzetközi jelentőségű kulturális rendezvé-

nyek) önmagukban is fontos, ám a jövőben az eddigieknél szélesebb körben és intenzívebben kihasználható adottságai a megyének.

Felelős szervezetek	<i>Szegedi Tudományegyetem</i> – koordináció, információ-bázis <i>Megyei kórház, egyetemi klinikák</i> – felmérés, egyeztetés összefogása
Résztvevő intézmények	Csongrád Megyei Önkormányzat Csongrád Megyei Területfejlesztési Tanács Szeged Megyei Jogú Város Önkormányzata Országos Egészségbiztosítási Pénztár Csongrád Megyei Egészségbiztosítási Pénztár DAREK Kht. Állami Népegészségügyi Tisztiorvosi Szolgálat (ANTSZ) megyei és városi intézetei Országos Mentőszolgálat Csongrád Megyei Szervezete Dél-alföldi Regionális Fejlesztési Tanács Egészségügyi Menedzsment Oktatási Munkacsoport SZOTE Orvosi Kamara, Kórházszövetség Szegedi Színház, Szegedi Szabadtéri Színház Múzeumok, közgyűjtemények Települési Önkormányzatok
Pénzügyi források	Központi költségvetés beruházási kerete Kormányzati cél- és címzett támogatások (BM) Területfejlesztési Célelőirányzat (TFC) Területi Kiegyenlítést Szolgáló Fejlesztési Célú Támogatások (TEKI) Céljellegű Decentralizált Támogatás (CÉDA) OMFB pályázata OEP finanszírozás Alapítványok pályázata (Soros Alapítvány) Széchenyi Terv (Tudományos Kutatási Program) Felsőoktatási-fejlesztési célelőirányzatok (FEFA) Phare-programok, TEMPUS, Világbank forrásai Csongrád Megyei Köznevelési Közalapítványának forrásai Minisztériumi források (OM, EüM, NKÖM) Önkormányzati költségvetések
Eredmények, eredménymutatók	A felsőoktatásban végzettek számának növekedése, a műszaki végzettségűek aránya Az akkreditált post-secondary képzésben résztvevők száma A megyén kívülről érkező betegek számának változása a felsőfokú intézményekben A specializált funkciójú osztályok és tevékenységek számának növekedése A megyében dolgozó egészségügyi intézményvezetők menedzseri végzettségének növekedése Egészségüghöz kapcsolódó vállalkozások (ipar, kereskedelem, turizmus) száma Országos, nemzetközi kulturális rendezvények száma, az ehhez kapcsolódó vendégéjszakák alakulása

Legfontosabb hatások

A képzési szerkezetükben megújuló felsőoktatási intézmények és kutatóhelyek közötti együttműködések kiterjesztése és a felsőfokú egészségügyi ellátások bővítése lényegesen nagyobb innovációs szerep betöltését eredményezheti, mint a jelenlegi, ami komoly húzó hatást jelenthet a kapcsolódó területek települései, lakosai és a gazdaság, a társadalom egyéb területei számára. Mindez természetesen feltételezi a gazdaság és a kutatás-felsőoktatás szakemberei közötti kapcsolatok kiteljesedését és annak gyakorlati megvalósulását is. A felsőfokú egészségügyi ellátások bővülésének nemcsak a népesség egészségi állapotának javulásában jelenik meg közvetlen hatása, hanem ez többek között a szakemberek képzése, továbbképzése, új eljárások, vizsgálati módszerek elterjesztése miatt az egészségügyi ellátások teljes körének minőségjavulását eredményezi. A regionális kulturális szerepkörök bővülése, nemzetközi és országos hatású események, fesztiválok szervezése lényegesen növelheti nemcsak az adott szolgáltatást nyújtó, hanem az onnan elérhető területek idegenforgalmi vonzerejét is.

Kapcsolódás más tervekhez

Európai Területfejlesztési Perspektívák

Széchenyi Terv

Országos Területfejlesztési Konceptió

Dél-Alföldi Régió Területfejlesztési Konceptiója és Programja

Dél-Alföld polgárainak egészségi állapot javítását szolgáló operatív program

Csongrád Megye Közoktatást Érintő Feladatellátási, Intézményhálózat Működtetési és Fejlesztési Terve

Csongrád megye kistérségeinek területfejlesztési koncepciói és programjai

Megyei K+F intézmények kutatási tervei

SZTE-Szeged Megyei Jogú Város Technológiai Transzfer Centrum program

Településfejlesztési koncepciók

3.2. FEJLESZTÉSI PROGRAM

A TÉRSÉGI CENTRUMOK KÖZÉPFOKÚ ELLÁTÓ INTÉZMÉNYEINEK, FUNKCIÓINAK FEJLESZTÉSE

A program célja

Kiegyensúlyozott összehangolt térségi humán szolgáltatások biztosítása, és az ahhoz történő hozzájárulás feltételeinek javítása, a szolgáltatások tartalmi modernizációja, a gazdaság munkaerőigényeinek minél magasabb szintű kielégítése.

A program tartalma (a megvalósítás mechanizmusa)

Csongrád megye történelmi városainak középfokú ellátó szerepe a humán szolgáltatások terén is meghatározó, magas színvonalú. E szerep szinten tartása, fejlesztése alapfeltétele a szolgáltatások elérhetőségében kívánt előrelépésnek. Ebben az oktatás-képzés és az egészségügyi ellátás fejlesztése mellett komoly figyelmet kell fordítani a szociális intézményi ellátásokra (idősek, fogyatékosok, hajléktalanok, szenvedélybetegek, pszichiátriai gondozottak), továbbá a kulturális szolgáltatások bővítésére, a közművelődési, közgyűjteményi intézmények működési feltételeinek javítására is.

3.2.1. alprogram

Az oktatás és képzés középfokú intézményrendszerének területi összehangolása, a tartalmi modernizáció elősegítése

A mind minőségi, mind szerkezeti paramétereit tekintve színvonalas, ugyanakkor jelenleg túlcentralizált megyei középfokú oktatási rendszer – tekintettel a csökkenő tanulólétszámmra és a növekvő kapacitásra – már rövid távon szükségessé teszi az ellátás területi struktúrájának és szakmai szerkezetének megyei szintű összehangolását. Ebben kiemelt szerepe van a megyei önkormányzat és a megyei jogú városok által elkészített közoktatást érintő feladatellátási, intézményhálózat- működtetési és -fejlesztési tervnek. Az elfogadott tervek összehangolása, folyamatos felülvizsgálata, az érdek-konfliktusok kezelésének mechanizmusa, a megye oktatási, szakképzési rendszerének jövőbeni fejlődése szempontjából kiemelt jelentőségű. Az összehangolt és kiegyensúlyozott területi ellátás tartalmi fejlesztése során segíteni kell az országos szintű kezdeményezések (pályatanácsadás, minőségbiztosítás, hátrányos helyzetűek oktatási integrációja) minél sikeresebb adaptációját megyei, helyi megvalósítását is.

- Szeged középfokú oktatásának fejlesztésekor a városban és közvetlen környezetében jelentkező igények kielégítése mellett elsősorban a speciális – megyei, illetve regionális szinten egyedi – szakképzésekre és a magas színvonalú továbbtanuláshoz orientált képzésekre, nem pedig a mennyiségi képzésre kell fektetni a hangsúlyt.
- A megye többi városának középfokú oktatási szerepe mind a közismereti, mind a szakmai képzés tekintetében meghatározó. E szerep szinten tartása, vagyis a képzési kapacitás feltöltése, illetve szerkezeti modernizálása összességében a megyei középfokú oktatási szolgáltatások tartalmi színvonalának emelkedését eredmé-

nyezi. A területi összehangolás és a szerkezeti modernizáció az egymás konkurenseiként megjelenő intézmények közötti folyamatos egyeztetetés intézményesülését kívánja. E munkában részt kell venniük a munkaadói szervezeteknek, kamaráknak, a munkaügyi központnak és az átképzéssel foglalkozó intézményeknek is. A konzultációs szervezet – követve a megfogalmazott célokat – konkrét javaslatokat tehet az intézményfenntartóknak és a fejlesztési, pályázati forrásokat elosztó szervezeteknek.

- A helyi gazdaság fejlesztése és munkaerőigényének kielégítése, a kisvárosi szakképzési bázisok versenyképességének erősítése érdekében javítani kell az intézmények felszereltségét, különös tekintettel az informatikai eszközökre és a technológiai színvonal biztosítására. A kisvárosi szakképzési intézményrendszert alkalmassá kell tenni a munkaerő-piaci képzés feladatkörére is. A megyei pályázati források (megyei közalapítvány forrásai, decentralizált szakképzési támogatások) elbírálásakor e szempontokat kiemelten kell figyelembe venni.

3.2.2. *alprogram*

A megye fekvő- és járóbeteg-ellátásának fejlesztése, a rendszer belső szerkezetének arányosabbá tétele, összehangoltságának biztosítása, megyei egészségfejlesztési, házi szakápolási és egészségügyi korszerűsítési kezdeményezések támogatása

A közép fokú egészségügyi ellátásban a középtávú fejlesztések során – a falusi, és tanya településeket, illetve a szociálisan kedvezőtlenebb helyzetben lévő társadalmi csoportokat előtérbe helyezve – az esélyegyenlőség megteremtésére kell koncentrálni, ami a fekvőbeteg-szakellátás szerkezeti átalakulásával és a járóbeteg-szakellátás egyes részeinek lakossághoz közelebb kerülése révén valósulhat meg.

- Növelni kell a klinikák, kórházak, rendelőintézetek kihelyezett, időszakos szakrendeléseinek számát, fejleszteni kell a mozgó szakorvosi szolgálatokat, különösen a megye keleti részében a makói kistérségben és a megye nyugati részén a mórakövi kistérségben, másrészt kezdeményezni kell csoportpraxisok létrehozását. A csoportpraxisok az esélyegyenlőség kiszélesítésén túl jelentősen csökkentik a szakellátás költségeit, feloldják a háziorvosok elszigeteltségét, javítják az egészségügyi alapellátás és a szakellátás közti kommunikációt.
- A lehető legrövidebb időn belül fel kell mérni, hogy mely szakmáknál van igény és lehetőség kihelyezett időszaki szakrendelések létrehozására. A járóbeteg-szakellátás területén szükséges fejlesztések koordinálását egy megyei egészségügyi egyeztető fórum létrehozása nagyban segítené. A kihelyezett szakrendelések zavartalan működését egy, a háziorvosok és a szakorvosok közötti konzultációs rendszer biztosíthatja.

Ma Csongrád megyében is igen magas azoknak a megbetegedéseknek a száma, amelyek az elsődleges és másodlagos prevenció eszközeivel megelőzhetők, illetve elkerülhetők lennének, ezért a megye prevenciós rendszerének továbbfejlesztése kiemelt feladat.

- Ez elsősorban a népesség szemléletének megváltozását kívánja (egészséges életmód, egészségkultúra). A szemléletformálás és a szükséges ismeretek átadása egészségfejlesztő kampányok keretében valósulhat meg. A kampányok elsősorban egészségügyi propagandaanyagok, reklámok készítéséből, terjesztéséből, továbbá olyan rendezvények, televízió- és rádióműsorok szervezéséből állhatnak, melyek célirányosan (a kiemelten veszélyeztetett csoportokra koncentrálva) hívják fel a figyelmet az egészséges életmódra.
- A betegségek megelőzése, időben való felismerése céljából kiemelt feladat a szűrések, szűrővizsgálatok számának növelése. A szűrések eredményessége egészségügyi propagandával, illetve a gondozóintézeti hálózat fejlesztésével lényegesen javítható.

A megye sürgősségi ellátása hatékonyabbá tehető a rendszer egységesítésével, mely magában foglalja a teljes mentési láncot: a háziorvosi rendelők alkalmassá tételét a szakrendelésekkel történő kommunikációra (Internet-kapcsolat, EKG-faxrendszer), a háziorvosok továbbképzését, az ügyeleti rendszer és a mentőszervezet munkájának összehangolását, sürgősségi betegfelvételi osztályok létesítését, a légi mentés továbbfejlesztését, a rohamkocsik személyzetének továbbképzését, felszerelésük javítását.

3.2.3. alprogram

Az egészségügyi és szociális ellátások összehangolt fejlesztése az idősgondozásban, a mentális zavarok kezelésében, a szenvedélybeteg, fogyatékosok, pszichiátriai gondozottak ellátásában és az öngyilkosság megelőzésében

A lakosság kedvezőtlen korösszetétele, előregedése, a krónikus betegségek gyakoriságának növekedése igényli a tartós betegápolás fejlesztését a megyében mind az ápolási otthonok bővítésével, mind a már meglévő intézményekben ápolási osztályok létrehozásával. A fejlesztéseknek különösen a megye előregedő térségeiben kell realizálniuk.

A mentális problémák kezelésében, megelőzésében fontos feladat hárul a civil szerveződésekre, a karitatív csoportokra, az egyházakra. E tevékenységek összehangolása és kiemelt támogatása a kiépülő terápiás ellátó rendszer és a rehabilitációs, utógondozó szolgáltatások párhuzamos fejlesztésével hatékony védelmet jelenthet szenvedélybetegségekkel szemben. A rehabilitáció felkarolása és a csökkent munkaképességűek foglalkoztatása célirányos beavatkozásokat kíván. A megyei foglalkoztatási támogatások nyújtásakor kiemelt figyelmet kell fordítani a fogyatékosok integrációjának segítésére.

Az öngyilkosságok számának csökkentése érdekében krízistelefon-vonalak, lelkisegély-szolgálat fenntartása, felvilágosító és tájékoztató kampányok szervezése, a pszichiátriai szakrendelésekhez való hozzáférés lehetőségének javítása szükséges. A program eredményességét nagyban segítené egy munkacsoport létrehozása, mely az

adott területtel foglalkozó szakemberek mellett a tájékoztatásban résztvevő szereplők (oktatási intézmények média) bevonásával jönne létre.

Felelős szervezetek	<i>Csongrád Megye Közoktatási Közalapítványa</i> – az oktatás területi összehangolása, az érdekkonfliktusok kezelése, információ-közvetítés, az elfogadott fejlesztési terveknek megfelelő finanszírozás gyakorlata <i>Csongrád Megyei Önkormányzat, érintett városi önkormányzatok</i> – koordináció, információ-közvetítés, igények felmérése, közvetlen szolgáltatás <i>Kórházak</i> – koordináció, információ-közvetítés
Résztvevő intézmények	Csongrád Megyei Területfejlesztési Tanács Megyei jogú városi önkormányzatok Városi önkormányzatok Csongrád Megyei Munkaügyi Központ Kamarák, munkaadói szervezetek Szegedi Tudományegyetem Országos Egészségbiztosítási Pénztár Csongrád Megyei Egészségbiztosítási Pénztár Állami Népegészségügyi Tisztiorvosi Szolgálat (ANTSZ) megyei és városi intézetei Nemzeti Szakképzési Intézet OKÉV Dél-alföldi Területi Iroda Egészségügyi intézmények Országos Mentőszolgálat Csongrád Megyei Szervezete Dél-alföldi Regionális Fejlesztési Tanács Egészségügyi Menedzsment Oktatási Munkacsoport SZOTE DAREK Kht. Orvosi Kamara Betegszállítással foglalkozó vállalkozások Kórházszövetség PROGRESS Vállalkozásfejlesztési Alapítvány BRMKK Oktatási intézmények Vállalatok, vállalkozások, vállalkozó orvosok, fogorvosok OM, SZCSM, EüM Szociális intézmények Civil szervezetek, karitatív szervezetek
Pénzügyi források	Központi költségvetés beruházási kerete Kormányzati cél- és címzett támogatások (BM) Vidékfejlesztési Célelőirányzat (Célprogramok) (VFC) Területfejlesztési Célelőirányzat (TFC) Területi Kiegyenlítést Szolgáló Fejlesztési Célú Támogatások (TEKI) Céljellegű Decentralizált Támogatás (CÉDA) Felsőoktatási-fejlesztési célelőirányzatok (FEFA) Phare-programok, TEMPUS Program, Világbank forrásai Alapítványok (MVA, Soros Alapítvány stb.) Csongrád Megye Közoktatási Közalapítványának forrásai Minisztériumi források (OM, SZCSM, EüM, NKÖM)

	Fogymatékosok Közalapítványa Munkaerő-piaci Alap A szakképzési alaprészt decentralizált kerete A programokban érdekelt szervezetek saját forrásai OMFB OEP forrása Önkormányzatok forrásai
Eredmények, eredménymutatók	Az oktatott szakmák számának alakulása városonként Az oktatás felszereltségének javulása, tárgyi eszközeinek bővülése Az érettségi utáni szakképzésben és post-secondary képzésben résztvevők számának növekedése A pályakezdő munkanélküliek aránya Születéskor várható átlagos élettartam Öngyilkossági ráta mind a megyében, mind a kritikus településeken Szűrővizsgálatok számának növekedése Ágykihasználtság változása Mentési idő alakulása Egészségügyhöz kapcsolódó vállalkozások (ipar, kereskedelem, turizmus) száma Az alkohol, cigaretta és más függőséget okozó anyagok fogyasztásának alakulása A krónikus betegségből származó rokkantak száma Gyógyszerfogyasztás változása Csoportpraxisok számának emelkedése Krónikus és ápolási ágyak és ápolási otthonok ágyszámának növekedése Az egészségi állapot javítását, a betegségmegelőzést célul tűző civil szervezetek számának növekedése a megyében A sportrendezvények, egészségügyi kampányok száma

Legfontosabb hatások

A középfojú humán szolgáltatások területi rendszerének összehangolása egyrészt növeli a hatékonyságot, így forrásokat szabadíthat fel az ellátás tartalmi modernizációja, színvonalának javítása számára, másrészt a hozzájárás feltételeinek kiegyenlítésével segítheti az elmaradott térségek felzárkóztatását, azok kedvezőtlen demográfiai jellemzőinek enyhítését, s az életfeltételek és a társadalom mentális állapotának lényeges javulását eredményezheti. Az ellátások színvonalának emelkedése a munkaerő képzettségi szintjét javítja, így az elhelyezkedési esélyeket növeli, miközben fontos tartalékokat szabadít fel a gazdaságfejlesztés számára, illetve a társadalom egészségi állapotának javításával, a prevenció kiterjesztésével a kiesett táppénzes napok száma, továbbá a költséges ellátások aránya jelentősen csökkenthető. Az egészséges életmód fontosságát hangsúlyozó szemlélet elterjedése az egészséges környezet iránti igény növekedésével a környezetbarát technológiák elterjedése, a környezetvédelem fontossága még hangsúlyosabbá válhat.

Kapcsolódás más tervekhez

Európai Területfejlesztési Perspektívák

Országos Területfejlesztési Koncepció

Dél-Alföldi Régió Területfejlesztési Konceptiója és Programja

Dél-Alföld polgárainak egészségi állapot javítását szolgáló operatív program

Csongrád Megye Közoktatást Érintő Feladatellátási, Intézményhálózat Működtetési és Fejlesztési Terve

Csongrád megye kistérségeinek területfejlesztési koncepciói és programjai

Településfejlesztési koncepciók

3.3. FEJLESZTÉSI PROGRAM

AZ ALAPELLÁTÁS TELEPÜLÉSI RENDSZEREINEK STABILIZÁLÁSA

A program célja

A helyi közösségek életminőségének javítása a területi és társadalmi hátrányok csökkentése érdekében.

A program tartalma (a megvalósítás mechanizmusa)

Az elmúlt évek változásai következtében folyamatosan növekvő területi és társadalmi különbségek mérséklésében, a szociálisan veszélyeztetett társadalmi csoportok és a társadalom periferiájára szoruló arányának csökkentésében kiemelkedően fontos szerepe van az egészségügyi, a szociális, a kulturális, az oktatási ellátásoknak és a hozzá kapcsolódó intézményrendszer területi elhelyezkedésének. Ennek értelmében az alapellátás minden területén kiemelt szerepet kell kapnia a megelőzésnek, az egészséges életmód – ezzel összefüggésben a környezeti tudatosság – kialakításának, a mentális állapot javításának, a műveltségi, nyelvismereti szint emelésének, a közösségi kezdeményezések támogatásának.

3.3.1. alprogram

Korszerű ellátási-gondozási módszerek meghonosítása

Az alapfokú szolgáltatások területén már rövid távon segíteni kell a korszerű ellátási-gondozási módszerek elterjedését.

- A családsegítés és a gyermekvédelem összekapcsolása, a védőnői hálózat szerepének erősítése nagyban segítheti a szociális és mentális problémák időben történő kiszűrését és a szükséges ellátások biztosítását. Ennek érdekében meg kell erősíteni és anyagilag is támogatni kell az oktatási intézmények ifjúság- és gyermekvédelmi tevékenységét (étkeztetés, tanügyi támogatások, segélyek, rendszeres iskolai orvosi vizsgálatok, szűrések, tanácsadás a szülőknek és a tanulóknak egyaránt).
- Az ágazati információk összekapcsolása és a segítő munka komplexitásának bővítése a párhuzamos kapacitások kiszűrése miatt lényegesen csökkentheti a költségeket és növelheti az ellátás hatékonyságát (házi gondozás, betegellátás: home-care).
- A tanulási zavarok korai kiszűrése, a fejlesztő pedagógia minél szélesebb körben való alkalmazása, a pedagógiai szakszolgálatok prevenciós jellegű tevékenységének kiterjesztése és az ezekhez kapcsolódó célirányos beavatkozások érdemben növelhetik az esélyegyenlőséget, segíthetik a pályaválasztást.

3.3.2. alprogram

Az alapellátás minőségi paramétereinek javítása az egészségügyben

- A megyében a túlfejlesztett szakellátás további mennyiségi fejlesztése helyett az alapellátás mennyiségi és minőségi fejlesztése, a „befejezett ellátás” megvalósítása kell, hogy előtérbe kerüljön. Az alapellátásban kiemelt a megelőzés, a befejezett ellátás, a rehabilitáció, a kiemelt halálokoknál a betegségek korai felismerése, a pszichoszociális és mentális problémák felismerése.
- Növelni kell az alapellátás színvonalát optimális lakosságszámú körzetek kialakításával, a háziorvosi rendelők műszerezettségének javításával, a háziorvosok és védőnők továbbképzésével.
- A legfontosabb a háziorvosi műszerpark korszerűsítése, a háziorvosi rendelők bekapcsolása az egységes egészségügyi informatikai rendszerbe.
- Növelni kell a körzeti betegápolók és a védőnők számát a településeken, ami foglalkoztatási eszközökkel lehetséges, így a fő szerep a települési önkormányzatoknak jut. A háziorvosokat anyagilag is ösztönözni kell a házi gyermekorvosi szakvizsga megszerzésére.

3.3.3. alprogram

Közösségi szociális kezdeményezések támogatása a társadalom periferiájára sodródott, hátrányos helyzetű csoportok végleges leszakadásának korlátozására

Az elmúlt évek társadalmi-gazdasági változásai következtében nőtt a társadalom periferiájára sodródók, a súlyosan hátrányos helyzetű csoportok, a végleges leszakadással veszélyeztetettek száma és aránya. A hátrányok halmozott jelentkezése célirányos, kiemelt odafigyelést kíván a cigányok, az elmaradott települések tartós munkanélküliei, a deviancia felé sodródó fiatal munkanélküliek és a hátrányos helyzetű, elmaradott tanulás területek idős lakossága esetében. E csoportok önszerveződési, érdekérvényesítési képessége rendkívül csekély, így helyzetük javításában a külső kezdeményezés elengedhetetlen.

A problémák kezelésében a legelső lépést az önszerveződés elősegítése, a helyi közösségi kezdeményezések kiemelt támogatása jelenti (infrastruktúra, programok, rendezvények, információ stb). Ezt követheti a közösségfejlesztés segítése, majd speciális helyi képzési, foglalkoztatási programok meghonosítása (összefüggésben a 3.4. programban foglaltakkal).

A cigányok és a fiatal munkanélküliek integrációs esélyeinek alakulásában meghatározó szerepe van az alapfokú oktatásnak, így e területek iskoláinak fejlesztése (infrastrukturális feltételek javítása, eszközellátás kiemelt biztosítása, tartalmi modernizáció segítése, speciális képzési programok meghonosítása) kiemelt feladat.

Felelős szervezetek	<i>Kistérségi társulások</i> – a tevékenységek összehangolása, információ közvetítés, igények felmérése, <i>Települési önkormányzatok</i> – koordináció, információ közvetítés, közvetlen szolgáltatás
Résztvevő intézmények	Csongrád Megyei Területfejlesztési Tanács Csongrád Megyei Önkormányzat Csongrád Megyei Egészségbiztosítási Pénztár Állami Népegészségügyi Tisztiorvosi Szolgálat (ANTSZ) megyei és városi intézetei Csongrád Megyei Közoktatási Közalapítványa Csongrád Megyei Munkaügyi Központ BRMKK Egészségügyi intézmények, Orvosi Kamara Oktatási, szociális és közművelődési intézmények Vállalatok, vállalkozások Háziorvosok, gyermekorvosok, fogorvosok Civil szervezetek, karitatív szervezetek, egyházak Települési kisebbségi önkormányzatok
Pénzügyi források	Kormányzati cél- és címzett támogatások (BM) Vidékfejlesztési Célelőirányzat (Célprogramok) (VFC) Területfejlesztési Célelőirányzat (TFC) Területi Kiegyenlítést Szolgáló Fejlesztési Célú Támogatások (TEKI) Céljellegű Decentralizált Támogatás (CÉDA) Phare-programok, TEMPUS, Világbank források Alapítványok (MVA, Soros Alapítvány stb.) Csongrád Megyei Közoktatási Közalapítványának forrásai Munkaerő-piaci Alap, az OFA forrásai Minisztériumi források (OM, SZCSM, EüM, NKÖM) Fogyatékosok Közalapítványa A programokban érdekelt szervezetek saját forrásai Önkormányzati források OEP forrása
Eredmények, eredménymutatók	A népesség átlagos iskolai végzettségének javulása A pályakezdő munkanélküliek arányának alakulása Az aktivitási ráta növekedése Munkanélküliségi ráta csökkenése Az átképzésben résztvevők száma A kihelyezett felzárkóztató jellegű képzésekben résztvevő munkanélküliek száma Az átképzésben résztvevők között az új képesítéssel egy éven belül elhelyezkedők aránya Az aktív foglalkoztatáspolitikai eszközök felhasználásának területi struktúrája A szociális alapellátásban részesülő személyek száma Az otthonápolásban érintettek száma A táppénzes napok száma Háziorvosi praxisok száma Megyén kívülről érkező betegek száma a felsőfokú intézményekben

Legfontosabb hatások

A helyi alapellátások fejlesztésének legfontosabb hatása az ott élők életminőségének javulása lehet, ami többek között csökkenti az elvándorlást, korlátozza a társadalmi szegregációt, javítja a hátrányos helyzetű fiatalok esélyeit. Áttételes hatása a helyi társadalmi-gazdasági élet minden területén érzékelhető.

Kapcsolódás más tervekhez

Országos Területfejlesztési Konceptió

Dél-Alföldi Régió Területfejlesztési Konceptiója és Programja

Dél-Alföld polgárainak egészségi állapot javítását szolgáló operatív program

Csongrád Megye Közoktatást Érintő Feladatellátási, Intézményhálózat Működtetési és Fejlesztési Terve

Csongrád megye kistérségeinek területfejlesztési koncepciói és programjai

Csongrád megye és kistérségeinek agrár- s vidékfejlesztési programjai

Településfejlesztési koncepciók

3.4. FEJLESZTÉSI PROGRAM
A FOGLALKOZTATÁSI ESÉLYEK JAVÍTÁSA
AZ AKTÍV FOGLALKOZTATÁSPOLITIKA KIEMELT KEZELÉSÉVEL
ÉS A KÉPZÉSI-ÁTKÉPZÉSI-TOVÁBBKÉPZÉSI RENDSZER FEJLESZTÉSÉVEL

A program célja

A gazdaság munkaerő-szükségletét magas színvonalon kielégíteni képes szakképzési rendszer kialakítása, a szakképző intézmények és a gazdasági szereplők közötti kapcsolatok erősítése, a pályakezdők és az átképzett munkanélküliek elhelyezkedési esélyeinek javítása.

A program tartalma (a megvalósítás mechanizmusa)

3.4.1 alprogram

Munkaerő-piaci igényekre épülő szakképzési rendszer kialakítása

Az iskolarendszerű képzés, szakképzés átalakulásának ütemét és alapvető céljait elsősorban országos jogszabályok határozzák meg. A megyei intézményrendszernek (képzési szerkezet, területi struktúra) azonban mindezek mellett összhangban kell lennie a helyi gazdaság munkaerőigényével, illetve követnie kell a gazdaságfejlesztés tervezett irányait is.

- Az intézményfenntartók képzési irányokat meghatározó döntéseinek előkészítése érdekében a munkaadókat tömörítő szervezetek, kamarák, továbbá a megyei munkaügyi központ, a munkaerő-piaci információk gyűjtésében továbbra is fontos szereppel rendelkező megyei KSH és a BRMKK bevonásával – kapcsolódva a regionális munkaerő-piaci információs rendszerhez – megyei szintű információs rendszer kialakítása szükséges.
- A gazdasági szerkezet változásai, a növekvő technológiai színvonal, az EU-csatlakozásra való felkészülés új ismereteket, mentalitást, képzettségeket és képességeket követel. A képzés elengedhetetlen tartalmi modernizációja, a változó igényeknek megfelelő, rugalmas, adaptív képzési, intézményi modell csak a munkaadók aktív közreműködésével érhető el eredményesen. Ezért a képző intézmények szintjén öröndetesen bővülő gazdasági kapcsolatok további erősítése mellett az egyes képzési irányok szintjén rendszeres konzultációs fórumok, egyeztetési mechanizmusok kiépítésére van szükség. E rendszeres fórumok a legfontosabb fejlesztési döntések előkészítésekor ún. megyei szakképzési tanácsá állhatnak össze.
- A iskolarendszerű szakképzés rugalmasságának növelése az érettségi utáni szakképzés arányának már rövid távon is lehetséges bővítésével biztosítható. Ez egyúttal megteremti a korai pályaválasztás korrigálásának lehetőségét is. E képzések esetén kiemelt feladat a gazdasági szereplők minél nagyobb arányban történő bevonása a gyakorlati képzésbe.

- A pályaválasztáshoz szükséges pontos, naprakész információk szervezett formában történő közvetítése (szülők, tanulók számára) lényegesen csökkentheti a gyermekekért folyó intézmények közötti kizáró versenyt és az ezzel automatikusan együtt járó manipuláció veszélyét.

3.4.2. alprogram

Rugalmas felnőttoktatási, továbbképzési és átképzési rendszer

A gazdaság munkaerő iránti igényének folyamatos kielégítése és az eredményes foglalkoztatáspolitikai érdekében már rövid távon fejleszteni kell a munkaerőpiac változásához rugalmasan alkalmazkodó felnőttoktatási, továbbképzési és átképzési rendszert. Az e feladat ellátásához szükséges intézmények többsége kiépült a megyében, területi elhelyezkedésüket, működésüket azonban mind tartalmi, mind módszertani szempontból korszerűsíteni kell. Az intézményrendszer jelen formájában nem alkalmas az egész életen át tartó tanulás igényeinek kielégítésére sem.

- A munkavállalói képzési és továbbképzési programok mellett növelni kell a munkáltatók számára nyújtott szolgáltatások (alkalmazottak továbbképzése többek között például új technológia bevezetése esetén, vezetői tréningek stb.) arányát. Megfelelő ösztönzők kidolgozásával e képzések volumene már rövid távon érdemben bővíthető.
- A vállalkozók számára nyújtott képzések, továbbképzések szinten tartása mellett meg kell teremteni az önképzés intézményesített feltételeit (előadások, szaktanácsadás, konzultációs lehetőségek, információ-szolgáltatás). Ebben kiemelt szerepet tölthet be a távoktatás. A távoktatási módszerek elterjedésének egyik problémája a szükséges informatikai eszközök hiánya, így többek között a teleház, az intelligens megye (város, település) programok konkrét gyakorlati lépéseivel párhuzamosan történhet ennek fejlesztése is.
- Az önképzés intézményes rendszerének kiépítése első lépésben feltételezi egy, a képzésekben közvetlenül is használható szakértői, tanácsadói hálózat kialakítását. E hálózat fontos bázisa lehet a képzések, továbbképzések egyre bővülő intézményrendszerének, illetve nagyban segítheti a felnőttoktatás tartalmi, módszertani megújulását is. A hálózat kiépítésével párhuzamosan történhet e szakemberek naprakész információkkal való ellátása és folyamatos továbbképzése.

3.4.3. alprogram

Az aktív foglalkoztatáspolitikai eszközök hatékonyságának javítása, a tartós munkanélküliek és a hátrányos helyzetű térségek foglalkoztatási problémáinak célirányos kezelése

A munkanélküliség megelőzését és az állástalanok elhelyezkedését segítő aktív eszközök (képzés, átképzés, bértámogatás, vállalkozóvá válás támogatása, közhasznú foglalkoztatás, rövidített munkaidejű foglalkoztatás támogatása) évek óta több százezer

munkanélkülit érintenek. Az elvégzett hatástanulmányok eredményei azt mutatják, hogy az e célra fordított közpénzek hasznosulása igencsak korlátozott. Azoknál a programoknál, ahol az aktív eszközökben érintettek elhelyezkedési mutatói kedvezőek, gyakran bebizonyosodik, hogy főképp olyanokat érintett az ellátás, akik eleve több eséllyel rendelkeztek az elhelyezkedésre. Különösen igaz ez az átképzés és a bértámogatással létesített munkahelyek esetében. Nem meglepő tehát, hogy az aktív eszközök arányának és az ebben érintett munkanélküliek számának növekedése ellenére folyamatosan nő azon munkanélküliek száma és aránya, akiknél közvetlenül fennáll a munka világából való tartós kizsorulás veszélye.

- A aktív foglalkoztatáspolitikai hatékonyságának növekedését segítheti a gazdasági szerkezetváltást szolgáló eszközök és a munkaerő-piaci pénzügyi források felhasználásának intézményesített koordinálása (területfejlesztési tanács, munkaügyi tanács, munkaügyi központ, képző intézmények).
- A munkanélküliség kezelésében a megye hátrányos helyzetű területein és a belső periferia községeiben a közmunka-programoknak továbbra is fontos szerepet kell kapniuk.
- Az átképzési programok között az alacsonyan képzett tartós munkanélküliek számára nyújtott kihelyezett felzárkóztató képzések arányát már rövid távon növelni kell. E feladat ellátásában a BRMKK-nak kiemelt szerepet kell vállalnia.
- Az önkormányzat, a képző szerv, a gazdálkodó szervezet, a munkaügyi központ összefogásával, összehangolt tevékenységével lényegesen növelhető a komplex képzési, foglalkoztatási programok hatékonysága.
- A tartós munkanélküliség kezelésében kiemelt támogatásban kell részesíteni azokat a helyi foglalkoztatási programokat, melyek a helyi szolgáltatások bővítését eredményezik, vagy egy-egy kisebb közösség számára hasznos tevékenységet nyújtanak. E támogatott programok a társadalmi összetartó erő fontos közegét jelenthetik (szerepük lehet a helyi közösség fejlesztésében is). Jellemzőik, hogy munkalehetőséget biztosítanak a munkaerőpiac hátrányos helyzetű csoportjai számára, ugyanakkor társadalmilag hasznos tevékenységet folytatnak, mert általában alacsony költségfekvésű szolgáltatásokat nyújtanak a nehéz anyagi helyzetben élőknek, vagyis új „kis helyi piacok” kibontakozását segítik elő. E kezdeményezések különösen sikeresek lehetnek az új termékek és szolgáltatások meghonosításában, főként az ökopiacok növekedésének ösztönzésében. A programok hosszabb időtávon önfenntartóvá válhatnak.
- Az aktív foglalkoztatási eszközök között fokozottan szükséges támogatni a távmunkával betölthető új álláslehetősége bővülését, a részmunkaidős foglalkoztatást és a csökkent munkaképességűek elhelyezkedését.

A munkanélküliség problémájának kezelésében és a munkanélküliek foglalkoztatásában közvetlenül érintett, érdekelt szereplők (települési önkormányzat, képző intézmény, gazdálkodó szervezet, munkaügyi központ) összefogásával, összehangolt tevé-

kenységével új, komplex átképzési-foglalkoztatási programokat kell bevezetni, meghonosítani.

Felelős szervezetek	<i>Csongrád Megyei Területfejlesztési Tanács</i> – koordináció, információ-közvetítés <i>Kistérségi társulások, települési önkormányzatok</i> – információ-közvetítés, közvetlen szolgáltatás <i>Csongrád Megyei Munkaügyi Központ</i> – koordináció, információ közvetítés, közvetlen szolgáltatás
Résztvevő intézmények	Csongrád Megyei Önkormányzat Csongrád Megyei Egészségbiztosítási Pénztár Állami Népegészségügyi Tisztiorvosi Szolgálat (ANTSZ) megyei és városi intézetei Nemzeti Szakképzési Intézet OKÉV Dél-alföldi Területi Iroda Egészségügyi intézmények Orvosi Kamara Helyi oktatási, szociális és közművelődési intézmények Vállalatok, vállalkozások Háziorvosok, gyermekorvosok, fogorvosok Civil szervezetek, karitatív szervezetek, egyházak Csongrád Megye Köznevelési Közalapítványa BRMKG Települési kisebbségi önkormányzatok
Pénzügyi források	Területfejlesztési és kiegyenlítési célleírányzat megyei decentralizált és központi része Phare-programok, TEMPUS, Világbank forrásai Alapítványok (MVA, Soros Alapítvány stb.) Csongrád Megye Köznevelési Közalapítványának forrásai Munkaerő-piaci alap Minisztériumi források (OM, SZCSM, EüM, NKÖM) Területfejlesztési Célleírányzat (TFC) Céljellegű Decentralizált Támogatás (CÉDA) A szakképzési alaprész decentralizált kerete A programokban érdekelt szervezetek saját forrásai Országos Egészségbiztosítási Pénztár forrása Önkormányzatok forrásai
Eredmények, eredménymutatók	A népesség átlagos iskolai végzettségének emelkedése A pályakezdő munkanélküliek aránya Aktivitási ráta javulása Munkanélküliségi ráta csökkenése Az átképzésben résztvevők száma A kihelyezett felzárkóztató jellegű képzésekben résztvevő munkanélküliek száma Az átképzésben résztvevők között az új képesítéssel egy éven belül elhelyezkedők aránya Az aktív foglalkoztatáspolitikai eszközök felhasználásának területi struktúrája A szociális alapellátásban részesülő személyek száma

	Az otthonápolásban érintettek száma A táppénzes napok száma Háziiorvosi praxisok száma Megyén kívülről érkező betegek száma a felsőfokú intézményekben
--	---

Legfontosabb hatások

A munkaerő-piaci információk összegyűjtése és folyamatos karbantartása lényeges mértékben javíthatja a szakképzés hatékonyságát, csökkentve ezzel a munkanélküliséget és az azzal együtt járó, elsősorban fiatal pályakezdőket fenyegető devianciákkal való veszélyeztetettséget. A hatékonyabban szervezett szakképzés országos szinten komoly forrásokat szabadíthat fel többek között a közoktatás, azon belül pedig a szakképzés tartalmi modernizációja számára. Hasonló hatásmechanizmusok írhatók le az aktív foglalkoztatáspolitikai eszközök hatékonyságának növekedése kapcsán is. A tartós munkanélküliek arányának csökkenése mindezek mellett lényegesen csökkentheti a hátrányos helyzetű térségek halmozottan jelentkező problémáit, ami legalább esélyt teremthet a végleges leszakadás megállításában.

Kapcsolódás más tervekhez

Széchenyi Terv

Országos Területfejlesztési Konceptió

Dél-Alföldi Régió Területfejlesztési Konceptiója és Programja

Csongrád Megye Közoktatást Érintő Feladatellátási, Intézményhálózat Működtetési és Fejlesztési Terve

Csongrád megye kistérségeinek területfejlesztési koncepciói és programjai

Településfejlesztési koncepciók

4. FEJLESZTÉSI PRIORITÁS A TÉRSÉGI KAPCSOLATOK ERŐSÍTÉSE; RÉGIÓÉPÍTÉS

Célok

Szeged kapu-szerepének kialakításával, különösen az országhatár menti térségek külső kapcsolatainak növelésével a Duna–Körös–Maros–Tisza Eurorégió kiépítésének segítése, hozzájárulva ezzel az Európai Unió csatlakozásra való felkészüléséhez.

Integrált városhálózat kiépítésével, a kistérségközi együttműködések elmélyítésével és kiterjesztésével aktív részvétel a Dél-Alföldi Régió megerősítésében, javítva ezzel a megye versenyképességét, növelve egy területileg kiegyensúlyozottabb gazdasági növekedés esélyeit.

Vállalkozói hálózatokkal, termelési kooperációval, kölcsönös érdekeken nyugvó területfejlesztési együttműködésekkel jellemezhető új típusú város-falu kapcsolatok kialakítása, a kistérségek integrációs erejének növelése, gyorsabb elérhetőséget biztosító közlekedési rendszer megteremtése s ezáltal a vidéki lakosság életkörülményeinek javítása.

Kistérségi összefogással megvalósított, a komplex vidékfejlesztés szerves részét képező hatékony tanyafejlesztés, hozzájárulva a kulturális és táji értékek megőrzéséhez.

Programok

4.1.

A Duna–Körös–Maros–Tisza Eurorégiós együttműködés erősítése

4.2.

A Dél-Alföldi Régió megszilárdítása tudatos megyei szerepvállalással

4.3.

A kistérségi együttműködések fejlesztése, társadalmasítása

4.4.

A helyi, kistérségi és megyei jelentőségű közlekedési összeköttetések fejlesztése

4.5.

A tanyás térségek speciális problémáinak kezelése

4.1. FEJLESZTÉSI PROGRAM

A DUNA–KÖRÖS–MAROS–TISZA REGIONÁLIS EGYÜTTMŰKÖDÉS ERŐSÍTÉSE

A program célja

Szeged kapu-szerepének kialakításával, különösen az országhatár menti térségek külső kapcsolatainak növelésével a Duna–Körös–Maros–Tisza Eurorégió kiépítésének segítése, hozzájárulva ezzel az Európai Unió csatlakozásra való felkészüléséhez.

A program tartalma (a megvalósítás mechanizmusa)

Csongrád megye jól felfogott érdeke, hogy kulcsszerepet vállaljon a régióépítés folyamatában. E szerepvállalás egyik iránya a DKMT Eurorégió stratégiai terve végrehajtásában való aktív részvétel, annak elsősorban a 2. (közigazgatási együttműködési), 4. (kommunikációs) és 5. (társadalmi-gazdasági szereplők együttműködési hálózatának kialakítása) alprogramjához alábbi módon történő kapcsolódással:

4.1.1. alprogram

Az eurorégiós együttműködés népszerűsítése, a kommunikációs tevékenység és hálózatok fejlesztése, a résztvevők körének bővítése

- Iskolarendszerű képzés, továbbképzés keretében (részben távoktatással) elsősorban a megye ifjúságának, politikusainak, köztisztviselőinek, vállalkozóinak, gazdasági menedzsereinek, ismeretterjesztésre alkalmas értelmiségi csoportjainak, civil szervezeteinek célszerű átadni az Európai Unióval, annak jogrendszerével, ágazati és regionális politikájával kapcsolatos ismereteket, ezzel szélesebb összefüggérendszerben megértetni az eurorégiós együttműködések előnyeit, az általuk elérhető források megszerzésének lehetőségeit. A végrehajtásban közreműködő szervezetek, középiskolák és felsőfokú oktatási intézmények együttműködésében, a hatékony munkamegosztás, a belső és megyén kívüli partneri kapcsolatok kialakításában is koordináló szerepet tölthet be a Szegedi Tudományegyetem Európai Tanulmányok Központja.
- Az Európai Unióval kapcsolatos információkat elsősorban a lakosság számára nyújtó szegedi Európai Információs Pont (EIP) és inkább a vállalkozói szférát megcélzó, a Csongrád Megyei Kereskedelmi és Iparkamara keretei közt működő Euro Info Centre (EIC) szolgáltatásai kiterjeszthetők a DKMT Eurorégió Szegeden működő állandó irodájával kialakított partneri kapcsolat révén (fejlesztési elképzelések, DKMT Eurorégió partnerkapcsolatai, pályázati úton megszerezhető támogatási források összegyűjtése stb.). Egy, a megyében élők, illetve tevékenykedők véleményének fogadására is alkalmas interaktív információs hálózat kialakításába – összhangban a 2.6. programmal – nemcsak a ma működő szervezeteket (kamarák, Progress Vállalkozásfejlesztési Alapítvány stb.) érdemes bekapcsolni. A meglévő intézményhálózat decentralizálása (pl. a szentesihez hasonló további EIP alközpontok, a kistelekihez hasonló EU-tájékoztató és szolgáltató irodák létrehozása,

teleházakhoz, falusi könyvtárakhoz, iskolákhoz kapcsolódó dokumentációs központok kialakítása), új intézmények alapítása (pl. Unió Agrárinformációs Központ) része a program megvalósításának.

- A DKMT Eurorégió kommunikációs programja szellemében valósulhat meg a média segítségével történő eurorégiós tájékoztatás – minőségi, területi kiterjesztést érintő – fejlesztése (közös eurorégiós oldalak megjelenése a helyi és a megyei napilapokban, újságokban, az EURORÉGIÓ magazin magyar nyelvű kiadása, on-line hírlevél kiadása, tájékoztatás a helyi rádiókban, televíziókban stb.). Települési és megyei szinten is fel kell vállalni a DKMT Eurorégió térségében a médiakapcsolatok kialakítását/javítását (műsorcserek, közös műsorok az egyes rádió- és tévéstudiók között).
- A különböző tájékoztatást, képzést biztosító rendezvények egyben a közvetlen párbeszéd, a partnerkapcsolat-építés eszközei is. Itt kiemelt jelentőséget kapnak az – elsősorban a kamarák, a Progress Vállalkozásfejlesztési Alapítvány által szervezett – üzletember-találkozók, gazdasági konferenciák, kiállítások, a közös pályázati projektek előkészítését segítő tájékoztatások; a gazdasági szereplők mellett a köztisztviselők számára szervezett uniós információk és szaknyelv megismerését segítő előadássorozatok, nyelvtanfolyamok, tanulmányutak. A civil szövetségek (pl. a Dél-magyarországi Civil Szervezetek Szövetsége) egyeztetési fórumai, nemzetközi rendezvényei a közösségfejlesztésen túl a régióépítésre is jól használhatóak.

Csongrád megye régióépítésben vállalt kulcsszerepének másik iránya a földrajzilag központi helyzet kiaknázásával, a kölcsönös érdekeket szem előtt tartó kezdeményezésekkel és – a 2.2. programmal összhangban lévő – aktív megyei marketingpolitikával egyfajta „kapu-szerep” elérése a DKMT Eurorégióban az alábbi alprogramok segítségével:

4.1.2. alprogram

Az eurorégiós együttműködés keretében végrehajtható megyei fejlesztési irányok meghatározása, tervegyeztetés, a forrásszerző képesség erősítése

A DKMT stratégiai terve 3. (fejlesztési tervek integrálása) és 6. (az Eurorégió forrásszerző képességének erősítése) alprogramjához kapcsolódva, az Eurorégió munkaszervezetében lebonyolított egyeztetési eljárással, a lehetséges partnerkapcsolatok számbavételével kerülhetnek meghatározásra a megye területfejlesztési koncepciójának azon legfontosabb fejlesztési irányai, melyek két- vagy többoldalú érdekeket szolgálnak és eurorégiós együttműködés keretében elérhető fejlesztési forrásokat céloznak meg. Kiindulópontként ilyenek lehetnek:

- az infrastruktúra-fejlesztés terén kiemelten a közlekedési törzshálózatok fejlesztésére, nemzetközi összeköttetések javítására szolgáló 2.4. program számos projektje, további lehetőségeket kínálva a 2.5., 2.6. és az új kishatárforgalmi átkelők révén a 4.4. program;

- a gazdaságfejlesztés terén első renden a külgazdasági kapcsolatok erősítését célzó 2.1. program, bizonyos elemeiben a megye gazdasági szerkezetének megújítását szolgáló 1. fejlesztési prioritás valamennyi programja, részben a 2.2. és 2.3. program;
- az egészséges emberi környezet biztosítása érdekében az erre szolgáló 5. fejlesztési prioritás programjai közül kiemelten a vízgazdálkodással (5.1.), valamint az ökológiai hálózat fejlesztésével és a természeti értékek védelmével foglalkozó (5.3.) program;
- a humán tőke fejlesztésének együttműködésében leginkább a 2.1., 3.1. és a 3.4. program.

4.1.3. alprogram

Szeged sikeres eurorégió-központtá válásának segítése

- Szeged a DKMT stratégiai terve 1. alprogramjának részeként folytathatja az Eurorégió regionális szervezetének kialakításában való közreműködését. Ennek továbbfejlesztését szolgálná a város Temesvárral és Újvidékkel indított kooperációja, a közös operatív iroda kialakítása, a nagyvárosok munkaszervezetbe vonásáért folytatott erőfeszítése.
- Kiaknázva s a megye többi települése javára is fordítva a városban lévő nemzetközi és regionális hatókörű intézmények jelenlétéből adódó lehetőségeket, Szegednek házigazda szerepet kell felvállalnia eurorégiós konferenciák, tapasztalatcserék, euroexpók, szakkiállítások szervezésében; egyetemi, kutatóintézeti cserekapcsolatai révén a humánerőforrás-fejlesztésben; az Európai Tanulmányok Központjában működő Európa-stúdiumok, DKMT-vel kapcsolatos oktatás, kutatás, dokumentációs tár, valamint a regionális médiaközpontok segítségével a kommunikációs program végrehajtásában.
- Megyei szerepvállalással érdemes azon infrastruktúra-fejlesztéseket támogatni, melyek a város gazdasági vonzását a környezetre kihatóan erősítik. Ilyen pl. az 1.1., a szolgáltatások fejlesztésére, a 2.5, a közlekedési törzshálózatok fejlesztésére, a 2.5., a szállítási és logisztikai szerepkör erősítésére irányuló program néhány eleme.

4.1.4. alprogram

Az országhatár menti kistérségek (elmaradott falvak) eurorégiós szomszédokkal folyó együttműködéseinek erősítése

Megyei támogatás nyújtását is indokoltta teszik azok a kistérségi programokhoz is igazodó nemzetiségi-kulturális, gazdasági, környezetvédelmi, az önkormányzatok, vállalkozók, civil szervezetek szintjén folyó együttműködések, illetve azokat szolgáló helyi fejlesztési projektek (pl. a Makói Vállalkozói Övezet 1.2. program szerinti fejlesztése, a 4.4. programhoz kapcsolódó kishatárforgalmi határátkelők kiépítése, informatikai háló-

zatok kiépítése, határ menti együttműködési irodák létrehozása), melyek hozzájárulnak a megye kapu-szerepének erősítéséhez is.

Az érintett kistérségek a kommunikációs programba (információs hálózatba) kapcsolódásukkal egyrészt mintaprojektekkel szolgálhatnak az eurorégiós együttműködésben érdekelt más megyei résztvevők számára – potenciális partnereket is „kínálva” – másrészt kiváló aktorai lehetnek a megyei marketingnek.

Felelős szervezetek	Csongrád Megyei Önkormányzat – a DKMT Eurorégió tagjaival való kapcsolattartás, érdekegyeztetés Duna–Körös–Tisza–Maros Eurorégió munkaszervezete – nemzetközi koordináció, információközlítés
Résztvevő intézmények	A DKMT Eurorégió területén működő külföldi és szomszédos megyei önkormányzati, gazdasági, civil szervezeti partnerek Csongrád Megyei Területfejlesztési Tanács Települési önkormányzatok Országos és települési kisebbségi önkormányzatok Kistérségi társulások Kistérség-fejlesztési megbízott, Vidékfejlesztési menedzser A megye országgyűlési képviselői A Progress Vállalkozásfejlesztési Alapítvány (alközpontjaival) Kamarák Csongrád Megyei Földművelésügyi Hivatal Minisztériumok (KM, FVM, GM, KVM, OM) Helyi Fejlesztések Közép-Európai Információs Hálózata Duna–Tisza Regionális Fejlesztési Rt ITD Hungary Dél-Magyarországi Civil Szervezetek Szövetsége VPOP, Határőrség Alsó-Tisza-vidéki Környezetvédelmi Felügyelőség Alsó Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóság Makói Vállalkozói Övezet munkaszervezete Ipari parkok munkaszervezetei Eurorégiós vegyes vállalatok, exportáló vállalatok, vállalkozások, szakmai érdekképviselők Földtulajdonosok, mezőgazdasági termelők Turisztikai nonprofit szervezetek (tourinform –irodák) Civil szervezetek, alapítványok Könyvtárak, művelődési központok, teleházak MTESZ szakmai szervezetei Felsőoktatási és kutatóintézmények Szegedi Tudományegyetem Európai Tanulmányok Központja Európai Információs Pont Euro Info Centre A megye középiskolái Internet- és kábeltévé-szolgáltatók Helyi, regionális és országos média

Pénzügyi források	Phare-programok, ISPA, SAPARD, Interreg programok, Világbank forrásai, EU 5. Keretprogram Területfejlesztési Célelőirányzat (TFC) Világbanki források Decentralizált területfejlesztési források Minisztériumi pályázatok (FVM, GM, BM, KVM, MÜM, OM, SzCsM) A Széchenyi Terv pályázatai OMFB ITD-Hungary, Corvinus Rt., MFTB Rt. forrásai Kereskedelmi banki források Kockázati tőketársaságok hitelei Alapítványok (Soros Alapítvány, MVA, Új Kézfogás Közalapítvány stb.) A Dél-Alföldi Régió forrásai Az önkormányzatok és kistérségi társulások saját tőkéje Vállalkozói tőke Intézmények belső fejlesztési forrásai
Eredmények, eredménymutatók	Megyei vállalkozások eurorégiós befektetései volumenének növekedése Külföldiek megyei befektetéseihez s az azokhoz kapcsolódó munkahelyek számának növekedése A megyei székhelyű vállalkozások exportteljesítményének javulása Az eurorégiós vegyesvállalatok számának növekedése Az eurorégiós – gazdasági, kulturális, környezetvédelmi – együttműködések számának növekedése Az eurorégiós partnerkapcsolatú, külföldi finanszírozású projektek számának növekedése Az eurorégiós képzések számának növekedése Az eurorégiós rendezvények számának és látogatottságának növekedése Szeged nemzetközi funkciójú intézményei, rendezvényei számának, igénybevételének növekedése Szeged és az eurorégiós centrumok eléréséhez szükséges idő csökkenése A szálláshelyek külföldi vendégforgalmának növekedése Marketing kiadványok számának növekedése Az eurorégiós információs hálózatok számának növekedése, információtartalmának bővülése A megye szereplésének növekedése az eurorégiós hírműsorokban Az eurorégió szereplésének növekedése a megyei, helyi médiában Az országhatár menti települések/kistérségek komplex fejlettségi mutatójának javulása A kishatár-átkelőhelyek évenkénti személyforgalmának növekedése

Legfontosabb hatások

Az Európai Unióhoz feltételezhetően eltérő időpontokban csatlakozó országok hármaskörének térségében fekvő Csongrád megye e sajátos geopolitikai helyzettel együtt járó társadalmi problémáit csökkentheti a DKMT térségére kiterjedő régióépítés. Az ennek keretében folyó együttműködések már rövid távon megtaníthatják a résztvevőket az Unió területi politika előnyeinek kihasználására, előiskolát jelenthetnek a partnerség és forráskoordináció elvének gyakorlati megvalósítására.

A gazdasági szakemberek, vállalkozók kommunikációja, ezzel külgazdasági kapcsolataik bővítése és elmélyítése hozzájárul a megye területfejlesztési alapcéljának hosszú távú megvalósulásához: nemzetközi versenyképességének javításához. Szeged eurorégiós központi intézményeinek fejlesztése, térszervező erejének erősítése nemcsak a város, de a megye tökevonzó képességét is növelheti, javítja a lakosság ellátását, ezzel életkörülményeit. Ugyanakkor a határon átnyúló kapcsolatok segítik a határmenti térségek kulturális, nyelvi, etnikai sokszínűségének megőrzését, oldják e területek periférikus helyzetét, dinamizálhatják gazdaságukat.

A szomszédos megyékkel közösen megvalósított környezet- és természetvédelmi, vízgazdálkodási együttműködés hozzájárulhat a térség biológiai sokszínűsége megőrzéséhez, lakói életkörülménye javításához, megteremtve a csupán tágabb környezetben értelmezhető fenntartható fejlődés feltételeit.

A DKMT Regionális Együttműködés megvalósulásának elmaradása hosszú távon számottevően szűkítheti a megye fejlesztéséhez elengedhetetlen források körét, ségényíti nemzetközi kapcsolatrendszerét, lassíthatja az Európai Unióba való integrálódását.

Kapcsolódás más tervekhez

A DKMT Eurorégió stratégiai terve

A DKMT romániai partnermegyéinek fejlesztési tervei

A szerb Köztársaság fejlesztési tervének Vajdaságra vonatkozó fejezetei

Magyar–Román Határmenti Térség Fejlesztési Konceptiója és Programja

Országos Területfejlesztési Konceptió

Széchenyi Terv

A Dél-Alföldi Régió Területfejlesztési Konceptiója és Programja

Békés Megye Területfejlesztési Konceptiója és Programja

Bács-Kiskun Megye Területfejlesztési Konceptiója és Programja

Szolnok Megye Területfejlesztési Konceptiója és Programja

Csongrád Megyei Marketing Stratégia (vitaanyag)

Csongrád megye agrár- és vidékfejlesztési programja

Csongrád megye kistérségeinek területfejlesztési koncepciói és programjai

Csongrád megye kistérségeinek agrár- és vidékfejlesztési programjai

4.2. FEJLESZTÉSI PROGRAM
A DÉL-ALFÖLDI RÉGIÓ MEGSZILÁRDÍTÁSA
TUDATOS MEGYEI SZEREPVÁLLALÁSSAL

A program célja

Integrált városhálózat kiépítésével, a kistérségközi együttműködések elmélyítésével és kiterjesztésével aktív részvétel a Dél-Alföldi Régió megerősítésében, javítva ezzel a megye versenyképességét, növelve egy területileg kiegyensúlyozottabb gazdasági növekedés esélyeit.

A program tartalma (a megvalósítás mechanizmusa)

A megyei területfejlesztési koncepció elfogadás óta elkészült a Dél-Alföldi Régió Területfejlesztési Koncepciója és Stratégiai Programja, kijelölve azokat a fejlesztési irányokat, programelemeket, melyekhez Csongrád megye is csatlakozhat, s amelyekhez elemi érdeke is, hogy csatlakozzon. A kölcsönös előnyök elvét betartva, saját hasznát a megye az alábbi fejlesztések révén találhatja meg e regionalizációban.

4.2.1. alprogram

A régióépítést szolgáló marketingben és érdekegyeztető mechanizmusban való aktív szerepvállalás

- Kapcsolódva a Dél-Alföldi Régió Területfejlesztési Koncepciója (továbbiakban: *régió-koncepció*) 1.1. fejlesztési irányához – összhangban a megyei területfejlesztési stratégia 2.2. programjával –, részt kell vállalni a „régiótudat” és régiómarketing formálásában. Az iskolarendszerű, valamint a munkaerő-piaci képzés, a vállalkozóknak, civil szervezeteknek tartott tanfolyamok, előadássorozatok, fórumok lehetőségeit felhasználva, továbbá a megyei média útján terjeszthetők a Dél-Alföldre vonatkozó – a régiók Európájának ismeretanyagába ágyazott – tananyagok, információk, ugyanakkor feltárhatók a megye területfejlesztési szereplői által Csongrád megye érdekeiről és szerepeiről megfogalmazott vélemények. Támogatni kell a regionális összefüggésben tervezett megyei marketing-projektek, ugyanakkor házigazdaszerpet vállalva regionális rendezvények szervezésében, azokon a megyéről szóló ismereteket is terjeszteni kell.

A gazdasági szereplőket összefogó szervezetek, illetve a területfejlesztésben érdekelt civil szervezetek, kistérségi társulások, önkormányzatok bevonásával – az Internetben rejlő lehetőségeket is kihasználva – pályázatfigyelő, a különböző projektekhez partnert kereső, forrásfeltáró megyei fórumok szervezhetőek. Az ennek érdekében kialakított hálózatok fontos biztosítékai a program megvalósulásának.

- A DATTE, DARIB, DAREK, DARMi mellett érdemes a megyének további regionális ágazati szervezetek (pl. az oktatás, a környezetvédelem területén), valamint – a régió-koncepció 4.6. fejlesztési irányához kapcsolódva – civil szervezeti hálózatok kialakítását kezdeményezni, amelyek szélesebb körű társadalmi megalapozottságot

biztosítanak a regionális fejlesztések döntési mechanizmusában. Fenti szervezetek megyei tagjai, illetve további szakmai-társadalmi csoportok részvételével a Csongrád Megyei Területfejlesztési Tanács, továbbá a Dél-alföldi Regionális Fejlesztési Tanács munkaszervezete helyzetfeltáró munkával, majd a régió hasonló területfejlesztési szereplőinek részvételével szervezett érdekegyeztető találkozókra segíthet egyeztetett szakmai érvekkel szolgálni a kormányzati kompetenciába tartozó területfejlesztési programok felgyorsításáért folyó versenyben. Csongrád megye régió belüli központi fekvése következtében saját közlekedésfejlesztésre, vízgazdálkodásra, természet- és környezetvédelemre irányuló (2.4., 5.1., 5.3.) programjai számos elemét csatornázzhatja be a regionális fejlesztési stratégiába (pl. a régió-koncepció 1.2., 2.1., 2.5., 4.4. fejlesztési irányai) legalább az egyik szomszédos megyéből „érdektársat” találva a megvalósítás sürgetéséhez.

4.2.2. alprogram

A megyehatáron átnyúló kistérségi együttműködések kiterjesztése

A Dél-Alföldi Régió megszilárdításában kiemelt szerepe van a kistérségeknek, hiszen a régióban egyedülálló módon Csongrád megye valamennyi kistérségi területfejlesztési társulásának területe határos valamely megyén kívüli dél-alföldi hasonló társulásával. A határon átívelő kapcsolatokban úttörő szerepet tölthetnek be a nem csupán egy megyéből tagokat toborzó társulások. Az általuk kezdeményezett projektek közül elsősorban azok integrálódhatnak ebbe az alprogramba, amelyek hozzájárulnak az elmaradott kistérségekben egy diverzifikált gazdaság kialakításához, a megyehatár menti perifériák mielőbbi felszámolásához (pl. a Csongrád–Bugac–Ópusztaszer Térségi Idegenforgalmi Társulás idegenforgalom fejlesztésére irányuló, a Homokháti Önkormányzatok Kistérségi Területfejlesztési Egyesület vagy a Marosháti Településszövetség termelési integrációt segítő projektjeihez).

A támogatandó együttműködési formák közé tartoznak a megyehatár mindkét oldaláról tagokat toborzó további szervezetek, mint pl. a mezőgazdasági felvásárlási-értékesítési szervezetek/szövetségek, melyek a régió-koncepció 3.1. fejlesztési irányában javasoltak szerint hálózattá szerveződve további piaci szereplőkkel, szakmai szervezetekkel, önkormányzatokkal, pénzintézetekkel járulhatnak hozzá az agrárágazat fejlesztéséhez.

Az alprogram részét képezheti bármely – a kistérségi kapcsolatokba is integrálható – projekt, mely a szomszédos megyéből is toboroz partnert. A földrajzi közelség előnyeit leginkább kiaknázó fejlesztési területek lehetnek pl:

- a kommunikációs, PR-tevékenységek (közös információs rendszerek, képzések, rendezvények, tapasztalatcserék stb.), kapcsolódva a régió-koncepció 1.1. fejlesztési irányához s a megyei stratégia 2.2. és 2.6. programjához;
- a közös munkaerő-felmérésre és -foglalkoztatásra építő ipartelepítések, munkahelybővítések (kapcsolódva a régió-koncepció 3.1., 3.2. fejlesztési irányához és a megyei stratégia 1.2., 1.3. programjához);

- a komplex turisztikai programcsomagok, illetve közös fejlesztések, például a vízparti üdülés, vadászat, kerékpárturizmus terén (kapcsolódva a régió-koncepció 2.4. fejlesztési irányához s a megyei stratégia 2.3. programjához);
- az ökológiai hálózatok fejlesztése, természetvédelem és összehangolt térségi környezetkímélő infrastruktúra-fejlesztés (kapcsolódva a régió-koncepció 2.5., 4.4. fejlesztési irányához s a megyei stratégia 5.3. és 5.4. programjához).

4.2.3. alprogram

A városok integrált hálózattá szerveződésének segítése

Az Európai Területfejlesztési Perspektívák (ESDP) egyik legfontosabb fejlesztési iránya a kiegyensúlyozott városhálózatok kialakítása. A tervek szerint a Dél-Alföldön is a régióépítés térháló-vázát képező városkapcsolatok fontos közvetítői lehetnek a Csongrád megyei urbánus centrumok is.

- Szeged együttműködése a regionális alközpontokkal (Kecskemét, Békéscsaba, Baja) mindenek előtt a felsőoktatás és kutatófejlesztés terén (régió-koncepció 1.3. fejlesztési irányával és a megyei stratégia 3.1. programjával összhangban), valamint a fejlett szolgáltatások hálózattá szervezésével (régió-koncepció 2.3. fejlesztési irányával és a megyei stratégia 4.1. programjával összhangban) valósítható meg.
- A potencionális városegységek (Szeged–Hódmezővásárhely–Makó, valamint Csongrád–Szentés), továbbá a komplementer városfejlesztésre alkalmas Szeged–Mórahalom és Szeged–Kistelek relációk a dél-alföldi városhálózat csomópontjainak következő szintjét képezik. Az alprogram részeként együttműködési megállapodások, „városegységek-tervek” kidolgozásával határozandók meg közös érdekeken, munkamegosztáson alapuló, kölcsönös előnyöket biztosító fejlesztési irányok. Közös projekteiket rurális környezetüket is bevonva célszerű kialakítani. Ilyen lehet a Széchenyi Terv által is támogatott területileg is koncentrált szakágazati együttműködések (termelés–értékesítés–fejlesztés–kutatás–menedzsment), klaszterek kialakítása.
- A kistérségi központok megyén belüli, illetve regionális együttműködése számos területre kiterjedhet, mint például az ipari parkok tevékenységének – régió-koncepció 3.2. fejlesztési iránya szerinti – összehangolása (a Széchenyi Terv „integrációs park” programjához is kapcsolódva) vagy az érettségi utáni szakképzések összehangolása (régió-koncepció 4.1. fejlesztési irányát követeve).

Az alprogram megvalósításának a városkapcsolatok valamennyi szintjén alapfeltétele, illetve része az út- és információs hálózatok fejlesztése.

Felelős szervezetek	Csongrád Megyei Területfejlesztési Tanács – megyei szintű koordináció, regionális szintű kapcsolattartás, információközvetítés
----------------------------	--

Résztvevő intézmények	Csongrád Megyei Önkormányzat Dél-Alföldi Regionális Fejlesztési Tanács Dél-Alföldi Regionális Vidékfejlesztési Iroda Dél-Alföldi Térségfejlesztő Társulások Egyesülete Dél-Alföldi Regionális Idegenforgalmi Bizottság DAREK Dél-Magyarországi Civil Szervezetek Szövetsége Duna–Tisza Regionális Fejlesztési Rt. ITD Hungary A Dél-Alföldi Régió területén működő szomszédos megyei önkormányzati, gazdasági, civil szervezeti partnerek Települési önkormányzatok Kistérségi társulások Kistérségi megbízottak A megye országgyűlési képviselői A Progress Vállalkozásfejlesztési Alapítvány (alközpontjaival) Csongrád Megyei Munkaügyi Központ és területi kirendeltségei Csongrád Megyei Munkaügyi Tanács Kamarák Csongrád Megyei Földművelésügyi Hivatal Minisztériumok (FVM, GM, KVM, OM) Magyar Teleház Szövetség Alsó-Tisza-vidéki Környezetvédelmi Felügyelőség Alsó Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóság Makói Vállalkozói Övezet munkaszervezete Ipari parkok munkaszervezetei Vállalatok, vállalkozások, szakmai érdekképviselők (regionális hálózattal rendelkező gazdasági szervezetek) Földtulajdonosok, mezőgazdasági termelők Turisztikai nonprofit szervezetek (tourinform –irodák) Civil szervezetek, alapítványok Könyvtárak, művelődési központok, teleházak MTESZ szakmai szervezetei Felsőoktatási és kutatóintézmények A megye középiskolái Internet- és kábeltévé-szolgáltatók Helyi, regionális és országos média
------------------------------	---

Pénzügyi források	A Dél-Alföldi Régió forrásai Phare-programok SAPARD-források ISPA-források Minisztériumi pályázatok (FVM, GM, BM, KVM, MüM, OM, SzCsM) A Széchenyi Terv pályázatai OMFB Decentralizált területfejlesztési források ITD-Hungary, Corvinus Rt., MFTB Rt. forrásai Kereskedelmi banki források
--------------------------	---

	Kockázati tőketársaságok hitelei Alapítványok (Soros Alapítvány, MVA, Új Kézfogás Közalapítvány stb.) Az önkormányzatok és kistérségi társulások saját tőkéje vállalkozói tőke Intézmények belső fejlesztési forrásai
Eredmények, eredménymutatók	A régiós – gazdasági, kulturális, környezetvédelmi stb. – együttműködések számának növekedése A regionális szervezetek számának növekedése A megyei lobbij nyomására elindult fejlesztési programok számának növekedése A Csongrád megyét érintő dél-alföldi projektek számának növekedése A klaszterek számának növekedése Az „integrációs park” programba való bekapcsolódás A régiós képzésekben résztvevő Csongrád megyeiek számának növekedése A megyében rendezett régiós rendezvények számának és látogatottságának növekedése Marketing kiadványok számának növekedése Regionális információs hálózatok számának növekedése, információtartalmának bővülése A megye szereplésének növekedése a regionális hírműsorokban A régió szereplésének növekedése a megyei, helyi médiában Szeged és a regionális alcentrumok eléréséhez szükséges idő csökkenése Szeged regionális funkciójú intézményei, rendezvényei számának, igénybevételének növekedése „Városeggyüttes-tervek” elkészülése A kistérségek komplex fejlettségi mutatója közti különbség mérséklődése

Legfontosabb hatások

A külső kapcsolatok bővítése, a nyitottság önmagában is részét képezi a megyei fejlesztési stratégia alapcéljának, lényegében a versenyképesség javításának az érdekében. A Dél-Alföldi Régió megszilárdítását felvállaló program megvalósításával könnyebben részesedhet a megye az uniós regionális politika előnyeiből. Egy erős mintarégió kölcsönös előnyöket érvényesítő érdekegyeztető mechanizmusában való aktív közreműködés a kormányzati döntéshozatalban juttathatja előnyösebb pozícióba a régióval együtt Csongrád megyét is. A beavatkozások eredményeként oldódhat a megyehatár menti térségek zártsága, az ottani falvak gazdaságának egyoldalúsága, felértékelődhetnek természeti értékeik. Ugyanakkor Szeged hálózatszervezéssel együtt fejlesztett regionális funkciói az egész megyében gyorsabban hasznosulnak.

Az ágazati területfejlesztési szereplők interurbán, kistérségközi, regionális együttműködése költségcsökkenéssel, így közvetlen gazdasági haszonnal jár, javul a szellemi és természeti erőforrások kihasználtsága, felgyorsul az innováció terjedése – a partnerség és forráskoordináció gazdaságfejlesztő erőt testesít meg. A szolgáltató szektor hálózattá szervezésével, az egyeztetett képzéssel és munkahelyteremtéssel javulnak a lakosság életkörülményei. A civilszervezeti hálózatok erősíthetik a regionális identitást,

közelebb viszik a régióhoz tartozás előnyeiről szóló információkat a háztartásokhoz, vállalkozókhoz is.

A regionális együttműködések, hálózatszervezések elmaradása – a partnerségből adódó előnyök csökkenése miatt – rontja a kiegyensúlyozottabb gazdasági növekedés esélyeit, nagyobb teret enged a városok rivalizálásának, – az összehangolt vízgazdálkodás, talajvédelem, biodiverzitás-megőrzés hiányában – romlanak a fenntartható fejlődés esélye.

Kapcsolódás más tervekhez

Európai Területfejlesztési Perspektívák

Országos Területfejlesztési Konceptió

Széchenyi Terv

Magyarország SAPARD terve, 2000–2006

Nemzeti Agrár-környezetvédelmi Program

A Dél-Alföldi Régió Területfejlesztési Konceptiója és Programja

A Dél-Alföld agrárstruktúra és vidékfejlesztési koncepciója

Békés Megye Területfejlesztési Konceptiója és Programja

Bács-Kiskun Megye Területfejlesztési Konceptiója és Programja

Csongrád megye agrár- és vidékfejlesztési programja

Csongrád megye kistérségeinek területfejlesztési koncepciói és programjai

Csongrád megye kistérségeinek agrár- és vidékfejlesztési programjai

4.3. FEJLESZTÉSI PROGRAM

A KISTÉRSÉGI EGYÜTTMŰKÖDÉSEK FEJLESZTÉSE, TÁRSADALMASÍTÁSA

A program célja

Vállalkozói hálózatokkal, termelési kooperációval, kölcsönös érdekeken nyugvó területfejlesztési együttműködésekkel jellemezhető új típusú város-falu kapcsolatok kialakítása, a kistérségek integrációs erejének növelése s ezáltal a vidéki lakosság életkörülményeinek javítása.

A program tartalma (a megvalósítás mechanizmusa)

A kistérségi törekvéseket kifejező helyi fejlesztések jelentik Csongrád megyében is a területfejlesztés alappilléreit. Sikeres megvalósulásukhoz s ezáltal a megyei stratégiai célok teljesüléséhez azonban az alábbi két alprogram megyei támogatottságára is szükség van.

4.3.1. alprogram

Új típusú falu-város kapcsolatok kialakítása

A Csongrád megyei területfejlesztési kistérségek többségére jellemző, hagyományosan a közép fokú ellátó funkciók szervezésére építő hierarchikus vonzaskörzet-típusú kapcsolatok demokratikus partneri viszonyra alakítására, így komparatív előnyökhöz jutató fejlesztésekre csak akkor van mód, ha a kistérségközpont-funkciót betöltő városok a koncentrált szellemi kapacitásukat, fejlettebb infrastrukturális hátterüket a kistérség szolgálatába állítva

- információs szolgáltatásokat nyújtanak (pl. saját marketing-tevékenységüket összekapcsolva a kistérségével, így pl. Kistelek, Mórahalom, vagy Csongrád, Szentes példáját követve honlapjuk informatív térségi bővítésével, annak folyamatos, – interaktív – fejlesztésével, a helyi média felhasználásával, mintaprojektek bemutatásával, a különböző szintű tervekhez való hozzáférés biztosításával);
- szaktanácsadó, forrásteremtő szerepet vállalnak (pl. képzésekkel, pályázat-előkészítő szolgáltatással, finanszírozási szaktanácsadással);
- szervező-koordináló tevékenységet folytatnak (pl. a fejlesztési projektekhez nélkülözhetetlen partner-közvetítéssel, fórumok szervezésével, tapasztalatcserékkel).

Mindezen tevékenységekhez a falvaknak fel kell vállalniuk a helyi információ-gyűjtést és -továbbítást, a példaértékű projektjeik bemutatását, a folyamatos visszacsatolást éppúgy, mint az aktívabb kezdeményezést.

A városokból kiinduló, térségükkel kooperációban indított vertikális gazdasági projektek, a Széchenyi terv által is támogatott kistérségi mintaprogramok, valamint a kistérségi intézményrendszer (Európai Programiroda, Vidékfejlesztési menedzser) fejlesztése fontos részei az alprogramnak.

4.3.2. alprogram

A kistérségi térségfejlesztési társulások tevékenységének demokratizálása, intézményrendszerének fejlesztése

A megyében is jellemző „közigazgatási” jellegű, önkormányzati feladatok közös szervezésére koncentráló kistérségi társulásoknak ki kell szélesíteniük tevékenységüket a kistérségi szereplők széles körének (vállalkozók, civil szervezetek, érdekképviselői, illetve érdekvédelmi szervezetek, szakmai szervezetek, kamarák, magánszemélyek stb.) bevonásával. Ez a néhány helyen már megalakított egyesületi vagy – a mórakalmi gyakorlathoz hasonló – közhasznú társasági formában lehetséges. A sikeres együttműködéshez e prioritás alatt már jelzett valamennyi kommunikációs forma alkalmazható, s a PR-nak ezen a szintjén, illetve ebben az együttműködési keretben közvetíthető a leghatékonyabban a fejlesztésekhez szükséges információ a vállalkozók legszélesebb rétegéhez.

Mindezen törekvéseket jól szolgálja a területfejlesztési kistérségi intézményrendszer (területfejlesztési iroda, menedzsment, marketing, információs rendszer, tervezés, monitoring), melynek nemcsak teljes kiépítését kell legkésőbb középtávon mindenütt befejezni, de a folyamatos működtetéséhez megyei forrásból is támogatást kell biztosítani. A térségfejlesztési irodáknak célszerű hálózatba szerveződni a helyi telehálazzal, EU információs központtal, turinform irodával, a vidékfejlesztési, a vállalkozásfejlesztési, kamarai irodákkal, felvállalva a kölcsönös tájékoztatást, tervegyeztetést.

A térségfejlesztési társulásoknak összekötő szerepet kell vállalniuk a helyi fejlesztések szereplői és különböző megyei, regionális és országos, kistérségeket segítő szervezetek között (pl. DATTE, KIFESZ /Kistérségi Fejlesztő Szervezetek Országos Szövetsége/, CELODIN /a Helyi Fejlesztések Közép-Európai Információs Hálózata/, a Vidék Parlamentje), kezdeményezni célszerű ilyen szervezetek alakítását (megyei szinten például egy, a megyei területfejlesztési tanács döntési mechanizmusának szélesebb társadalmi megalapozottságot biztosító megyei kistérségi tanács létrehozását).

Felelős szervezetek	Kistérségi társulások – a tevékenységek összehangolása, az igények felmérése, koordináció Települési önkormányzatok – partnerkeresés, forráskoordináció
Résztvevő intézmények	Csongrád Megyei Területfejlesztési Tanács Sapard-mikrotérségek Kistérség-fejlesztési megbízottak, Vidékfejlesztési menedzserek Csongrád Megyei Önkormányzat A Progress Vállalkozásfejlesztési Alapítvány (alközpontjaival) Csongrád Megyei Munkaügyi Központ és területi kirendeltségei Csongrád Megyei Munkaügyi Tanács Kamarák Csongrád Megyei Földművelésügyi Hivatal Dél-Alföldi Regionális Fejlesztési Tanács Dél-Alföldi Regionális Vidékfejlesztési Iroda

	Dél-Alföldi Térségfejlesztő Társulások Egyesülete Dél-Alföldi Regionális Idegenforgalmi Bizottság DAREK FVM, GM, KVM, Környezetvédelmi Minisztérium, Oktatási Minisztérium Magyar Teleház Szövetség Kistérségi Fejlesztő Szervezetek Országos Szövetsége Helyi Fejlesztések Közép-Európai Információs Hálózata Vidék Parlamentje Ipari parkok munkaszervezetei Vállalatok, vállalkozások, szakmai érdekképviselések Földtulajdonosok, mezőgazdasági termelők Turisztikai nonprofit szervezetek (Tourinform –irodák) Civil szervezetek, alapítványok Könyvtárak, művelődési központok, teleházak MTESZ szakmai szervezetei Felsőoktatási és kutatóintézmények A megye középiskolái Internet- és kábeltévé-szolgáltatók Helyi, regionális és országos média
--	---

Pénzügyi források	Decentralizált területfejlesztési források Minisztériumi pályázatok (FVM, GM, BM, KVM, MÜM, OM, SzCsM) A Széchenyi Terv pályázatai OMFB Phare-programok SAPARD-források A Dél-Alföldi Régió forrásai ITD-Hungary, Corvinus Rt., MFTB Rt. forrásai Kereskedelmi banki források Kockázati tőkefinanszírozások hitelei Alapítványok (Soros Alapítvány, MVA, Új Kézfogás Közalapítvány stb.) Az önkormányzatok és kistérségi társulások saját tőkéje vállalkozói tőke intézmények belső fejlesztési forrásai
------------------------------	---

Eredmények, eredménymutatók	A kistérségi – gazdasági, kulturális, környezetvédelmi stb. – együttműködések számának növekedése A kistérségi, azon belüli települési összefogásban benyújtott pályázatok számának növekedése A települési összefogásban megvalósult beruházások/fejlesztések számának, értékének gyarapodása A kistérségi szerveződésekben résztvevő gazdasági és civil szervezetek számának növekedése A kistérségeket segítő országos szervezetekbe való bekapcsolódás bővülése A kistérségi irodák felszereltségének javulása A kistérségi menedzsment bővülése, képzettségi színvonalának emelkedése A területfejlesztési képzésekben, partnerkereső programokban résztvevők számának növekedése, összetételének kiszélesedése A kistérségi rendezvények számának és látogatottságának növekedése Marketing kiadványok számának növekedése Az internetes honlapok számának növekedése, kistérségi
--	---

	információtartalmának gyarapodása Kistérségi információs hálózatok számának növekedése, információtartalmának bővülése A teleház-programban résztvevő települések számának növekedése A kistérségek szereplésének növekedése a helyi médiában A települések komplex fejlettségi mutatója közti különbség kistérségeken belüli mérséklődése A térségközpontok eléréséhez szükséges idő csökkenése A falvakból a térségközpontokba közlekedő tömegközlekedési járatok számának növekedése
--	--

Legfontosabb hatások

A nagyobb városok „befelé forduló” stratégiájának felváltása az új típusú város-falu kapcsolatokkal javítja a helyi fejlesztők kistérségi együttműködésekbe vetett bizalmát, növeli aktivitásukat s a kistérségi kohéziót. A vertikális kapcsolatok dominanciájának felváltása az egyenrangú horizontális együttműködésekkel magának a városi szolgáltatásoknak a színvonalát emelheti – ezzel pozitívan befolyásolva az életkörülmények alakulását –, javíthatja a belső perifériák helyzetét, akár csökkentve is kiterjedtségüket.

Az intézményrendszer fejlesztése, az érdekeltek széles körének aktív részvételére építő kistérségi együttműködés keretében indított fejlesztési programok nagyobb társadalmi támogatottságra számíthatnak, növekszik a pénzügyi források addíciója, sikerebben alkalmazkodhat a térség a piactudományokhoz és az önkormányzatok támogatását előnyben részesítő területi politikához, így növekedhet a kistérségben élők „változtatási szándéka”.

Kapcsolódás más tervekhez

Európai Területfejlesztési Perspektívák

Országos Területfejlesztési Konceptió

Széchenyi Terv

Magyarország SAPARD terve, 2000–2006

Nemzeti Agrár-környezetvédelmi Program

A Dél-Alföldi Régió Területfejlesztési Konceptiója és Programja

A Dél-Alföld agrárstruktúra és vidékfejlesztési konceptiója

Csongrád megye agrár- és vidékfejlesztési programja

Csongrád megye kistérségeinek területfejlesztési konceptiói és programjai

Csongrád megye kistérségeinek agrár- és vidékfejlesztési programjai

4.4. FEJLESZTÉSI PROGRAM

A HELYI, KISTÉRSÉGI ÉS MEGYEI JELENTŐSÉGŰ KÖZLEKEDÉSI ÖSSZEKÖTTETÉSEK FEJLESZTÉSE

A program célja

A helyi és térségi jelentőségű közlekedési hálózatok állapotának javítása (részben bővítése), valamint minden térségben megfelelő sűrűségű és színvonalú tömegközlekedési lehetőségek révén biztosítani, hogy a megvalósuló törzshálózati fejlesztések kedvező hatásait a megye minden településén élők kihasználhassák, hozzájárulva ezzel a kisebb települések népességmegtartó képességének erősítéséhez, a térségek kiegyensúlyozottabb fejlődéséhez, a városi munkahelyek és szolgáltatások jobb eléréséhez, végső soron a kistérségi kohézió erősödéséhez. Emellett a program célja a területhasználat és a helyi közlekedésfejlesztési lépések összehangolása, a megvalósításukhoz szükséges források addíciója, ezáltal a helyi gazdaság infrastrukturális feltételeinek javítása is.

A program tartalma (a megvalósítás mechanizmusa)

Mivel a Dél-Alföldi Régió Területfejlesztési Konceptiójában, illetve Stratégiai Programjában hasonló programok szerepelnek, mindenképpen célszerű a régiós partnerekkel való rendszeres konzultáció, adott esetben konkrét egyeztetés, illetve közös cselekvés és/vagy finanszírozás.

4.4.1. alprogram

Az útvagyon felmérése, állapotának javítása

A közlekedők szempontjából az úthálózat egésze egységet alkot, tulajdonosi-kezelői körük ugyanakkor heterogén, állapotukról nincs egységes információ, karbantartásuk-fejlesztésük is egymástól elszigetelten folyik, állapotuk pedig elégséges forrás híján több mint egy évtizede folyamatosan romló. Ezért a Csongrád Megyei Területfejlesztési Tanács koordinálásával – természetesen az utak tulajdonosi viszonyait, illetve az utak kezelésének jogszabályi előírásait is figyelembe véve – egységes információs rendszert kell létrehozni a megye útjairól, az alsóbbrendű, illetve helyi hálózatokra pedig komplex útgazdálkodási programot kell kidolgozni. Ennek érdekében rövid távon:

- Részletes tájékoztatást kell kérni a Megyei Közútkezelő Kht-től az állami kezelésű alsóbbrendű úthálózat egyes szakaszainak állapotáról, a szükséges beavatkozások mértékéről és költségéről, illetve az e célokra rendelkezésre álló állami forrásokról.
- A Megyei Közútkezelő Kht. és a Megyei Közlekedési Felügyelet szakmai irányításával, a Területfejlesztési Tanács koordinálásával és forrásaira alapozva a megye települési önkormányzataival együttműködve részletes felmérést kell készíteni az önkormányzatok által tulajdonolt, illetve kezelt valamennyi út elhelyezkedéséről, kiépítési viszonyairól, állapotáról (beleértve a szilárd burkolatú és a burkolatlan bel- és külterületi utakat, valamint az ezekhez kapcsolódó hidakat, egyéb műtárgyakat,

vasúti kereszteződések stb. egyaránt). Az önkormányzatok és a földhivatalok információit is felhasználva fel kell mérni a nem-állami és nem-önkormányzati tulajdonú külterületi utak (korábbi mezőgazdasági üzemi utak, földutak stb.) hálózatát, tulajdonviszonyait és állapotát is. Mindezek alapján megyei szinten folyamatosan karbantartott és az állami kezelésű utak nyilvántartási rendszerével (Országos Közúti Adatbank) kompatibilis adatbázist/információs rendszert kell létrehozni, amely a fejlesztések információs bázisául fog szolgálni. E megyei útdatbank kialakításának és működtetésének, illetve az ezen alapuló egységes megyei útpolitikának a szakmai intézmények (Közlekedési Felügyelet, Közútkezelő Kht.), valamint a települési önkormányzatok és a Területfejlesztési Tanács együttműködésével, a helyi érdekek és a szakmai szempontok koordinációjával, előre lefektetett szakmai elvek és finanszírozási módszer alapján kell megvalósulnia. A rendszer kialakításának első lépéseként a helyi önkormányzatok útnyilvántartási rendszerét kell kialakítani, illetve támogatni. Az újonnan létesített adatbázis legfontosabb adatait a megyei TeIR rendszer részére is át kell adni.

- Az adatbázis alapján, a kistérségi társulások igényeinek egyeztetésével, az egyéb úttulajdonosok és a szakmai szervezetek bevonásával készített középtávú útgazdálkodási programnak ki kell térnie – a szükséges jogi lépések, az ütemezés és a finanszírozás kérdéseit is beleértve – a következőkre:
 - A térségi rendezési tervek, külterületi településrendezési tervek ismeretében, a szükségletek integrálásával – különös tekintettel a külterületi-tanyai lakosság, a mezőgazdaság és a turizmus igényeire – a külterületi úthálózati hierarchia megtervezése, amelyet a további fejlesztéseknél, illetve a karbantartásoknál érvényesíteni kell.
 - Az állami kezelésű alsóbbrendű utak felújítási terve (a térségi, illetve hálózati jelentőségű, forgalmasabb szakaszok – 5431., 5408., 5405., 4519., 4521., 4642., 4406., 4415., 4426., 4434 sz. út – rehabilitációja, az egyéb utak felületének javítása)
 - A földtulajdonosok érdekei szerint és kötelezettségvállalásuk mellett a mezőgazdasági úthálózat egész évben megfelelő használhatóságot biztosító működtetésének megteremtése.
 - Kistérségi közútkezelő szervezetek létrehozása a belterületi utak, illetve a külterületi önkormányzati és mezőgazdasági célú – úthálózatok fenntartására, üzemeltetésére és fejlesztésére.

A program alapján ütemezetten történő fejlesztésekhez kell integrálni a megyébe kerülő fenntartási célú állami forrásokat, illetve a különböző pályázati lehetőségek kihasználását. A programot megvalósítva tíz éven belül el kell érni az útvagyon értékmegőrzését, a főutak, illetve a mezőgazdasági területek stabil, megbízható minőségű úthálózaton való elérését a megye egész területén.

4.4.2. alprogram

Új úthálózati elemek kialakítása

A komplex útgazdálkodási program keretében rövid távon számba kell venni a helyi úthálózati rendszer hiányzó elemeit (még kiépítetlen összekötő-, bekötő-, belterületi utak, kerékpárutak, illetve az esetlegesen kiépítésre érdemes mezőgazdasági gyűjtőutak), és rangsorolni, ütemezni a szükséges fejlesztéseket. A program javasolt elemei:

- A megye hálózatából még hiányzó néhány rövid összekötő útszakasz kiépítése. A kivitelezésben több esetben a várható kis forgalomhoz igazodóan költségtakarékos, egyszerűsített megoldások is alkalmazhatók, forrásaik biztosításában az eddigiek-nél intenzívebben kihasznált minisztériumi pályázatok, illetve uniós források játszhatják a fő szerepet. Rövid távon a már engedéllyel rendelkező utak (Csengele–Kiskunmajsa, Pusztaszer–Tömörkény) kiépítése javasolható. Középtávú feladat a hálózati jelentőséggel is rendelkező Sándorfalva–Algyő, Pusztaszer–Ópusztaszer, Tömörkény–Felgyő, Rákos–Földeák, Ruzsa–Ásotthalom, illetve a 44115. és 45. sz. utak közötti összekötés megteremtése. Hosszú távon kerülhet sor a további, még szükséges helyi jelentőségű kapcsolatok kiépítésére (4445. sz. út, 4446. sz. út, Tömörkény–Gátér, Sándorfalva–Balástya, Királyhegyes–Makó, Királyhegyes–Pitvaros, Hódmezővásárhely–Nagymágocs, Ótompahát–Tompahát, Domaszék–Sziksósfürdő, Szikáncs–4421. sz. út közötti szakaszok). Pénzügyi okokból várhatóan hosszú távra sorolódik a mellékúti összeköttetést teremtő új Tisza-hidak (Csongrád–Csépa, Mindszent–Baks) és a kiszombori határátkelő, valamint a szintén hálózati jelentőségű – 43-as út forgalmát az M43-as gyorsforgalmi útra vezető – Deszk térségi új Maros-híd megvalósítása is. A Mindszent-térségi híd, valamint az ezen keresztül kialakítandó új, regionális közlekedéshálózati jelentőségű K–Ny-i közúti kapcsolat megvalósításához a Dél-Alföldi Régió belüli együttműködés nyújthat segítséget.
- A belterületi önkormányzati utak szilárd burkolattal való ellátásának támogatása, rövid és középtávon elsősorban a rossz vízelvezetésű helyeken, illetve a megyei átlag 75%-át el nem érő kiépítettséggel rendelkező településeken.
- Az új kishatárforgalmi határátkelők, valamint az idegenforgalmi látnivalók megközelítési lehetőségeinek javítása. Ezek ütemezése az érintett létesítmények megvalósulásától, a pályázati lehetőségektől függő sorrendben lehetséges.
- Kerékpárutak kiépítése a belterületeken, valamint a nagy kerékpárforgalmú, egymáshoz közel fekvő, forgalmas közúttal összekötött települések között, mivel itt a legbülségesebb és a legbalesetveszélyesebb a kerékpározás, és az e célokra kiírt minisztériumi pályázati források felhasználásával viszonylag kis költséggel megvalósíthatók. Az országos kerékpáros "folyosók" közül prioritást élvez az EUROVELO hálózatnak is részét képező, várhatóan EU-forrásokból is támogatott Tisza menti kerékpárút, amelynek fő elemét Csongrád megyében a 4519. sz. út mentén öt éven belül megvalósítandó, fontos turisztikai célterületeket felfűző, de helyi forgalmat is

kiszolgáló kerékpáros „tengely” jelentheti. A nagytávolságú, turisztikai célú kerékpározáshoz szükséges további országos–regionális kerékpáros útvonalakat rövid távon elsősorban a kisforgalmú mellékutak felhasználásával kell kijelölni, új nyomvonalak kialakítása közép- és hosszú távon – elsősorban a Maros mentén és a megye nyugati részének erdős-homokos vidékein –, főként központi támogatásokból valósítható meg. A kijelölt kerékpáros útvonalak mentén, illetve egyes csomópontok, tömegközlekedési végállomások és idegenforgalmi célterületek környékén – a tanyai, a zöld, az öko-, lovasturizmus igényeihez is kapcsolódva – már rövid távon is megvalósítható az egységes tájékoztató és jelzésrendszer, valamint megfelelő pihenő-, parkolási, őrzési helyek kialakítása.

4.4.3. alprogram

A tömegközlekedési lehetőségek megőrzése, fejlesztése

- A vasúti mellékvonalak kínálta szállítási lehetőségek megőrzése. Egyes vonalakat középtávon felértékelhet az ipari fejlődés megindulása (ipari parkok vasúti kapcsolata) és a megye nemzetközi vasúti kapcsolatainak tervezett erősítése, aminek kapcsán rekonstrukciójukra is sor kerülhet, többségükön azonban – a minimális forgalom és a kevésbé versenyképes eljutási idők miatt – középtávon is csak működőképességük megőrzése reális célkitűzés. Rövid távon is támogatandó azonban a jelenlegi lehetőségek jobb kihasználása: néhány sebességkorlátozás megszüntetése, a további korlátozások megakadályozása, ezt követően az Interpici-közlekedés bővítése, új viszonylatokra való kiterjesztése (pl. Makó-Szeged, Szentes–Csongrád-Kiskunfélegyháza, Hódmezővásárhely–Szolnok viszonylatban), az állomásépületek felújítása, a lakossági és a fuvarozói igényekhez való alkalmazkodás javítása, aminek érdekében folyamatos egyeztetés szükséges a MÁV Szegedi Igazgatóságával.
- A menetrend szerinti autóbusz-közlekedés jelenlegi járatsűrűségének fenntartása és minőségi paramétereinek további emelése minden térségben; az újonnan megépült és arra alkalmas útszakaszokon menetrendszerű tömegközlekedés megindítása; a különböző tömegközlekedési alágazatok közötti feladatmegosztás és együttműködés támogatása.

Felelős szervezetek	<i>Csongrád Megyei Területfejlesztési Tanács</i> – konzultációk, egyeztetések, a megyei útdadatbank kialakítása és működtetése, a megyei útgazdálkodási stratégia koordinálása <i>Csongrád Megyei Állami Közútkezelő Kht.</i> – szakmai segítségnyújtás, az összekötő úthálózat fejlesztése
----------------------------	--

Résztvevő intézmények	Települési önkormányzatok Kistérségi társulások Csongrád Megyei Önkormányzat Dél-Alföldi Regionális Fejlesztési Tanács és munkaszervezete Csongrád Megyei Közlekedési Felügyelet Csongrád Megyei Földhivatal MÁV Rt. Szegedi Üzletigazgatósága
------------------------------	--

	Tisza Volán Rt. FVM, KVM, GM, KöM Kerékpáros érdekképviselők
Pénzügyi források	KVM Útfenntartási és -fejlesztési Célelőirányzat, illetve a Csongrád Megyei Állami Közútkezelő Kht. egyéb költségvetési forrásai Országos Területfejlesztési Alap Decentralizált területfejlesztési források Az önkormányzatok és kistérségi társulások saját tőkéje Phare-programok Minisztériumi pályázatok – KVM–BM–FVM–GM A Széchenyi Terv turisztikai pályázatai GM Turisztikai Célelőirányzat A Dél-Alföldi Régió forrásai
Eredmények, eredménymutatók	Megyei szintű, folyamatosan aktualizált útdatbank, illetve útgazdálkodási program léte Az önkormányzati utak karbantartására létesített szervezet(ek) léte, az e célra felhasznált összegek nagysága Az egyes technológiákkal évente karbantartott, illetve felújított-megerősített utak hossza (burkolt belterületi, burkolt külterületi, illetve földutak) A megyei úthálózatok (településeket összekötő, egyéb külterületi-mezőgazdasági, belterületi) burkolatállapotának számszerűen minősített mutatói A megye közforgalmú kiépített külterületi úthálózatának nagysága Belterületi utak kiépítettségének megyei településenkénti átlaga Belterületi kerékpárúttal rendelkező települések száma Kerékpáros közlekedésre alkalmas útvonalak hossza A megye vasútvonalainak kiépítési hossza, pályaállapot- és forgalmi adatai A térségközpontok, illetve Szeged elérésének időigénye településenként autóval és tömegközlekedéssel A falvakból a térségközpontokba és a megyeszékhelyre közlekedő tömegközlekedési járatok száma munkanapokon, illetve hétvégén

Legfontosabb hatások

A program megvalósulása esetén tizenöt éven belül elérhető, hogy tartósan megfelelő szintre kerüljön a közúthálózat állapota, lényegében megszűnjenek a közúti összekötöttségi hiányok a megyében, nőjön a helyi és az állami útvagyon értéke. A javasolt lépések javítják a törzshálózati fejlesztések hatékonyságát is, s a forgalmi és a környezeti terhelések megosztásával növelik a közlekedési rendszer teljesítőképességét, miközben csökkentik a közlekedésből eredő környezeti károkat. A belterületi utak burkolása, valamint a főbb célpontok elérési idejének és a balesetveszélynek a csökkenése révén javul a vidéki népesség életminősége. Javulnak egyes termelői tevékenységek (különösen a mezőgazdaság), illetve turisztikai ágazatok működésének feltételei. Csökkennek a külterületeken, tanyákon élők elérhetőségi hátrányai. E fejlesztések végső soron növelik annak lehetőségét, hogy a vidéki térségek is kapcsolódhassanak a városokban koncentrálódó gazdasági prosperitáshoz, és a kistéleplé-

seken, tanyákon élők lakóhely-változtatás nélkül is részesedhessenek fejlődés kisu-gárzó hatásából.

Kapcsolódás más tervekhez

EuroVelo – The European cycle network (európai kerékpáros folyosók programja) 1998

Széchenyi Terv Turizmusfejlesztési Program

Az országos mellékúthálózat fejlesztés terve. Csongrád megye.

Folyami hidak komplex fejlesztési koncepciója (2000)

Országos Kerékpárforgalmi Hálózatfejlesztés Irányterve

Csongrád megye állami közúthálózatának-fejlesztési terve 1999. VIII. 10.

Csongrád Megye Területrendezési Terve

Csongrád megye agrárstruktúra- és vidékfejlesztési programja

Csongrád megye kistérségeinek területfejlesztési koncepciói és programjai, illetve SAPARD-programjai

4.5. FEJLESZTÉSI PROGRAM

A TANYÁS TÉRSÉGEK SPECIÁLIS PROBLÉMÁINAK KEZELÉSE

A program célja

Kistérségi összefogással megvalósított, a komplex vidékfejlesztés szerves részét képező hatékony tanyafejlesztés, hozzájárulva a kulturális és táji értékek megőrzéséhez.

A program tartalma (a megvalósítás mechanizmusa)

A tanyavilág differenciáltsága Csongrád megyében a legélesebb – a problémák és a fejlesztési feladatok a legmarkánsabb „határvonalat” a homokháti és a feketeföldi tanyák közt rajzolják ki. Lakás- és gazdálkodási funkciójuk, belterülettől és utaktól való távolságuk, lakóik összetétele függvényében azonban a tanyák ennél sokkal polarizáltabbak: szinte egyedi kezelést igényelnek. Mégis, a határok összefonódása, a közös szükségletek és értékek sokasága, a források szűkössége miatt a tanyafejlesztések nem elszigetelt önkormányzati beavatkozással, hanem az alábbi programelemek esetén települési, táji vagy akár megyei összefogással – de mindenképpen szélesebb körű szolidaritással – valósíthatók meg leghatékonyabban.

4.5.1. alprogram

A tanyák elérhetőségének javítása, a tanyai gazdaság megújítása

- A tanyák periférikus helyzetének oldása – lakóik életkörülménye s a tanyai gazdaság szempontjából egyaránt – alapvető infrastruktúra-fejlesztéseket igényel. Részben a Homokháti Kistérség nagyszabású tanyafelmérésében számba vett helyi igényekre is tekintettel, a külterületi úthálózat fejlesztése a legsürgősebb feladat. Megvalósítása a 4.4. programban az önkormányzati kezelésbe vett utak üzemeltetéséhez, rendszeres karbantartásához szükséges feltételek megteremtésének feladatairól s a rövid összekötő utak kiépítéséről megfogalmazott elvek és mechanizmusok szerint történhet. Igen fontos ugyanakkor a tanyákat érintő tömegközlekedés racionalizálása is.

A közvetett értelemben vett elérhetőség javításának része, s így a helyi gazdaság modernizálásának is alapfeltétele a (2.6. programmal összhangban végrehajtandó) telefonhálózat-fejlesztés és a villanyhálózat építése, felújítása az ellátatlan területeken (2.7. program).

- A tanyai gazdálkodás fejlesztésének azon elemei illeszkedhetnek szervesen e programba, számíthatnak megyei forrásokból történő támogatásra, amelyek az 1.3. program elveit követve a belterjesség, továbbá a tájtermelés irányába hatnak, valamint értéknövelő áruelemek előkészítési feladatokat valósítanak meg, továbbá amelyek a családi gazdaságok tevékenységének diverzifikálását segítik, mindvégig követve a fenntarthatóság elveit. Az uniós politikához s a megyei SAPARD programhoz igazodva növekvő szerepet kell kapniuk az alternatív fejlesztési módoknak, a tanyasi

vendégfogadásban, vadászturizmusban (2.5. program) rejlő lehetőségek kiaknázásának.

4.5.2. alprogram

A tanya-, falugondnoki szolgálat fejlesztése, a tanyai alapellátás javítása

- A szolgáltatásokhoz való hozzájutás területi esélyegyenlőtlenségeinek mérséklésében, a szociális alapellátás biztosításában kulcsszerepe van a falu-, illetve tanyagondnokoknak. Tekintettel a sűrűn benépesült határú tanyaközségek nagy számára, a jelentős számú külterületi népességgel rendelkező városokra, a megyének számottevően ki kell terjeszteni a tanya-, falugondnoki szolgálatot. Ugyanakkor már a meglévő tanyagondnokságok működési feltételeinek folyamatos biztosítása, javítása is forráskiegészítést igényel. Célszerű lenne megfontolni a külterületi népesség határértékének (jelenleg 200 fő) leszállítását, hiszen az önkormányzatok, illetve az érintett népesség problémái már ennél kisebb létszámnál is jelentkeznek.

Tekintettel a tanyagondnokok falugondnokokétól némileg eltérő feladataira és nehézségeire – a Magyar Tanya- és Falugondnoki Szövetség segítségnyújtásán túl – érdemes hálózattá szerveződésüket megyei, illetve dél-alföldi összefogásban is támogatni. Szakmai programok, tanfolyamok, képzések, tapasztalatcserék, tanulmányutak, kiadványok, információs hálózat építése hatékonyabbá teheti munkájukat.

- A tanya egyik legfontosabb sajátossága a szórványtelepülés-jellege. Ebből adódó megközelítési nehézségei leküzdése különösen az idős, beteg lakosság számára létfontosságú. A program részét képezheti ezért minden olyan technikai megoldás, szervezés, koordinálás, ami közelebb vagy egyenesen házhoz viszi az alapszolgáltatások bizonyos körét az érdekeltekhez. Ilyen lehetőséget kínál pl. a mozgóbolt-hálózat, szociobusz, kölcsönzőbusz, gyógyászati segédeszközök biztosítása, házigondozás, háztól-házig szállítás stb., melyek települési, illetve kistérségi összefogásban történő működtetése növeli a kihasználtságot.

A tanyán élő, alacsonyan képzett, elsősorban tartós munkanélküliek foglalkoztatási esélyeinek javítása érdekében különösen fontosak lennének a 3.3. és a 3.4. program keretében tervezett, többek között tanyaközségekbe kihelyezett felzárkóztató képzések, átképzések. A számukra szervezett közmunkaprogramok keretében végzett tanyai szociális ellátás kettős hasznosulású.

Az arra alkalmas helyeken – a 2.6. programhoz kapcsolódva – hosszú távon megteremthetők a távolsági munkavégzés feltételei.

4.5.3. alprogram

A tanyai táji értékek megőrzése, megismertetése; az érdekképviseleti rendszer kialakítása

- A táji értékek része a – lakók szerint még tanyához kötődésük fontos elemeként megélt – viszonylag egészségesebb természeti környezet, melynek védelmében területi összefogást igényel a tanyák körüli termőföld 5.2. program szerinti ésszerű használatának szabályozása, a mezővédő erdősávok telepítése, a településperemi zónák eltérő területhasználatából, tulajdonviszonyaiból adódó környezeti és társadalmi konfliktusok mérséklése; az 5.1. program elveit követő vízgazdálkodás, ivóvízvédelem, különös tekintettel az egészséges ivóvízhálózat kialakítására; az 5.3. program szerinti ökológiai hálózat fejlesztése, zöldfolyosó-hálózat kialakítása; a környezetkímélő infrastruktúrák 5.4. programmal összhangban végzett fejlesztése.

A tanyai építészeti értékek megóvása – összhangban az 5.5. programmal – az új tanyák építése során a tájra jellemző építészeti hagyományok őrzésétől, olyan épületek, mint a Klebelsberg iskolák védelmén át a határban hagyott tanyaromok eltakarításáig terjedhet.

- A kulturális örökségből építkező közösségfejlesztő programok az innovatív kezdeményezések megismertetésében épp úgy segíthetnek, mint a közös érdekek megfogalmazásában, védelmében.

Az érintett területeken követendő példát jelent a Mórahalmon létrehozott Tanyai Képviselőtestület, amely megfelelő érdekképviselettel segíti meghatározni a szociális, egészségügyi, infrastrukturális, illetve építészeti problémák kezelésének fontossági sorrendjét, módját, kijelölni a beavatkozási területeket. Ezek a testületek fontos szereplői lehetnek a hasonló problémákkal küzdő megyei és megyén kívüli kistérségi területfejlesztési társulások már rövid távon kialakítandó együttműködésének.

A tanyai fejlesztési programok elkészítésének éppúgy elengedhetetlen feltétele a tanyák s az ott élők helyzetének, szükségleteinek pontos ismerete, mint a speciális vidéki térségek Uniós forrásai megszerzésének. A program fontos részét képezi ezért az ide vonatkozó tudományos kutatások, helyzetfelmérések támogatása, a települési szintű nyilvántartások folyamatos aktualizálása, a megyei területi információs rendszer középtávon történő kiegészítése egy kellő részletességű tanya-monitoringgal.

Felelős szervezetek	Csongrád Megyei Területfejlesztési Tanács – koordináció, információközvetítés Kistérségi társulások – koordináció, igényfelmérés Települési önkormányzatok – partnerkeresés, forráskoordináció
----------------------------	--

Résztvevő intézmények	Mórahalom Tanyai Képviselőtestülete („mintaszervezetként” koordináló szervezet is lehet) Csongrád Megyei Önkormányzat Kistérség-fejlesztési megbízottak, Vidékfejlesztési menedzserek A Progress Vállalkozásfejlesztési Alapítvány (alközpontjaival) Csongrád Megyei Munkaügyi Központ és területi kirendeltségei Csongrád Megyei Munkaügyi Tanács Csongrád Megyei Módszertani Szociális Otthon Kamarák Csongrád megyei Földművelésügyi Hivatal Dél-Alföldi Regionális Vidékfejlesztési Iroda Minisztériumok (FVM, GM, KVM, SZCSM, OM) Magyar Tanya- és Falugondnoki Szövetség Magyar Teleház Szövetség Vidék Parlamentje Vállalatok, vállalkozások, szakmai érdekképviselők Földtulajdonosok, mezőgazdasági termelők Turisztikai nonprofit szervezetek (tourinform –irodák) Civil szervezetek, alapítványok Könyvtárak, művelődési központok, teleházak Internet- és kábeltévé-szolgáltatók Helyi, regionális és országos média
Pénzügyi források	Minisztériumi pályázatok (FVM, GM, BM, KVM, OM, SzCsM) A Széchenyi Terv pályázatai OMFB SAPARD-források Phare-programok Decentralizált területfejlesztési források A Dél-Alföldi Régió forrásai Alapítványok (Soros Alapítvány, MVA, Új Kézfogás Közalapítvány stb.) Az önkormányzatok és kistérségi társulások saját tőkéje Vállalkozói tőke Intézmények belső fejlesztési forrása
Eredmények, eredménymutatók	A települési összefogásban benyújtott tanyafejlesztési pályázatok számának növekedése A települési összefogásban megvalósult tanyai fejlesztések számának növekedése A tanyai népesség által elnyert gazdaságfejlesztési pályázatok számának emelkedése A tanyákból a szolgáltató központok eléréséhez szükséges idő csökkenése A dűlőúthálózat mennyiségi (100 km/ha) és minőségi (víztelenítettség, karbantartottság) mutatóinak javulása A tanyás térségek telefonellátásának javulása A kiépített és korszerűsített külterületi villamoshálózat hosszának növekedése Az internetes csatlakozási pontok számának növekedése A PB-gázzal ellátott tanyák számának növekedése A falu- tanyagondnokok számának növekedése A tanyai népességszám-csökkenés mérséklődése A tanyai turizmusba bekapcsolódók számának növekedése

	A munkanélküliek számára kihelyezett felzárkóztató jellegű képzések számának növekedése A rászorult idős tanyai lakosokból házi szociális ellátásban érintettek arányának javulása Az elhagyott/gondozatlan tanyák számának csökkenése A településperemi zónák környezeti mutatóinak javulása (használaton kívüli, gondozatlan területek aránya, illegális személtlerakók száma, területe stb.)
--	---

Legfontosabb hatások

A program egyes beavatkozásainak együttes megvalósulása, komplex egymásra hatása eredőjeként megvan az esélye egy olyan „vonzó tanyás táj” kialakulásának, amely a tanyák funkcionális sokszínűségével, sajátos építészetével, lakói természetközeli életmódjával – elsősorban a tanyák által sűrűn megült Homokhátságon megvalósítandó komplex vidékfejlesztés számára – hosszú távon sokkal inkább értéket, mint megoldandó problémákat jelent.

Az infrastruktúra- és gazdaságfejlesztési intézkedések, igazodva az „értékmegőrzés” elveihez hozzájárulnak:

- az intenzív gazdálkodó tanyák modern, versenyképes farmgazdaságokká válásához;
- az arra alkalmas helyeken a lakók helyben maradását és életfeltételeik javítását, valamint a tanyás táj értékeinek megőrzését segítő „több lábon állás” feltételeinek megteremtéséhez, pl. a tanyai turizmus megyei imázst is javító elterjedéséhez;
- hosszú távon – elsősorban Szeged agglomerációjában – a természetközeli, alternatív életmód szabad választására lehetőséget kínáló „ellenurbanizáció” megindulásához.

Mivel a fenntartható fejlődés elve a maguk irányította gazdálkodás helyszínén élő tanyaiakkal feltehetően hamarabb elfogadtatható, annak megvalósítása során ők az innováció terjedésének fontos aktorai lehetnek.

A tanyák és lakóik helyzetének feltárása, a folyamatos monitoring elmaradása, az alapellátás részben tanyagondnoki szolgálat segítségével történő fejlesztése érdekében történő települési, kistérségi összefogás nélkülözése a tanyavilág differenciálódásának szélsőségeit erősíti: a tanyát a marginalizált társadalmi rétegek (pl. idős, beteg, elszegényedett emberek) lakóhelyévé vagy a kulturális, környezeti értékek gondozásában kevésbé érdekelt tulajdonosok gazdálkodó telepeivé degradálja.

Kapcsolódás más tervekhez

Magyarország SAPARD terve, 2000–2006

Nemzeti Agrár-környezetvédelmi Program

Országos Területfejlesztési Konceptió

Országos Területrendezési Terv

A Dél-Alföldi Régió Területfejlesztési Konceptiója és Programja

A Dél-Alföld agrárstruktúra és vidékfejlesztési koncepciója

Csongrád megye agrár- és vidékfejlesztési programja

Csongrád Megye Területrendezési Terve

Csongrád megye kistérségeinek területfejlesztési koncepciói és programjai

Csongrád megye kistérségeinek agrár- és vidékfejlesztési programjai

Homokháti Kistérség Tanyafejlesztési Programja

SZCSM – Modellkísérleti Program (közzolgáltatások, szociális ellátás a külterületi lakotthelyeken)

SZCSM – Tanyagondnoki Modellprogram

5. FEJLESZTÉSI PRIORITÁS

Egészséges emberi környezet biztosítása

Célok

Az árvízvédelmi és a belvízvédelmi biztonság érdekében a folyamatban lévő programok kivitelezésének befejezése, rendeltetésszerű, azaz véd-, illetve teljesítőképességnek megfelelő üzemeltetés biztosítása.

Fenntartható és környezetkímélő területhasznosítási módok megvalósítása, összhangban az Európai Unió agrár-környezetvédelmi alaprendelével harmonizáló területgazdálkodással.

A biológiai és táji értékek védelme érdekében a Tisza és mellékfolyói által kialakított (regionális) ökológiai folyosók fennmaradásának biztosítása, azoknak a kül- és belterületi zöldfelületekkel összefüggő zöldfolyosó-hálózattá alakítása.

Az energia- és anyagtakarékos technológiák, illetve alternatív források hatékony használatának elterjesztése, környezetbarát közlekedési rendszerek kialakítása a zaj- és szennyezésmentes települések megvalósítása érdekében.

Az építészeti emlékek, műemlékek védelme, a nemzeti építészeti hagyományok megújulása, a térségre jellemző sajátosságok érvényesítése.

Programok

5.1.

Vízgazdálkodás

5.2.

Területhasználat, talajvédelem

5.3.

Az ökológiai hálózat fejlesztése és a természeti értékek védelme

5.4.

Integrált környezetkímélő infrastruktúrák fejlesztése

5.5.

Az épített környezet fejlesztése és védelme

5.1. FEJLESZTÉSI PROGRAM

VÍZGAZDÁLKODÁS

A program célja

Az árvízvédelmi és a belvízvédelmi biztonság érdekében a folyamatban lévő programok kivitelezésének befejezése, rendeltetésszerű, azaz véd-, illetve teljesítőképességnek megfelelő üzemeltetés biztosítása.

Az ivóvízellátás szempontjából elengedhetetlen a megye rétegvíz-készletnek mennyiségi és minőségi megőrzése, a homokhátsági területek vízhiányának a megszüntetése és a felszíni vizek minőségének javítása.

A program tartalma (a megvalósítás mechanizmusa)

A megye súlyos vízgazdálkodási problémákkal és veszélyekkel küzd, amelyek közül a Homokhátság vízhiánya, a Tisza-völgy árvíz-, belvízvédelmi és folyószabályozási gondjai a legkiemelkedőbbek, de hozzájuk kapcsolódik az egészséges vízellátás, illetve a szennyvizek elvezetésének és kezelésének kérdése is. Ezek a vízgazdálkodási problémák elsősorban a lakosságot és a mezőgazdasági tevékenységét érintik, ugyanakkor kérdésessé tehetik a vízi és természetközeli idegenforgalomból adódó lehetőségek széles körű kiaknázását és hatékonyságát is.

5.1.1 alprogram

Az árvízvédelmi rendszer fejlesztése

Az árvízvédelmi rendszer fejlesztésével el kell érni, hogy az árvizek biztonságos levezetésére az elsőrendű védelmi vonalak minden egyes szakasza, illetve pontja alkalmas legyen.

- A legsürgősebb feladatok a Csongrád városi töltés-helyreállítás befejezése, a Csongrád alatti és a Szegvár–Hódmezővásárhely közötti Tisza-töltések megerősítése, a Tisza Szeged alatti bal parti töltésének erősítése, a hullámterek korszerű folyógazdálkodási szempontok szerinti rendezése és a Körös-toroki folyószabályozási munkák befejezése. A fejlesztési munkákat az „Új Vásárhelyi terv”-be illesztve, és a Tisza-völgyi országok ötoldalú együttműködéséről kötött legújabb megállapodás (Tisza-völgyi Vízügyi Fórum) szellemében kell elvégezni.
- Másodlagos feladatként az árvízvédekezés hatékonyságának fokozása emelhető ki, melynek fontos feltétele az árvízvédelmi védvonalak szilárd burkolatú utakkal 15–20 kilométerenkénti megközelíthetősége, valamint a védekezéshez szükséges hatékony infrastruktúra (hírközlés, gátörtelepek, a töltések koronájának minél hosszabb szakaszokon történő burkolása /kerékpárúthálózat – Euro Velo/) kiépítése.
- Fontos feladat a Tisza vízgyűjtőjén a síkvidéki tározás lehetőségének és a másodlagos hasznosítás kérdéseinek vizsgálata.

5.1.2. alprogram

A belvízvédelmi rendszer rekonstrukciója

- A súlyos belvízkárok elkerülése, illetve mérséklése érdekében folyamatos rekonstrukciós munkákkal vissza kell állítani a megye belvízvédelmi rendszereinek névleges teljesítőképességét, összhangba hozva a bel- és külterületi, a főművi, az üzemi és az üzemi kiépítettséget.
- Az elhanyagolt belvízelvezető rendszerek karbantartása a tulajdonosok támogatásával és megfelelő szankcionálásával, valamint a szükséges állami pénzeszközök biztosításával érhető el. A rekonstrukciós munkáknak egyaránt ki kell terjednie az állami főművekre, a társulati kezelésű, valamint az üzemi és a belterületi létesítményekre, érvényesítve a természetvédelmi és tájvédelmi szempontokat is.
- A belvíz-veszélyeztetettségi térképek alapján kijelölhetőek azok a területek, ahol a művelési mód váltása javasolt.
- A belterületi vízrendezés javítása a vízügyi-műszaki feladatok mellett komoly településfejlesztési feladatokat is igényel

5.1.3. alprogram

Az EU normáinak megfelelő egészséges ivóvíz biztosítása

A lakossági vízellátás terén – beleértve a tanyás térségek ellátását is – a jobb minőségű víz szolgáltatására kell törekedni, különös tekintettel az Európai Unió szigorúbb vízminőségi normáira (szoros összefüggésben az 5.4. programban foglaltakkal).

- Ez csak a felszín alatti vízkészletek mennyiségi és minőségi megóvásával érhető el, úgy hogy a veszélyeztetett területeken a csatornahálózat teljes kiépítését és a lakások teljes rácsatlakozását, a hulladékkezelést és a mezőgazdasági szennyezés minimális mértékűre való csökkentését kell megoldani, s az engedély nélküli vízkivételi állapotok felszámolását illetve/és szankcionálását kell előírni. Elengedhetetlen még a szénhidrogén kutatás és termelés során fenyegető haváriákra és az esetlegesen bekövetkező katasztrófák elleni védekezésre való felkészülés biztosítása is.
- Az egyéb gazdasági és urbanisztikai területhasználatoknál a vízbázisvédelemnek prioritást élveznie, a határon túli vízgazdálkodási és környezetvédelmi együttműködésnek is kiemelt fontosságot adva (Maros-hordalékkúp).
- Mindezek érdekében olyan szabályozók kidolgozása szükséges, melyek érdekeltté teszik a lakosságot a szennyvízhálózatra való rácsatlakozásra.

5.1.4. alprogram

A felszíni és felszín alatti vizek fokozott védelme és hasznosítása

A felszíni vizek jelentős megyei kommunális és mezőgazdasági szennyezésnek vannak kitéve, de a víz minőségét döntően a megyén (országhatáron) kívüli szennyező források határozzák meg. A probléma megoldását a szorosabb környezetvédelmi és vízügyi együttműködés (Románia), az öttoldalú Tisza-völgyi együttműködés és a szennyvízki-bocsátások visszaszorítása segítheti, míg a csatornák vízminőségének védelmét a mezőgazdasági eredetű szennyezések kontrollálásával és a szennyvizek bevezetésének mielőbbi megszüntetésével lehet elérni. Konkrét feladatként a Tisza, a Maros és a Körösök vízminőségi paramétercsoportonkénti legalább II. osztályú vízminőségének elérése lenne indokolt.

A mezőgazdaságból és a településekről származó szennyezéseknek köszönhetően a holtágak (csatornák) egy részének vízminősége rendkívül rossz, eutrofizációja előrehaladt. Feltöltődésükkel a rekreációs lehetőségek csökkenése, valamint a tájértékek elszegényedése következik be. Az ökológiai értékek és a hasznosítási igények, célok szem előtt tartásával ezeket a holtágakat, vízpótlással, rendszeres vízcserével, a szennyező források kizárásával, a gazdasági tevékenységek korlátozásával és védelem alá helyezéssel szükséges rehabilitálni.

A homokhátsági területek jellegéből adódóan sem a felszíni, sem pedig a talajvízkészlet nem elégíti ki az intenzív mezőgazdasági termelés (öntözéses gazdálkodás) vízfelhasználási igényét, s a domborzati viszonyok miatt gravitációs úton sem oldható meg a víz Tiszából történő utánpótlása. A probléma csakis a vízfelhasználás csökkentésével – a vízvisszatartást elősegítő művelési ágak elterjesztésével (gyepgazdálkodás, vizes élőhelyek kialakítása) – víztakarékos technológiák kidolgozásával – vízelosztó hálózat korszerűsítésével, valamint tisztított kommunális szennyvíz kijuttatásával (egyedi szennyvízkezelés – kerti drén) oldható meg.

A geotermikus energia és a termálvizek tekintetében a megye igen gazdagon ellátott. Sokoldalú felhasználása (kommunális, mezőgazdasági és ipari) ellenére, a fenntartható és hosszú távú használat érdekében törekedni kell a termálvizek ésszerű hasznosítására, mivel a rétegvizekkel egységes hidrodinamikai rendszert képező alföldi hévíztárolók nyomása csökkent, s nem megoldott az energetikai célokra kitermelt kutak nagy sótartalmú használt hévízének felszíni elhelyezése.

Ennek érdekében elengedhetetlen feladat a kutak vízjogi helyzetének tisztázása, a pazarló vízhasználat (maximális hatásfokú energiakinyerés) és a csurgalékvizek sóterhelésének megszüntetése, a korszerű visszasajtolási technológiák felkutatása és alkalmazása, valamint az, hogy újabb vízjogi engedélyek kiadása csak a visszasajtolás és a sótelenítés bevezetése esetén legyen lehetséges.

Felelős szervezetek	Alsó-Tisza Vidéki Vízügyi Igazgatóság – az árvízvédelem koordinálása, a belvízveszélyes területek felmérése, a védelem tervezése és végrehajtása, illetve nemzetközi összehangolása
----------------------------	---

Résztvevő intézmények	Közép-Tisza Vidéki Vízügyi Igazgatóság Körös Vidéki Vízügyi Igazgatóság Alsó-Tisza Vidéki Környezetvédelmi Felügyelőség Körös Vidéki Környezetvédelmi Felügyelőség Közép-Tisza Vidéki Környezetvédelmi Felügyelőség Szegedi Tudományegyetem Természeti Földrajzi Tanszék Szegedi Tudományegyetem Tájökológiai és Éghajlattani Tanszék Állami Népegészségügyi Tisztiorvosi Szolgálat (ANTSZ) megyei és városi intézetei FVM Csongrád Megyei Hivatala Csongrád Megyei Területfejlesztési Tanács Csongrád Megyei Önkormányzat Csongrád Megyei Védelmi Bizottság Környezetvédelmi Minisztérium Érintett vízgazdálkodási társulatok Termálvíz-kutak tulajdonosai, üzemeltetői Települési önkormányzatok Falugazdászok
Pénzügyi források	Környezetvédelmi Alap Célelőirányzat, Vízügyi Célelőirányzat Phare-programok, ISPA, SAPARD, Világbank forrásai EBRD-hitelek, EIB-források, külföldi országhitelek Központi költségvetés beruházási kerete Kormányzati cél- és címzett támogatások (BM) Területfejlesztési Célelőirányzat (TFC) Területi Kiegyenlítést Szolgáló Fejlesztési Célú Támogatások (TEKI) Céljellegű Decentralizált Támogatás (CÉDA) KVM Útfenntartási és Fejlesztési Célelőirányzat Környezetvédelmi Minisztérium forrásai OMFB forrásai Önkormányzati források MVA forrásai
Eredmények, eredménymutatók	Az árvízkarok statisztikájának alakulása A területen jelentkező belvízkarok csökkenése A szennyvíztisztítóra kapcsolt lakások arányának növekedése A közműolló záródása (egy km vízvezeték/közcsonnahálózat) A kinyert és környezetkímélő módon hasznosított termálvizek „ollója” A vízminőségi határértékek túllépése

Legfontosabb hatások

A vízgazdálkodási feladatok megoldásával csökkennek az ár- és belvízkarok által okozott költségek (önkormányzati, megyei, országos) és a védekezés költségei is. A homokhátsági vízpótlással növelhetők a termelési eredmények a mezőgazdaságban. A termálvizek racionális kihasználása egyaránt hozhat gazdasági előnyt és járulhat hozzá a fenntartható energiahasznosításhoz. A holtágak rehabilitálásával növelhető a térség idegenforgalmi vonzóereje.

Az árvíz- és belvízvédelmi biztonság növelésével, a károk elkerülésével a veszélyeztetett területek népességmegtartó képessége nőhet. A szennyvizek előírt minőségi

tisztításával, és a mezőgazdasági eredetű szennyezések megszüntetésével megszűnik a talajvíz – és ezen keresztül a rétegvizek – közvetlen károsító hatása. A még csatornázatlan településekről (településrészekről) a szippantott szennyvizek kiszállíthatók lesznek a szennyvíztelepekre. A használt termálvíz visszasajtolásával megszűnik a felszíni vizek szennyezése és megőrizhető a hévíztartó rétegek energiaszintje.

Kapcsolódás más tervekhez

Nemzeti Környezetvédelmi Program

91/271/EGK sz. irányelv (módosítva a 98/15/EU direktívával)

Új Vásárhelyi Terv

Magyarország Szennyvízkezelési és Szennyvíztisztítási Programja

Országos Területfejlesztési Konceptió

Dél-Alföldi Régió Területfejlesztési Konceptiója és Programjai

A szomszédos megyék területfejlesztési koncepciói és programjai

Csongrád megye környezetvédelmi stratégiája és operatív programja

Csongrád Megye Területrendezési Terve

Csongrád megye kistérségeinek területfejlesztési koncepciói és programjai

A Duna–Tisza közti homokhátság vízháztartása és vízpótlása

A Tiszai Vízgyűjtő Programrégió célkitűzései

Településfejlesztési koncepciók

5.2. FEJLESZTÉSI PROGRAM

TERÜLETHASZNÁLAT, TALAJVÉDELEM

A program célja

A (külterületi és településperemi) termőföld – mint a megye legfontosabb természeti erőforrása, valamint a természet-, a víz- és általában a környezetvédelem (és az ezek kapcsán fellépő konfliktusok) színtere – ésszerű használatának kialakítása a gazdaság, ezen belül az élelmiszergazdaság fejlesztése szempontjait figyelembe véve, párhuzamosan a táji-környezeti értékek, adottságok legteljesebb fenntartható fejlesztésével, illetve megőrzésével, visszaalakításával.

A program tartalma (a megvalósítás mechanizmusa)

A piacgazdaság körülményei között a mezőgazdasági területhasználat átalakításának alapvető tényezője az érdekeltség. A föld magántulajdonlása következtében az adott körülmények döntenek el, hogy a tulajdonos – a piac értékítélete, esetleg a hagyomány alapján – mezőgazdasági termelési célra hasznosítja-e területét, vagy külső (nemzeti és/vagy EU-s) források felhasználásával alternatív hasznosítást valósít meg, illetve vállalja földtulajdona "elcserélését" (esetleg ugaroltat). (A viszonylag csekély kiterjedésű állami tulajdonú területeken a váltási program lebonyolítása lényegesen egyszerűbb). Ezért tehát a stratégiai program elképzelései csak ajánlások lehetnek, amelyek megvalósítása igen sok – belső és külső – tényezőtől függ. Lehetőség szerint törekedni kell a táji-környezeti értékek megőrzésére az átalakulás során. Csongrád Megye Területrendezési Terve tartalmazza az alkalmazandó irányelveket, illetve szabályokat, melyek érvényesüléséhez a jóváhagyás után meg kell fogalmazni egyfajta prioritási támogatási mechanizmust.

5.2.1. alprogram

A mezőgazdasági területek racionális használata

A megyének – az adottságok figyelembevételével – hozzá kell járulnia az ország extenzív hasznosítású mezőgazdasági területeinek csökkentéséhez. Ennek mértéke bizonyára csak későbbi egyeztetések eredménye lehet, de már előzetesen célszerű körvonalazni azokat a területeket, amelyek a hasznosítási struktúra váltásának célterületei lehetnek. Ezek kritériumai a termőföld minősége, a természet- és környezetvédelem igényei, s ez utóbbiakkal, valamint az agrártermeléssel összefüggésben a talajvédelem. Az optimális területhasználat kialakításának elősegítése a Megyei Területrendezési Tervhez való igazodás támogatásán (agrártámogatások, megyei decentralizált alapok, SAPARD források) keresztül érhető el.

- A szántók kivonása a legkevesbé értékes jelenlegi gabonatermesztési területek esetében jöhet számításba, nagyobb kiterjedésben elsősorban a Homokhátságon, továbbá a megye délkeleti csücskében. A kivonásra kerülő területek az erdőtelepítés, a gyepesítés/visszagyepesítés célterületeit növelhetik, szolgálva ezzel a szük-

séges puffer-funkciót a füves természetvédelmi területek körül. Emellett a jelenlegi gyepterületek művelésiág-változását a legszigorúbb kritériumokhoz szükséges kötni.

- A jelenlegi extenzív szántóterületek rovására célszerű növelni az intenzív mezőgazdálkodás, a biogazdálkodás (zöldség-, gyümölcsstermesztés) területi alapját is (elsősorban a Homokhátságon).
- Különösen fontos a vízvédelmi célú művelésiág-változások megvalósítása a holtágak és a vízbázisok környezetében, továbbá a mély fekvésű szántók esetében új, értékes mocsaras-nádas élőhelyek létesítése.
- A parlagterületek egy részét – elsősorban ártéri területeken, vízfolyások mentén, extenzív szántók közelében – a mezeivad-védelem szolgálatába lehet állítani.
- A talajdegradációs jelenségek a megyében sokfélék – így komplex talajvédelmi stratégia megteremtése szükséges –, de ezek közül a legfontosabbnak – a szervesanyag-megőrzés és a másodlagos szikesedés megakadályozása mellett – a defláció elleni védekezés látszik mind a homokterületeken, mind a feketeföldi löszös talajokon. Az e célból megvalósítandó erdőtelepítések, dűlőút-fásítások, mezővédőerdősáv-telepítések a talajvédelmi szolgálaton túl közvetlen gazdasági (energiaerdő), ökológiai, környezetvédelmi, tájlesztítikai, rekreációs célokat is szolgálnának. A szervesanyag tartalom megőrzése elsősorban az ésszerű talajerő-visszapótlás függvénye, míg a másodlagos szikesedés megakadályozásához a határhasználat rendszerének, az alkalmazott technológiáknak újragondolása szükséges.
- Megyei sajátosságot jelenítenek meg a tanyás térségek. A tanyák körüli terület-használat szabályozása rövid távon megvalósítandó (ez részben központi feladat). El kellene érni, hogy elsősorban az érintett területek képviselői határozzák meg a szabályozás alapelveit.
- Csongrád megye a hazai szénhidrogén bányászat legjelentősebb fellegvára, mely komoly hatással van a területhasználat rendjére is. Az egyéb bányászati tevékenység (folyami homok, agyag, sóder) súlya, jelentősége kisebb, de nem elhanyagolható. A bányászati területek karbantartása, a felhagyott bányák rekultivációja, illetve a tájsebek megfelelő kezelése a határhasználat fontos eleme. Kezelésüknek elsősorban a települési rendezési tervekben, illetve a Megyei Területrendezési Tervben kell megjelennie.

5.2.2. alprogram

Települési peremterületek konfliktusainak megoldása, megelőzése

A tulajdonviszonyok átalakulása, illetve a földhasználati és a termelési szerkezet-váltás szükségképpen megváltoztatja a településeken a terület felhasználást. Felértékelődik a belterület, s a települések központjaitól kifelé haladva – a vonalas infrastruktúra elhelyezkedésének, kiépítettségének függvényében – különböző földárak alakulnak ki. En-

nek következtében a mezővárosokban, a nagyfalvakban megindul a funkciók térbeli átrendeződése: a belterületi mezőgazdasági tevékenység fokozatos kiszorulása a belterület peremére.

- A településperemi zónák tulajdoni, használati és környezeti konfliktusait fel kell oldani. (Ez a településrendezési tervek feladata.) Mindez elsősorban Szeged peremterületeire vonatkozik, de a többi nagyobb település is rendelkezik "gyógyítandó peremi sebekkel".
- Az általában a belterületek közvetlen szomszédságában tervezett "zöldmezős" beruházások esetén különös figyelemmel kell lenni a termőföld védelmére. Az ilyen fejlesztéseket főleg agrár szempontból értéktelen, korábban roncsolt településperemi részeken ajánlott megvalósítani.
- A településeket elkerülő közutak nyomvonalának tervezése, a részükre kijelölt területek kisajátítása, az építési engedélyek kiadása folyamán szintén ügyelni kell arra, hogy minél kevesebb értékes termőföld kivonására kerüljön sor. Ugyanakkor, a városokat, a nagyobb településeket elkerülő szakaszok nyomvonalát a beépített területektől kellő távolságban szükséges kijelölni, hogy azok ne váljanak viszonylag rövid időn belül a belterület részévé.

5.2.3. *alprogram*

A települések belterületi területhasznosításának újragondolása

Az életminőség elemeinek, a rekreációs funkcióknak előtérbe kerülése az egyéni értékrendben szükségessé teszi a városi térhasznosítás rendjének részleges újragondolását, ezen belül is kiemelten kell foglalkozni a zöldterületek témájával.

- A városi zöldterület-gazdálkodás megújítása a városi mikroklíma, a levegőtisztaság, illetve a rendezettebb környezet kialakítása céljából. Minden település számára biztosítani szükséges egy olyan zöldterületet, mely csökkenti a városi légszennyezettséget, segíti – elsősorban a városok – átlevégőzését, rendezettségével pihentető, kikapcsolódást segítő környezetet biztosít a helyben lakók, illetve a turisták számára.
- A zöldterületek védelme, a parkosítás, a helyileg védett természeti értékek számának növelése javítja a lakók komfortérzetét, rendezett települési külsőt mutat kifelé, javítva a település imázsát, gátolja a gyomok – különösen az allergén növények – megjelenését a településen belül.

Felelős szervezetek

Csongrád Megyei Önkormányzat

- Koordináció (Megyei Területrendezési Terv), információ szolgáltatás, -értékelés (TelR)

FVM Csongrád megyei hivatala

- szakmai felügyelet

Csongrád Megyei Földhivatal

- művelésiág-változások engedélyezése

	Települési Önkormányzatok – területhasznosítás a közigazgatási területükön Dél-Alföldi Regionális Vidékfejlesztési Iroda – szakmai, EU-integrációs monitoring
Résztvevő intézmények	Csongrád Megyei Területfejlesztési Tanács Csongrád Megyei Agrárkamara Agrárinnovációs kht Progress Vállalkozásfejlesztési Alapítvány Megyei Közlekedési Felügyelet Közútkezelő Kht Dél-Alföldi Regionális Fejlesztési Tanács Állami Erdészeti Szolgálat Körös-Maros Nemzeti Park Kiskunsági Nemzeti Park Környezetvédelmi felügyelőségek Vízgazdálkodási felügyelőségek Magyar Geológiai Szolgálat Dél-alföldi Területi Hivatal Kistérségi társulások Területi földhivatalok Nemzeti Földalap kezelésére létrehozott szervezet Vízgazdálkodási társulatok Vidékfejlesztési menedzserek Kistérség-fejlesztési megbízottak Hangya szövetkezetek Országos Meteorológiai Szolgálat Civil szervezetek Földtulajdonosok, mezőgazdasági termelők
Pénzügyi források	Széchenyi Terv Phare-programok, ISPA, SAPARD, Világbank forrásai EBRD-hitelek, EIB-források, külföldi országhitelek Központi költségvetés beruházási kerete Kormányzati cél- és címzett támogatások (BM) Területfejlesztési Célelőirányzat (TFC) Területi Kiegyenlítést Szolgáló Fejlesztési Célú Támogatások (TEKI) Nemzeti Földalap forrásai Önkormányzati források OMFB forrásai Megszűnt bányák tájrendezésének támogatása Az önkormányzatok és a kistérségi társulások saját forrásai Vállalkozói tőke, banki hitelek
Eredmények, eredménymutatók	A gyepesített/visszagyepesített terület nagysága A gyepterület növekedése Az előbbiből természetvédelmi pufferzónában megvalósított gyepesítés Erdőtelepítés Az erdőterületek növekedése Az előbbiből energiaerdő-telepítés A mocsaras területek növekedési aránya Szántó intenzív termelésbe vonása Biogazdálkodásra tartósan beállított terület Megőrzendő parlagterület

	Tanyás területek rehabilitálása Mezővédő erdősávok létesítése, azok hossz- és területi növekedése Fasorok telepítése Rekultivált településperemi terület nagysága Elkerülő utak területfoglalása "Zöldmezős" beruházások területfoglalása
--	--

Legfontosabb hatások

A program komplex megvalósulása a megye elsősorban "nyílt" – nem urbánus – térségeiben pozitív társadalmi, gazdasági, környezeti változásokkal járhat, azon túl, hogy az Európai Unió kapcsolódó követelményeinek is megfelel.

A mezőgazdasági területhasználat változásával – elsősorban a jelenleg extenzív művelésű területeken – a diverzifikált földhasználattal nőhet a termelés jövedelmezősége (intenzív gazdálkodás, biotermelés), a remélhető és nélkülözhetetlen szubvenciók következtében emelkedhet egyes külterületi határrészek gazdasági-jóléti-természetvédelmi-környezetvédelmi funkciója (gyepesítés/visszagyepesítés, erdősítés, erdősávrendszerek létesítése, a tanyasi térségek rehabilitálása, természetvédelmi pufferzónák kialakítása).

A településekhez (főleg a településperemekhez) kapcsolható területhasználat-változási programok gazdasági vonatkozása az értékes termőföldek más célú hasznosításának csökkenésében rejlik, kedvező társadalmi-tulajdoni-környezeti-esztétikai hatását pedig a "peremi sebek" minden szempontú "begyógyítása" jelenti.

A Megyei Önkormányzat által kezelt TeIR nem csupán széleskörű tájékoztatásra, szakvélemények elkészítéséhez nyújthat támogatást a területhasználat terén, de nagyobb időtávban alkalmas lehet a bekövetkezett változások mértékének, ütemének, irányának értékelésére is.

Kapcsolódó koncepciók, programok, tervek:

Országos Területfejlesztési Koncepció

Országos Területrendezési Terv

Magyarország SAPARD terve, 2000–2006

Nemzeti Agrár-környezetvédelmi Program

Nemzeti Biodiverzitás-megőrzési Stratégiai és Akcióprogram

Széchenyi Terv

A Dél-Alföld agrárstruktúra és vidékfejlesztési koncepciója

A Dél-Alföldi Régió Területfejlesztési Koncepciója és Programja

Csongrád Megye Területrendezési Terve

Csongrád megye agrár- és vidékfejlesztési programja

Csongrád megye környezetvédelmi stratégiája és operatív programja

Csongrád megye tízéves közúthálózat-fejlesztési programja

A megye kistérségeinek agrár- és vidékfejlesztési programjai

A megye kistérségeinek területfejlesztési programjai és koncepciói

Homokháti Kistérség Tanyafejlesztési Programja

A települések fejlesztési és rendezési dokumentációi

5. 3. FEJLESZTÉSI PROGRAM

AZ ÖKOLÓGIAI HÁLÓZAT FEJLESZTÉSE ÉS A TERMÉSZETI ÉRTÉKEK VÉDELME

A program célja

A természetközeli állapotban megmaradt ritka víztípusok (szikes tó, láp) megmentése, a füves élőhelyek fokozott védelme, a védett és veszélyeztetett növények, társulások élőhelye körüli pufferzónák létesítése, valamint a védett területek erdőállományának fenntartása a természetvédelmi szempontoknak megfelelően.

A biológiai és táji értékek védelme és a biodiverzitás fenntartása érdekében a Tisza és mellékfolyói által kialakított (regionális) ökológiai folyosók fennmaradásának biztosítása, azoknak a kül- és belterületi zöldfelületekkel összefüggő zöldfolyosó-hálózattá alakítása.

A program tartalma (a megvalósítás mechanizmusa)

5.3.1. alprogram

Élőhelyek, ökológiai folyosók megóvása, bővítése

Az *élőhelyek* védelme kiemelt fontosságú, hiszen csak így valósulhat meg a fajvédelem és a biológiai sokféleség megőrzése is. Különösképpen a veszélyeztetett fajok élőhelyeinek védelmét kell biztosítani.

- A megye területén jelentős vizes élőhelyek találhatók a folyók mentén és a bucka-közi mélyedésekben, amelyek a természetes szárazodás és más okok miatt nem kapnak megfelelő mennyiségű vízutánpótlást, ezért társulásaik átalakulnak, degradálódnak. Elengedhetetlen tehát a szárazodási folyamat következményeinek felmérése, a vízüggyel egyeztetett optimális vízutánpótlás megoldása, és a szennyező források mennyiségének csökkentése. Fontos feladat még a cián és nehézfém-szennyeződés mértékének kivizsgálása s az élővilág egyensúlyának mielőbbi visszaállítása. (Cserebökényi puszták, Liliomos pusztai mocsár, Szegedi Fehér-tó, Mártély, Bibic-tó, Zsombói-ősláp, Ásotthalmi-láprét, pusztaszeri Fülöp-szék).
- Szükség van a gyepterületek védelmére és azok növelésére, ahol a legeltetés és kaszálás intenzitását is szabályozni kell, hiszen a védett növények magérlelése korábbi kaszálás esetén nem biztosított. Kialakított pufferzónákkal helyreállíthatók lennének eredeti mikroklimatikus viszonyaik, illetve csökkenthető lenne a mezőgazdasági eredetű veszélyeztetés mértéke. E tekintetben javasolt a füves területek katasztrozálása, és olyan kompenzációs rendszer kidolgozása, amely a tulajdonosokat érdekeltté tenné a fenntartható gyepterület kezelésében (Csanádi puszták, Pítvaros, Montág-puszták, kiskundorozsmai Nagy-szék).
- Kiemelt feladat a füves élőhelyek még megtalálható természetes erdőmaradványainak védelme, valamint az élővízpartok természetes, féltermészetes és beépítetlen állapotának a területrendezés eszközeivel való fenntartása.

A Tisza és mellékfolyóinak többé-kevésbé összefüggő élőhelyei, és a többi vizes élőhely közötti gécserét – amely a populációk fennmaradását biztosítja – összefüggő ökológiai folyosóvá szükséges fejleszteni. Ugyanez érvényes az egymástól elszigetelt eredeti erdőkre, továbbá a szikes-, homoki és löszgyepekre, melyeknek már csak töredékei maradtak fenn, és amelyek közötti gécseret csakis összefüggő természetes terület biztosításával lehetséges. Így az egymáshoz kapcsolódó területek a vándorló fajoknak is védelmet, táplálkozási helyet tudnak biztosítani. Az ökofolyosók területi meghatározásakor figyelembe kell venni azon infrastrukturális fejlesztéseket, amelyek nyomvonala közel halad egyes védett területekhez, vagy keresztezi egyes fajok vonulási irányát.

A jelenlegi Tisza–Maros vízi ökológiai folyosó part menti zöldfolyosóját minél több erdő- és gyepfolttal (sávokkal) szükséges összekötni. A természetszerű erdők területét tovább szükséges növelni. A fejlesztés legfontosabb irányai a tervezett homokhátsági, a Nagymágocs–Hódmezővásárhely–Maroslelei, valamint a Pitvarosi puszták–Maros-ártéri ökológiai folyosók, melyek összekötését a gyepes puszták körüli őshonos fafajták telepítésével, erdőmaradványok védelmével lehet megoldani, amit nagyban segíthet a mezővédő erdősávok és a településkörüli védősávok, parkerdők létesítése.

A települések zöldfelületi ellátottsága alacsony szintű és romló állapotú. Valamennyi bel- és külterületen fontos feladat a közhasználati zöldterületek és az utcafásítás továbbfejlesztése, valamint az összefüggő, biológiailag aktív rendszerek fejlesztése, tekintettel azok település-ökológiai (környezetvédelmi, környezet-egészségügyi és biodiverzitást fenntartó) funkcióira.

5.3.2. *alprogram*

A védett és védelemre érdemes területek kezelése

Mivel a védett és védelemre érdemes területeken az erdészeti és természetvédelmi célok nem találkoznak, gyakori a védett területek állapotromlása, a védett értékek, élőlények pusztulása és elvándorlása. Javasolható az őshonos fafajok alkalmazása, és a puhafás ligeterdők területének növelése.

- E területek tulajdonviszonyának rendezetlensége miatt a védett fajok veszélyeztetettsége nehezen csökkenthető. Amennyiben ezek a területek magántulajdonban maradnak, a tulajdonost érdekeltté kell tenni a védendő vagy védett területekre (fajok) vonatkozó természetvédelmi előírások betartásában.
- A természetvédelmi területek tulajdonviszonyainak rendezése és a potenciális konfliktusok elkerülése érdekében azok pontos feltárása a legfontosabb feladat, amit lehetőleg a szigorúan védett területek (NP részéről való) felvásárlása kell, hogy kövessen.
- Folytatni kell a még fellelhető természetközeli területek számbavételét. Megőrzésük segítheti az öko-turizmus terjedését.

A megyében sok olyan faj található, amely fokozott védelmet élvez, illetve aránylag kis populációik miatt veszélyeztetett. Élőhelyeik védelmét ezért feltétlenül biztosítani kell. Az emberi tevékenység hatására megváltozott genetikai állományú fajok élőhelyeinek védelme szintén fontos feladat. Ehhez megfelelő kompenzációs rendszer kidolgozása szükséges. A biodiverzitás fenntartása érdekében a védett területeken és a Nemzeti Parkok közelében kerülendő a génmanipulált növények termesztése, viszont a szigorú védelem alatt álló területek génbankként is szolgálhatnak.

Felelős szervezetek	<i>Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatósága</i> <i>Körös–Maros Nemzeti Park Igazgatóság</i> – az ökofolyosók kialakításának szervezése, koordinálása
Résztvevő intézmények	Alsó-Tisza Vidéki Vízügyi Igazgatóság Közép-Tisza Vidéki Vízügyi Igazgatóság Körös Vidéki Vízügyi Igazgatóság Szegedi Tudományegyetem Természeti Földrajzi Tanszék Szegedi Tudományegyetem Tájökológiai és Éghajlattani Tanszék Csongrád Megyei Területfejlesztési Tanács Csongrád Megyei Önkormányzat Környezetvédelmi Minisztérium Állami Erdészeti Szolgálat illetékes Igazgatósága Országos Természetvédelmi Hivatal Csongrád Megyei Múzeumok Igazgatósága Tiszai Kormánybiztos Irodája Tiszai Vízügyi Programrégió Önkormányzati Társulás Települési önkormányzatok Civil szervezetek, Alapítványok Dél-Alföldi Regionális Idegenforgalmi Bizottság Dél-Alföldi Regionális Marketing Igazgatóság
Pénzügyi források	Környezetvédelmi Alap Célelőirányzat, Phare-programok, ISPA, SAPARD, Világbank forrásai Kormányzati cél- és címzett támogatások (BM) Területfejlesztési Célelőirányzat (TFC) Területi Kiegyenlítést Szolgáló Fejlesztési Célú Támogatások (TEKI) Környezetvédelmi Minisztérium forrásai Önkormányzati források
Eredmények, eredménymutatók	Az elkészült természetvédelmi ismeretterjesztő anyagok (könyv, prospektus, tájékoztató, CD) számának növekedése A tervezett ökohálózat megvalósítottsági aránya (a tervezetből megvalósított területi arány) A települések zöldterületi ellátottsága

Legfontosabb hatások

A Tisza völgyében – mint a védett és védelemre javasolt területek mentén – az ökológiai és zöldfolyosó-hálózat fejlesztése (ami támaszkodna a folyók hullámtéri zöldterületén kívül a már meglévő védett és természeti területekre) nagyban hozzájárulhat a

szélerózióra érzékeny területek csökkenéséhez, a levegőtisztaság-védelméhez, a mikroklima javításához és a biodiverzitás megőrzéséhez.

A holtágak rehabilitálásával és a természetvédelmi területek fogadókészségének növelésével az öko-turizmus vonzóereje növelhető.

A tervezett intenzív gazdálkodás visszafejlesztése miatt fennáll a konfliktus veszélye azon telektulajdonosokkal, akiknek a telkei a védelemre kijelölt területeken, vagy azok közvetlen közelében helyezkednek el.

Kapcsolódó koncepciók, programok, tervek:

Országos Területfejlesztési Koncepció

Magyarország SAPARD terve, 2000–2006

Nemzeti Agrár-környezetvédelmi Program

Nemzeti Biodiverzitás-megőrzési Stratégiai és Akcióprogram

A Dél-Alföldi Régió Területfejlesztési Koncepciója és Programja

Csongrád Megye Területrendezési Terve

Csongrád megye agrár- és vidékfejlesztési programja

Csongrád megye környezetvédelmi stratégiája és operatív programja

A megye kistérségeinek agrár- és vidékfejlesztési programjai

A megye kistérségeinek területfejlesztési koncepciói és programjai

A települések fejlesztési és rendezési dokumentációi

5.4. FEJLESZTÉSI PROGRAM
A TELEPÜLÉSKÖRNYEZET FEJLESZTÉSE
(INTEGRÁLT KÖRNYEZETKÍMÉLŐ INFRASTRUKTÚRÁK)

A program célja

A települési környezetben folyó társadalmi és gazdasági tevékenységek összhangba hozása az európai környezetpolitikai elvárásokkal.

Az energia- és anyagtakarékos technológiák, illetve alternatív források használatának elterjesztése, környezetbarát közlekedési rendszerek kialakítása a zaj- és szennyezésmentes települések megvalósítása érdekében.

A program tartalma (a megvalósítás mechanizmusa)

A városi népesség magas arányával jellemezhető Csongrád megyében az urbanizáció gyors folyamatát nem követte adekvát módon azon infrastruktúrák fejlesztése, amelyek a településkörnyezet terheltségét és károsodását gátolták volna.

A megyében üzemelő szeméttelpek környezetvédelmi és közegészségügyi szempontból is kifogásolhatók, a közüzemi szennyvízcsatorna a megye településeinek 25%-ában épült csak meg, ami nagy mennyiségű szennyvíz szakszerűtlen és szabálytalan elszikkasztását és tárolását jelenti. A terhelő szimptómák területileg szórtan (mindenütt) jelentkeznek, s így ellenőrzésük, megszüntetésük gyakorlatilag lehetetlen.

A megyei közgyűlés Csongrád megyét környezetbarát megyévé nyilvánította, ami hozzájárul a megye és a megyei termékek versenyképességének fokozásához. Ennek alapfeltétele, hogy a megyében működő hivatalok eleget tegyenek az európai környezetvédelmi előírásoknak, és hogy a megye vállalkozásai megszerezzék az ISO 14000 „környezetbarát működés” tanúsítványt.

A megyében levő települések teljes körű vezetékesgáz- illetve, PB-gáz-ellátásának rövid távon való megteremtése érdekében további vizsgálatokat kell végezni gazdasági és környezetvédelmi szempontok figyelembevételével.

A geotermikus energia üzemszerű komplex hasznosításának középtávon való kifejlesztésével és a környezetkímélő elhelyezés feltételének megteremtésével a fosszilis energiahordozók felhasználásának csökkentése érhető el (összefüggésben a 2.7.3 alprogramban foglaltakkal).

A megye éghajlati adottságaira tekintettel a napenergia hasznosítását (energiatakarékos és környezetkímélő jellege miatt), és az annak elősegítését szolgáló műszaki fejlesztéseket kiemelten kell támogatni. Hosszabb távon ezzel a fosszilis energiahordozó-szükséglet 1/3-os csökkenését is el lehet érni. A mezőgazdasági melléktermékekből nyert biogáz (hígtrágya, hulladék) és a farmergazdálkodásban kisebb mértékben alkalmazható szélenergia hasznosítása szintén támogatandó (összefüggésben a 2.7.3 alprogramban foglaltakkal).

Mindezen célok, feladatok megvalósulásának nélkülözhetetlen feltétele az elfogadott tervdokumentumokkal összhangban lévő települési környezetvédelmi programok előkészítése, kidolgozása.

5.4.1. alprogram

Hulladékgazdálkodás

A megyének alapvető érdeke, hogy a hulladékgazdálkodás a fenntartható fejlődés elvéhez kapcsolódva (keletkező hulladék csökkentése), tehát a hulladéklerakási végcél preferálása nélkül, költséghatékonyan valósuljon meg. A stratégia az újrafelhasználás hatékonyságának, a környezetkárosító anyagok életciklus-elemzésének, valamint a deponálás, illetve megsemmisítés kérdésének eldöntésén kell, hogy alapuljon.

A kommunális hulladékgyűjtés és hulladékelhelyezés (amely az egész régióban megoldatlan, továbbá súlyos környezeti kockázattal jár) fejlesztését a kapcsolódó infrastruktúra kiépítésével, a szervezett hulladékgyűjtés (szelektív gyűjtés rövid távú megvalósítása) megszervezésével (települési és térségi hulladékgazdálkodási program (terv)) és a környezetkímélő újrahasznosítás (feldolgozó háttérpar kifejlesztése hosszú távon) megvalósításával kell kezdeni.

Az újrahasznosításba be nem vonható hulladék megsemmisítése hosszútávon korszerű regionális lerakók, regionális környezetkímélő égetőművek (esetleg „plazma-erőmű”) létesítésével oldható meg.

A hulladékhasznosítást úgy kell tekinteni, mint a szelektív hulladékgyűjtés befejező fázisát, e nélkül a gyűjtési folyamat értelmetlen. Befektetőket vagy feldolgozókat kell találni mindazon másodnyersanyagok hasznosítására, amelyek feldolgozása gazdaságossági és környezetvédelmi szempontból is indokolt.

Az ipar hulladékmennyiségének növekedése hulladékszegény technológiák bevezetésével csökkenthető (BAT Technológia). Új ipari üzemek telepítésekor szigorúan be kell tartani a környezetvédelmi előírásokat.

Törekedni kell a veszélyes hulladékok pontos feltárására és begyűjtésére. A kommunális hulladék veszélyes komponenseinek kiszűrése szintén megoldandó feladat.

A hulladékgazdálkodás tervezéséhez és megszervezéséhez első lépésként, egy hulladék információs rendszer létrehozására lenne szükség. Jelenleg a megye nem rendelkezik megfelelően pontos adatokkal a hulladék területi, mennyiségi és minőségi paramétereiről.

5.4.2. alprogram

Szennyvízkezelés

A szennyvízkezelés fejlesztését (s emellett a keletkezett szennyvíz-iszapok kezelését) az EU irányelveiben megfogalmazott előírásai alapján a 2000 lakos-egyenértéknél több szennyvizet produkáló települések mindegyikénél meg kell oldani. Kisebb települése-

ken korszerű, egyedi megoldású tisztítási módok kialakítása (a szippantott szennyvizek tisztítóra való szállítása) is célszerű lehet. A szegedi szennyvíztisztító-telep megkezdett építésének befejezésén kívül a makói, a csongrádi és más, hosszú távon létesítendő szennyvíztisztító-telepek biológiai fokozatú tisztításának megvalósítása kiemelt fontosságú.

A Csongrád megyei szennyvíztisztítási koncepció szerint a szennyvíztisztító telepek mértékadó kapacitását több mint háromszorosára kell növelni 2010-re, míg a közcsatorna-hálózatba bekötött lakások arányának a jelenlegi 36 %-ról 74 %-ra kell emelkednie. A vízhiányos régiókban (Homokhátság) törekedni kell a tisztított szennyvizek mező- és erdőgazdasági hasznosítására.

Mindezek az eljárások az 5.1.3., 5.1.4. és 5.1.5. programokhoz kapcsolódnak és a homokhátsági vízprobléma, a felszíni vizek, valamint az ivóvízbázis védelmét szolgálják.

5.4.3. alprogram

A levegőszennyezettség és a zajterhelés-csökkentés elősegítése

Tekintettel arra, hogy a prognosztizált gazdasági növekedés hatására várhatóan az új ipari beruházások száma növekedni fog a megyében, az új telepítéseknél már a levegő-tisztaságvédelmi korlátozó tényezőket is figyelembe kell venni, amit egy előre létrehozott – a védendő, „nem terhelhető” és határ menti „nemzetközi övezeteket lehatároló – levegőtisztaság-védelmi zonális rendszer határozhat meg.

A települések levegőszennyezettségét és zajterhelését alapvetően a közlekedéstechnológia és emberközpontú közlekedésszervezés fejlesztésével (tömegközlekedés-fejlesztés, forgalomkorlátozás, ún. „forgalomcsendesítési” eljárások), valamint humán-ökológiailag megalapozott városépítéssel és engedélyezési eljárással (elkerülő utak és kerékpárutak építése) lehet mérsékelni. A fenti cél fenntartható megoldásához járulhat hozzá a kerékpár-közlekedés 4.4.2. alprogramban szereplő fejlesztése is, mivel a személygépkocsi-forgalom egy részének kerékpárra „terelődése” csökkentené az emissziót, illetve a közlekedés és a parkolás helyigényét.

5.4.4. alprogram

Környezeti tudatformálás

A környezetterhelés társadalmi jellegénél fogva csakis a lakosság széles körű, tudatos összefogásával, aktivitásával csökkenthető. Ebben fontos szerepe van a tudatformálásnak, amelynek az átlagpolgáron kívül ki kell terjednie a gazdasági és a politikai szereplőkre is.

A települési információs rendszerhez kapcsolódva célszerű megteremteni egy környezetvédelmi információs rendszert, mivel a jelenlegi környezetvédelmi információk (adatbázisok) különböző szakágazatokhoz tartoznak területi kapcsolódás nélkül, valamint az információs szolgáltatások területileg koncentráltan csak a megyeszékhelyen

vagy egyes városokban érhetőek el. Ezért a települések vagy településrészek integrált környezetállapot-értékelése lehetetlen vagy túl hosszán tartó folyamat.

Szükség van tehát egy olyan térinformatikán alapuló környezetinformációs rendszerre, amely a fejlesztési és tervezési feladatok során a különböző szakágazati (ATIKÖFE adatbázis, ATIVIZIG adatbázis, stb.) információkat területi szintézisben adja meg. Ezek a komplex, összefüggő információk képezhetnek csak megfelelő alapot a döntéshozatal számára.

A környezetvédelmi információs rendszer kialakításával a megyei önkormányzat keretén belül működő környezeti TEIR csoport látná el, melynek feladata a helyi környezetvédelmi tevékenység és környezetvédelmi politika elősegítése, a környezet naprakész értékelése (az egyes hatóságok eltérő megjelenésű környezeti adatbázisait egységes és áttekinthető formátumúra rendszerezze), az arról történő tájékoztatás gyorsítása lenne. Az iroda naprakész tájékoztatást tenne lehetővé, környezeti marketing tevékenységet folytatna (szóróanyagok és kiadványok készítése, médiakapcsolatok), kutatásokat szervezne a környezeti hatások komplex értékelésére.

Ennek keretében lenne célszerű alapvető adatokat tartalmazó „web-oldal” készítése, amely állandóan frissíthető új adatokkal, alkalmas kérdések és vélemények fogadására, környezet- és természetvédelmi információk ismertetésére.

Az uniós gyakorlatnak megfelelően a megye környezeti állapotáról szóló kiadvány megjelentetése szükséges, amit az összegyűjtött részletes környezeti információk alapján szükséges elkészíteni.

A tudatformálás elengedhetetlen része a földművelést folytató gazdálkodók folyamatos agrár-környezeti tájékoztatása a művelés környezetbarát, és környezetkímélő módjáról. Ennek érdekében a szaktanácsadói rendszer (agrárkamara) alakítása, hatékonyságának ellenőrzése, a gazdajegyzők bevonása, tájékoztató előadások szervezése valamint olyan információs füzetek készítése szükséges, melyek magukban foglalják a környezetbarát termesztési rendszerek ismertetését, a talaj- és növényvédelem új lehetőségeit a fenntartható tápanyag-gazdálkodás elveit.

A fenntartható fejlődés érdekében mind szélesebb körben kell megismertetni a védett értékeket, s fel kell hívni a figyelmet az élő rendszerek sérülékenységeire. Ezért cselekvési programokat kell kidolgozni a természeti értékekkel kapcsolatos tájékoztatás összehangolására. Javasolt a védett területeken környezetbe illő oktatóközpontokat és tanösvényeket kialakítani.

Az ifjúság környezeti (természetvédelem) nevelésében és tudatformálásában fontos szerepet betöltő szervezett természetjárást, terepbejárást, nyári táborokat célszerű összekapcsolni a megyemarketing (2.2. program) számos elemével. Ezeket a táborokat a Tisza–menti üdülőtelepeken, az Ópusztaszeri Történeti Emlékpark területén vagy más erre az alkalomra megfelelő környezetben javasolt évenként megszervezni.

Egy megyei környezetvédelmi díj alapítása (pl: Zöld-díj), valamint különböző mintaprojektek a média segítségével történő népszerűsítése fontos része lehet a programnak.

Felelős szervezetek	Csongrád Megyei Önkormányzat – a környezetkímélő infrastruktúrák és az energiatakarékos fejlesztések koordinálása
Résztvevő intézmények	Alsó-Tisza Vidéki Környezetvédelmi Felügyelőség Körös Vidéki Környezetvédelmi Felügyelőség Szegedi Tudományegyetem Állami Népegészségügyi Tisztiorvosi Szolgálat (ANTSZ) megyei és városi intézetei FVM Csongrád Megyei Hivatala Csongrád Megyei Területfejlesztési Tanács Környezetvédelmi Minisztérium Kamarák Megyei Közlekedési Felügyelet Agrárinnovációs Kht. Dél-Alföldi Regionális Területfejlesztési Tanács Szegedi Környezetgazdálkodási Kht. Magyar Geológiai Szolgálat Dél-alföldi Területi Hivatal Települési önkormányzatok Települések hulladékgazdálkodó vállalatai Másodnyersanyag hasznosító cégek Termálvíz-kutak tulajdonosai Oktatási intézmények Regionális, megyei média Civil szervezetek
Pénzügyi források	Széchenyi Terv Phare-programok, ISPA, SAPARD, Világbank forrásai EBRD-hitelek, EIB-források, külföldi országhitelek Központi költségvetés beruházási kerete Kormányzati cél- és címzett támogatások (BM) Területfejlesztési Célelőirányzat (TFC) Területi Kiegyenlítést Szolgáló Fejlesztési Célú Támogatások (TEKI) Környezetvédelmi Alap Célelőirányzat, OMFB forrásai FEMOPET Hungary Energy Center MVA forrásai Önkormányzati források Vállalkozói tőke, banki hitelek
Eredmények, eredménymutatók	A környezetbarát megyei programot elfogadó intézmények szervezetek száma Az eredményesen minősített vállalkozások számának növekedése (ISO 14000) Közcsonna-hálózatra kapcsolt lakások arányának növekedése Közműolló záródása Szennyvíztisztítók kapacitása és a biológiai tisztítás aránya Gáz- és távfűtésre kapcsolt lakások aránya Hulladékszállításba bekapcsolt lakások arányának növekedése A szelektív hulladékgyűjtéssel nyert újrahasznosítható anyagok arányának növekedése Az újrahasznosított anyagok statisztikája (növekedő trendjei) Regionális hulladéklerakókra csatlakozott települések száma

Legfontosabb hatások

A környezetbarát infrastruktúra kiépítése komoly gazdasági nyomást gyakorol az önkormányzatokra, ami forráselvonást és takarékos gazdálkodást követel meg. A komolyabb beruházások így csak hosszú távon valósulhatnak meg. Az alternatív energiaforrások is költségigényesek, ezért ezek a beruházások csak hosszú távon térülnek meg, ám ennek árán biztosított a fenntartható és takarékos energiagazdálkodás.

A környezetvédelmi iparra való átállás az EU-ban is és hazánkban is profitorientáltabbá fog válni s hosszú távon fog eredményt produkálni.

A lakosság fogadókészsége az infrastruktúra-fejlesztések tekintetében a magas költségigények miatt gyakran korlátozott, környezeti tudata viszont a (veszélyes) hulladéklerakók telepítésének minden áron való megtagadásába nyilvánulhat meg, még ha azok környezetbiztonsága szavatolt is.

A környezetbarát infrastruktúrák fejlesztésével lényegesen csökkenthető a települések környezeti kockázata, a veszélyek és a károsodás mértéke. A folyékony és szilárd hulladék helyes ártalmatlanításával, valamint az intenzív közlekedés környezetkímélő megszervezésével (telepítése) a települések környezeti ártalmai, minimálisra csökkenthetők és a környezet-egészségügyi állapotok optimalizálása következhet be.

Kapcsolódás

Európai Területfejlesztési Perspektívák

91/271/EGK sz. irányelv (módosítva a 98/15/EU direktívával)

Megyei mobil ózon-mérő mobilállomás beszerzése

Megyei Környezetvédelmi Program

Települési környezetvédelmi program készítése

Környezetbarát ipari parkok kialakítása

Emberbarát városi közlekedés

Környezetkímélő gépjárművek beszerzésének önkormányzati támogatása

Megyei környezet-egészségügyi akcióprogram készítése

A környezet által befolyásolt megbetegedések prevenciójának fejlesztése

Allergén gyomok terjedésének visszaszorítása

5.5. FEJLESZTÉSI PROGRAM

AZ ÉPÍTETT KÖRNYEZET FEJLESZTÉSE ÉS VÉDELME

A program célja

A megye arculatát befolyásoló épített környezet védelme, összhangban a táji, természeti környezet védelmével és alakításával.

A megőrzésre érdemes történeti vagy településképi jelentőségű településrészek és az építészeti örökség védelme kellő súlyú szerepeltetése az előreláthatólag 2003-ig elkészülő, megújítandó településrendezési tervekben. Az építészeti örökség védelmének felgyorsítása, a megye településeinek idegenforgalmi vonzerejének növekedése, a helyi identitás erősítése.

A program tartalma (a megvalósítás mechanizmusa)

Az épített környezet védelme a kifejezetten környezetvédelmi feladatok megoldása közé sorolva EU-s csatlakozásunk fontos kérdése. Az Európai Területfejlesztési Perspektíva egyebek mellett a kulturális örökség megőrzésére és védelmére is felhívja a figyelmet.

E tekintetben legfontosabb feladatok:

- Az egyes községekben, városokban folyó állagmegóvási és felújítási munkák összehangolása, illetve az építészeti és kulturális örökség védelmének összekapcsolása a környezetvédelmi feladatok megoldásával és az infrastruktúra fejlesztésével. A műemléki jelentőségű területek, műemléki környezetek rehabilitációja, megújítása, a településszerkezeti sajátosságok, a településkarakter megőrzése.
- A helyi társadalom szereplőiben az igény felkeltése a helyi értékek védelmére, a kulturált környezet kialakítására. Ebben fontos szerepet tölthetnek be a civil szervezetek és a megyei, helyi média.
- Az új köz- és magánépületek tervezésekor a helyi építészeti hagyományok felhasználása, az új épületek harmonikus illesztése környezetükbe.
- A megye településein található országos és helyi építészeti, illetve egyéb kulturális örökségekről kataszter készítése, a katasztterek folyamatos megújítása, további védetté nyilvánítási eljárások kezdeményezése. (Az intézkedési terv már részben meg is valósult.)
- A megyei önkormányzati építészeti tervtanács létrehozása és működtetése. A megyei területrendezési terv elfogadott programja szerint a megyei önkormányzatnak lehetősége nyílik keretszabályok megalkotására, amelyeknek segítségével az új vagy felújított épületek jobban illeszkednének környezetükbe. Továbbá e tanácsra várna az építészeti értékek védelmének szakmai koordinációja, a felújításokkal kapcsolatos támogatási döntésekhez javaslatok megfogalmazása is.

- A létrehozandó megyei önkormányzati építészeti tervtanács az új vagy felújítandó épületek terveit esztétikai szempontból véleményezi.
- A műemléki, elsősorban a szociális és egészségügyi feladatokat ellátó kastélyok (Nagymágocs, Derekegyháza, Ópusztaszer) kiváltása, más célú hasznosítása a "szociális intézmények rekonstrukciós programja" keretében. Középtávon a program előkészítése látszik reálisnak.
- Az egyes településekről ún. épített környezeti értékvizsgálat elkészítése. (Az 1995-ben Mindszenten elvégzett felmérések példaértékűek.)
- A megyében (az építészeti és kulturális érték megőrzése, felújítása terén) elért eredmények dokumentálása, szélesebb körben történő megismertetése: kiadványok készítése, szakmai konferenciák rendezése.
- Az építészeti és kulturális örökség felújításához kapcsolódó speciális vagy már napjainkra kihaló szakmák (zsupkésztű, nádverő stb.) újbóli megismertetése, a képzés megszervezése.
- A napjainkban is épülő, újjáépülő homokháti tanyavilág – amelyik a megye egyik jellegzetes települési (építészeti) eleme – jelentőségének megfelelő teret kapjon a készülő rendezési tervekben.
- Az Ópusztaszeri Nemzeti Történelmi Emlékpark üzemeltetéséhez és fenntartáshoz szükséges anyagi alapok előteremtése, a jogi szabályozás megoldása.
- A tulajdonosokat pályázati rendszer segítségével az eddigieknél is érdekeltébbé kell tenni az építészeti örökség megvédésében.

Felelős szervezetek	Csongrád Megyei Önkormányzat – megyei önkormányzati építészeti tervtanács megszervezése Regionális Tervtanács Területi Főépítész Iroda
Résztvevő intézmények	Települési önkormányzatok Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma Országos Műemlékvédelmi Hivatal, Műemlékfelügyeleti Igazgatóság Építéstudományi Egyesület Építészakamara Építőművészek Szövetsége Civilszervezetek (város- és faluvédő) egyesületek Dél-Alföldi Regionális Marketing Iroda Történelmi egyházak Egészségügyi Minisztérium Állami Népegészségügyi Tisztiorvosi Szolgálat (ÁNTSZ) megyei és városi intézetei Szociális és Családügyi Minisztérium
Pénzügyi források	Központi költségvetés beruházási kerete Phare-programok, ISPA, SAPARD, Világbank forrásai Kormányzati cél- és címzett támogatások (BM) Vidékfejlesztési Célelőirányzat (VFC)

	Területfejlesztési Célelőirányzat (TFC) Területi Kiegyenlítést Szolgáló Fejlesztési Célú Támogatások (TEKI) Nemzeti Örökség Program forrásai (NKÖM) Az épített környezet megőrzése és felújítása program forrásai (NKÖM) MFB Rt., OMFB, Regionális Fejlesztési Rt. forrásai Önkormányzati források Duna-Tisza Regionális Fejlesztési Rt. forrásai Vállalkozói tőke, banki hitelek
Eredmények, eredménymutatók	Az infrastrukturális mutatók javulása A településkép változása: kulturált, harmonikus városkép, egyedi sajátosságukat kidomborító községek Fellendülő idegenforgalom A sikeressé váló Csongrád megyei példa követése, a tapasztalatok legalább részbeni átvétele más megyékben vagy a környező országokban (Jugoszlávia, Románia) További honi és nemzetközi elismerések: Hódmezővásárhely mellett (1996 Hild-érem, 1997 Európa Tanács) más települések is a díjazottak között szerepeljenek

Legfontosabb hatások

A program egyes részeinek, illetve egészének teljesülése kedvezően befolyásolja a megye városainak és községeinek településképét. Az országos vagy helyi építészeti, illetve más kulturális értékek megőrzésével, a térségbeli (megyei) építészeti hagyományok felélesztésével a települések sajátos vonásai még inkább megerősödnek. A vonzó, egyedi településkép nemcsak a helyben élők kötődését, lokálpatriotizmusát erősíti, hanem a megye idegenforgalmi vonzerejét is. A környezet- és természetvédelmi feladatok megoldása és az épített környezet védelmének összehangolása jelentős lépés, hogy a megye települései külső megjelenésükben is az EU-s térségekhez hasonlóvá váljanak.

Kapcsolódás más tervekhez

Európai Területfejlesztési Perspektívák

Országos Területrendezési Terv

Dél-Alföldi Régió Területfejlesztési Konceptiója és Programja

A megye kistérségeinek területfejlesztési koncepciói

Csongrád Megye Területrendezési Terve

Az egyes települések településfejlesztési koncepciói

Az egyes Csongrád megyei városok és községek településrendezési tervei

4.5. A tanyás térségek speciális problémáinak kezelése

Csongrád Megye Környezetvédelmi Stratégiai és Operatív Programja

MONITORING

A korszerű területi tervezés, illetve fejlesztés elengedhetetlen eszköze a területi információs rendszer. Ennek kialakítási követelményeit és működési rendjét a kormányrendelet szabályozza. Az abban foglaltakon túl fontos, hogy a megyei területfejlesztési koncepció és program elkészítéséért, valamint a decentralizált fejlesztési források elosztásáért felelős megyei területfejlesztési tanács ne csupán passzív használója legyen a területi információs rendszer szolgáltatásainak, a feldolgozott, rendszerezett, értékelt adatoknak, illetve információknak.

A területfejlesztési célok megvalósulásának, a programok végrehajtásának ellenőrizhetősége érdekében az egyes programokban felvázolt, megyei sajátosságokat is kifejező eredményeket, eredménymutatókat a területi információs rendszer részévé kell tenni.

A programok felelős szervezeteinek feladata az adott programhoz kapcsolódó megvalósuló fejlesztések, projektek végrehajtását és eredményeit követni, mérni tudó adatgyűjtési, ellenőrzési rendszer és működési mechanizmusainak felvázolása. A javasolt eredménymutatók egy jelentős része a hivatalos adatszolgáltatási kötelezettségeken túlmutató, önálló adatbázisok összeállítását, adatgyűjtések, kérdőívezések megszervezését kívánja. Ezek részletes kimunkálása a területfejlesztési programok részletes követelményeit szabályozó rendelet értelmében az ún. operatív programok feladata.

A megyei területfejlesztési tanács döntési hatáskörébe utalt pénzeszközök felhasználásának nyilvános ellenőrizhetősége érdekében célszerű a területi információs rendszer részévé tenni a támogatottak körét, a támogatás mértékét és az ellenőrzések eredményeit is.